

”TULI JUST SIIHEN AKUUTTIIN TARPEESEEN.”

Perhekuraattorityö näkyväksi – varhaiskasvatuksen perhekuraattorin toimintamalli

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin
edistäminen
Opinnäytetyö (Ylempi AMK)
Syksy 2019
Heidi Poutanen
Kirsi Mäkinen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Mäkinen, Kirsi Poutanen, Heidi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, YAMK Sivumäärä 101 sivua, 10 liitesivua	Valmistumisaika Syksy 2019
Työn nimi ”Tuli just siihen akuuttiin tarpeeseen.” Perhekuraattorityö näkyväksi – varhaiskasvatuksen perhekuraattorin toimintamalli		
Tutkinto Sosionomi YAMK, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen		
Tiivistelmä <p>Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen kohdeorganisaationa oli Heinolan kaupungin varhaiskasvatuspalvelut. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda perhekuraattorin toimintamalli, jota voidaan hyödyntää valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen ehkäisevänä palvelumuotona. Tarkoituksena oli kehittää varhaiskasvatuksen perhekuraattorityötä ja tuoda se näkyväksi varhaisen tuen lapsiperhepalveluihin uudentyyppisenä työskentelymuotona.</p> <p>Teoreettisena viitekehyksenä kehittämishankkeen taustalla vaikuttivat varhainen tuki, asiakas- ja lapsilähtöisyys, osallisuus sekä monimuotoinen yhteistyö. Myös matalan kynnyksen palvelun merkitys korostui hankkeessa.</p> <p>Tutkimusaineisto on kerätty perhekuraattorin asiakasperheiden, yhteistyötahojen ja itse perhekuraattorin haastatteluiden sekä Yhteiskehittämispäivä -työpajan kautta. Opinnäytetyön kehittämismenetelminä käytettiin teema- ja sähköpostihaastattelua, työpajatyöskentelyä ja aivoriihimenetelmää. Tutkimusaineistot analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen.</p> <p>Johtopäätöksinä voidaan todeta, että perhekuraattorin markkinointi ja tutuksi tuleminen on tärkeää. Yksilökohtainen ja yhteisöllinen työ ovat perhekuraattorin työskentelymuotoja. Perhekuraattori toimii ensisijaisesti perheiden kotona ja tarvittaessa myös päiväkotiympäristöissä. Kohtaaminen on perhekuraattorin tärkein työskentelymenetelmä. Monimuotoinen yhteistyö lapsiperheiden eri toimijoiden kanssa on olennainen osa perhekuraattorityötä. Moniammatillinen yhteistyö perheen avuksi on osoittautunut tehokkaaksi varhaisen tuen palveluksi. Varhaiskasvatuksen perhekuraattorityö nimitään matalan kynnyksen palveluksi osana ennaltaehkäiseviä lapsiperhepalveluita. Perhekuraattorin työ koetaan tarpeellisenä, tasavertaisena ja helposti saatavana palveluna.</p> <p>Tulosten perusteella tehtyjen johtopäätösten pohjalta syntyi perhekuraattorin toimintamalli. Toimintamalli visualisoitiin esitteeksi.</p>		
Asiasanat varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen perhekuraattori, varhainen tuki, matalan kynnyksen palvelu, asiakas- ja lapsilähtöisyys, monimuotoinen yhteistyö		

Abstract

Author(s) Mäkinen, Kirsi Poutanen, Heidi	Type of publication Bachelor's thesis	Published Autumn 2019
	Number of pages 101 pages, 10 appendices	
Title of publication "To meet the acute need" Making Family Curatorial Work Visible - A Family Curatorial Action Model for Early Childhood Education		
Name of Degree Master's Degree Programme in Promoting Welfare of Children and Young People		
Abstract <p>The organization for this research- and development project was the early childhood education department of the City of Heinola. The main purpose of this thesis was to create an operating model, that could be used as a preventing tool in the area of early childhood education. Another task was to develop the actual work of the Family Curator by making the work more visible, offering new working methods for the target groups.</p> <p>The frame of the reference consists of these factors: early assistance, customer- and child orientated approach, participation and diversity in collaborations. Another factor was the importance of easily accessible support.</p> <p>The material for this research was collected by interviewing the families within the support, partners and the Family Curator along with the workshop activity. Theme interviews, e-mail interviews, workshop activities and brainstorming methods were used to develop these points in practice. The information was analyzed by using material-based process and content evaluation.</p> <p>As a conclusion, we can see the importance of the marketing and visibility of the Family Curator. Individual and communal work are the working methods of the Family Curator. Family Curator usually works outside the office, using customer's homes and kindergartens as a meeting place. Meeting face-to-face is the most important working method. Collaborations with different partners from the field of the early education are essential parts of the job. Using these methods have been noticed to be efficient services in the early childhood education. This particular work of the Family Curator is seen as an easily accessible service being part of the preventing family services. The work of the Family Curator is found needed, equal and being easily accessible.</p> <p>As a result, this operating model was created and put to the form of a brochure.</p>		
Keywords Early childhood education, early assistance, easily accessible support, customer- and child orientated approach, diversity in collaborations		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	4
2.1	Kohdeorganisaatio.....	4
2.2	Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPE	6
2.3	Tavoite.....	7
2.4	Tarkoitus.....	8
3	VARHAISKASVATUS OSANA LAPSUUTTA.....	9
3.1	Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen	9
3.2	Varhaiskasvatus lapsen kehitystä tukemassa	10
3.3	Varhaiskasvatuksen yhteiskunnalliset vaikutukset	11
4	KURAATTORITYÖ	13
4.1	Kuraattorityön historiaa	13
4.2	Kuraattorityö nykyään	13
4.3	Varhaiskasvatuksen kuraattorityö Suomessa.....	16
4.4	Varhaiskasvatuksen perhekuraattorityö Heinolassa.....	17
5	ASIAKASTYÖ PERHEKURAATTORITYÖN KESKIÖSSÄ.....	20
5.1	Varhainen tuki ja ennaltaehkäisy	20
5.2	Asiakas- ja lapsilähtöisyys	22
5.3	Osallisuuden tukeminen.....	23
6	YHTEISTYÖN ERI MUODOT	26
6.1	Moniammatillinen yhteistyö.....	26
6.2	Monitoimijainen yhteistyö.....	27
6.3	Monialainen yhteistyö	28
6.4	Yhteistyön haasteet	29
6.5	Perhekuraattorityön haasteet.....	30
7	KEHITTÄMISMENETELMÄT JA AINEISTO	32
7.1	Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus.....	32
7.2	Toimintatutkimus	33
7.3	Teemahaastattelu ja sähköpostihaastattelu	34
7.4	Työpajatyöskentely	36
7.5	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	38
8	KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN JA AINEISTON ANALYSOINTI	41
8.1	Prosessin eteneminen	41

8.2	Aineiston analysointi	48
9	HAASTATTELUIDEN JA TYÖPAJAN TULOKSET	51
9.1	Haastatteluiden tulokset.....	51
9.2	Työpajan tulokset	61
10	JOHTOPÄÄTÖKSET JA PERHEKURAATTORIN TOIMINTAMALLI.....	72
10.1	Kehittämishankkeen johtopäätökset	72
10.2	Perhekuraattorin toimintamalli.....	79
11	POHDINTA	82
11.1	Kehittämishankkeen arviointia	82
11.2	Kehittämishankkeen eettisyys ja luotettavuus.....	86
11.3	Hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen	89
11.4	Kehittämishankkeen herättämiä ajatuksia ja pohdintoja.....	90
	LÄHTEET	92
	LIITTEET	102

1 JOHDANTO

Lapsiperheiden hyvinvointi ja palvelujen saatavuus ovat olleet suomalaisen perhepolitiikan keskiössä viime vuosien aikana. Perhepalveluiden painopisteenä on nähty varhaisen tuen merkitys. Sosiaalihuoltolain muutoksella, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistuksella (SOTE) sekä lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmalla (LAPE) on tarkoitus tuoda parannuksia lapsiperheiden arkeen. Varhaiskasvatus tavoittaa Suomessa suurimman osan lapsiperheistä lapsuuden varhaisessa vaiheessa. Tiiviin yhteydenpidon ja laajan tavoittavuuden vuoksi päivähoidon mahdollisuudet matalan kynnyksen ja varhaisen tuen tarjoajana ovat erinomaiset. Perhekuraattorin tarkoitus on vahvistaa varhaiskasvatuksen perheohjausta ja varhaista puuttumista ehkäisevänä työmuotona siten, että lapsiperheitä autetaan heidän omassa toimintaympäristössään sekä päiväkodeissa, että kodeissa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa moniammatillisesti.

Valtakunnallisesti on herätty kehittämään ennaltaehkäisevää ja lapsiperheitä tukevaa toimintaa, missä perheet saavat apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Perheiden tukemiseen tarvitaan uudenlaisia toimintatapoja, jotka kumpuavat asiakaslähtöisyyden ja osallistamisen tukemisesta. Perheiden tulee olla mukana kehittämässä heille suunnattuja palveluita. Tarpeiden tunnistamisen ja niihin vastaamisen avulla saadaan paremmin tuetua lapsia sekä perheitä. Varhaiskasvatuksen perhekuraattoritoiminta on uusi ennaltaehkäisevän toiminnan työmuoto, jota toteutetaan päivähoitossa olevien lapsiperheiden parissa. Perhekuraattoritoiminnan avulla lapsiperheet saavat nopeasti tarvitsemaansa apua. Tämä uusi toimintamuoto on kehittynyt varhaiskasvatuspalveluihin tarvelähtöisesti. Tarve opinnäytetyön kehittämishankkeelle on noussut perhekuraattorityön toimintamallin puuttumisen myötä. Perhekuraattorin päivittäistä toimintaa helpottaa, kun toiminnalla on selkeä malli, miten työtä olisi mielekäästä tehdä. Perhekuraattorin toimintamallin peruslähtökohtina ovat olleet aito vuorovaikutus ja perheiden osallisuus.

Opinnäytetyömme aiheen valintaa puoltaa myös Heinolan kaupungin strategia 2030, missä korostetaan rohkeutta, välittämistä ja yhteisöllisyyttä. Strategiassa kannustetaan uusiin toimintatapoihin, rohkeuteen muuttaa rakenteita, välittämiseen ottamalla asiakkaat aktiivisiksi toimijoiksi sekä vastuun kantamiseen kaupunkilaisten hyvinvoinnista. Kaupungin strategia tukee myös lakiuudistuksia, jotka määrittävät kuntien sosiaali- ja terveystalveluita. Uusi varhaiskasvatuslaki (540/2018) tuli voimaan 1.9.2018. Laki korostaa entistä enemmän lapsen edun ensisijaisuutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018b.) Laissa varhaiskasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi määritellään tavoite toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa kasvatustyössä (Varhaiskasvatuslaki

540/2018, 3§). Uusi sosiaalihuoltolaki (1301/2014) tuli voimaan vuoden 2015 huhtikuun alusta. Lain tarkoituksena on vahvistaa peruspalveluja ja vähentää korjaavien toimenpiteiden tarvetta matalan kynnyksen tukeen panostamalla. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017.)

Kehittämishankkeemme idea muodostui Päijät-Hämeen LAPE-hankkeen (Huomisen hyvinvointia 2018) esittelyn yhteydessä koulullamme. Meitä kiinnosti tehdä opinnäytetyö, joka hyödyttäisi valtakunnallisesti ja tätä kautta voisimme olla mukana kehittämässä tulevaisuuden lapsi- ja perhepalveluita. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, eli LAPE on yksi hallituksen kärkihanke. Muutosohjelman tavoitteena on uudistaa lasten, nuorten ja perheiden palveluita niin, että ne kohdentuisivat mahdollisimman oikea-aikaisesti asiakkaiden tarpeet huomioiden. LAPE:n tavoitteena on vahvistaa lasten etua ja oikeuksia sekä mahdollistaa varhaisempaa ja ehkäisevää tukea vanhemmuuteen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018.) Hankkeen ajatukset palvelujen oikea-aikaisuudesta sekä lapsen ja perheen edusta ja varhaisesta tuesta näyttäytyvät opinnäytetyömme taustalla ja puoltavat aiheen ajankohtaisuutta. Opinnäytetyön aiheen tärkeys ja merkittävyys kumpusi myös siitä, että lapsiperheiden varhainen tuki hyödyttää eniten, kun sitä tarjotaan jo peruspalveluissa. Tämä asia tuli esille muun muassa Lastensuojelun Keskusliiton ja Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian toteuttamassa kyselyssä, jonka mukaan lastensuojelun tarvetta voidaan vähentää, jos lasten ja perheiden tuen tarpeet havaitaan mahdollisimman varhain ja tarjotaan niihin tukea jo peruspalveluissa. (Paavola, Honkavaara, Muuronen, Mäkinen, Tolonen & Varsa 2010, 22-26.) Lasten Kaste -ohjelman (2012-2015) perusteella voidaan myös todeta, että ehkäisevän ja varhaisen tuen palveluita tulee vahvistaa ja sellaisia palvelumuotoja tulee kehittää, jotka tukevat lapsia ja vanhemmuutta matalan kynnyksen palveluna. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016, 21-29.)

Opinnäytetyömme näkökulmaksi varhaisen tuen lisäksi halusimme nostaa moniammatillisuuden. Moniammatillisuuteen täsmentäminen antaa mahdollisuuden tarkastella perhekuuraattorityötä laajemmin, huomioiden asiakaslähtöisyyden, osallisuuden tukemisen, ennaltaehkäisevän työn sekä moniammatillisen yhteistyön erityispiirteet. Moniammatillisen yhteistyön on oltava toimiessaan tiimilähtöistä, yhteisöllistä sekä asiakaslähtöistä (Isoherranen 2012, 5). Lyhty (2015) korostaa myös, että moniammatillisen yhteistyön keskeisin tavoite on se, että siitä hyötyvät nimenomaan asiakkaat (Lyhty ym. 2015, 151). Osallisuuden kokemus on myös yksi lapsen oikeuksiin kuuluva asia. On tärkeää ottaa heidät mukaan suunnittelemaan heille tarjottavia palveluita. Ojala (2015) muistuttaakin, että lapsen perusoikeuksiin kuuluu osallisuuden kokemus. Sen avulla lapsen tarpeille herkistytään, kun kasvatuseriaatteet tukevat osallisuutta, mahdollistetaan yhteistyötaitojen oppiminen ja itseluottamuksen kasvaminen. Osallisuus toteutetaan aina lapsen ikätasoon ja

tilanteeseen sopivasti. (Ojala 2015, 138–139.) Uudessa oppilashuoltolaissa korostetaan myös ennalta ehkäisevän työn merkityksellisyyttä samalla, kun korostetaan kuraattoritoiminnan yksilöllistä ja jälkikäteen korjaava työskenntelyä. Tärkeintä on edistää lapsen hyvinvointia sekä sitä kautta tehtävää yhteistyötä perheiden kanssa. Merkittävänä osana työtä on lapsen oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalista ja psyykkistä vahvistumista tukeva toiminta. Lapsella on oikeus saada nopeaa apua ja tukea tarpeisiinsa. Mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun on järjestettävä, jos lapsi itse tai huoltaja sitä pyytää. (Mahkonen 2015, 85-86.)

Lähestymme kehittämishanketta toimintatutkimuksen näkökulmasta, jossa perhekuraattorilla sekä asiakkailla ja yhteistyötahoilla on ollut merkittävä rooli kehittämistyössä. Opin- näytetyön raportissa on esitelty ensin kehittämishankkeen lähtökohtia sekä teoriaperustaa, joka on toiminut viitekehyksenä hankkeen suunnittelulle ja toteutukselle. Perehdymme varhaiskasvatuspalveluihin, kuraattorityöhön, lapsiperheiden varhaiseen tukeen sekä monimuotoiseen yhteistyöhön. Seuraavaksi esittelemme kehittämishankkeessa käyttämämme kehittämis- ja analyysimenetelmät. Tämän jälkeen kuvaamme opinnäytetyöprosessin etenemisen sekä aineiston analyysin ja esittelemme haastattelujen tulokset, työpäivän sekä johtopäätökset. Raportin lopussa arvioimme ja pohdimme toteutunutta prosessia kokonaisuudessaan sekä hankkeen jatkohyödyntämistä. Lisäksi esittelemme perhekuraattorin toimintamallin.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

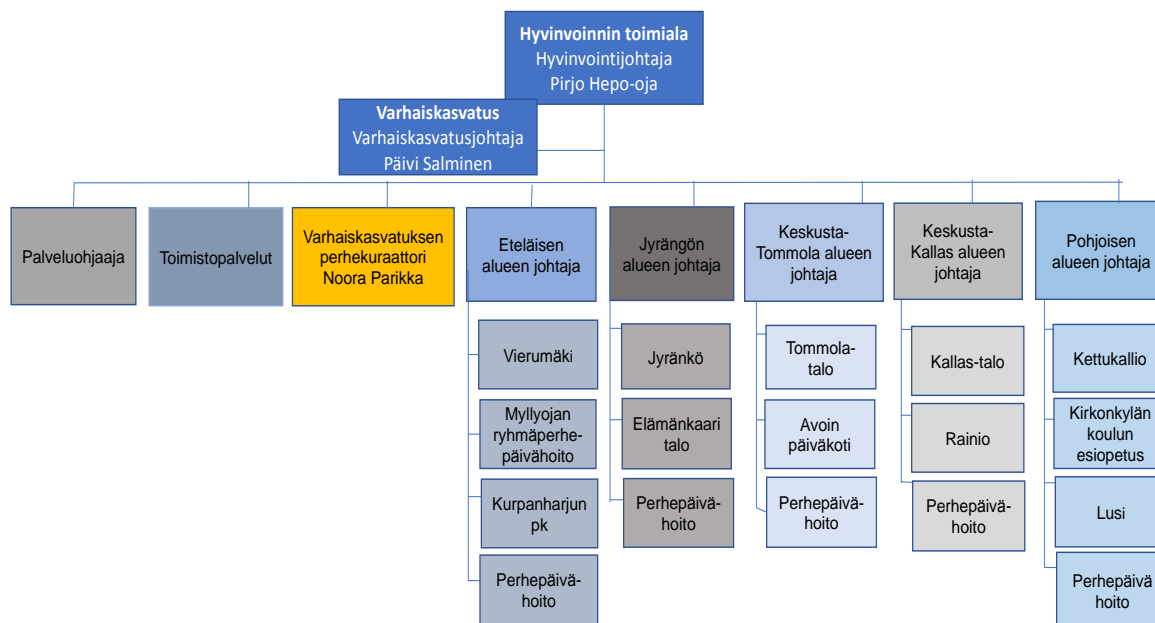
2.1 Kohdeorganisaatio

Taustaorganisaationamme on Heinolan kaupunki ja sen varhaiskasvatuspalvelut. Varhaiskasvatuspalvelut muodostuvat Heinolan kaupungin ja yksityisten palvelutuottajien toteuttamasta päivähoidosta, esiopetuksesta sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Lisäksi toimijoina on Heinolan perhekeskuksen, seurakunnan, järjestöjen ja yhdistysten avoin varhaiskasvatustoiminta. Varhaiskasvatuksessa annetaan mahdollisuus hyvälle lapsuudelle, kun tehdään tiivistä yhteistyötä vanhempien kanssa. Nämä palvelut toteutetaan turvallisessa oppimisympäristössä. Varhaiskasvatusta toteutetaan mahdollisuuksien mukaan niin, että perheiden ja lasten tarpeet täyttyvät. (Heinolan kaupunki 2018f.) Erityisvarhaiskasvatus on osa varhaiskasvatustyötä, minkä alaisuudessa varhaiskasvatuksen perhekuraattori toimii. Samaan kategoriaan kuuluvat myös kaupungin erityisopettajat, jotka ovat varhaiskasvatuspalveluiden työntekijöitä ja toimivat lapsiryhmien arjessa päivittäin. Edellä mainitut tahot antavat tarvittavaa yksilöllistä ohjausta, pienryhmäopetusta tai ovat mukana samanaikaisopetuksessa. Varhaiserityiskasvattajat työskentelevät yhdessä vanhempien sekä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön kanssa. Yhdessä mietitään lapsen kehityksen ja tuen tarvetta sekä järjestetään tarvittavat tukitoimet sekä kuntoutus lapsen omassa tutussa toimintaympäristössä. Varhaiskasvatuspalvelut mahdollistavat kaupungin lapsille hyvän lapsuuden yhteistyössä vanhempien kanssa. Palvelut toteutetaan turvallisessa ja lapsen kehitystasoa vastaavassa oppimisympäristössä. Varhaiskasvatusta pyritään tarjoamaan sellaisin toimintamuodoin kuin perheiden ja lasten tarpeet kulloinkin edellyttävät. (Heinolan kaupunki 2019e.)

Heinolan kaupungissa pyritään panostamaan ehkäisevään lastensuojelutyöhön ja varhaiseen tukeen, joiden tarkoituksena on vähentää korjaavan lastensuojelutyön tarvetta. Varhaisen tuen lastensuojelutyöstä on Heinolassa saatu jo hyviä tuloksia ja samaan suuntaan halutaan jatkaa panostamalla sektorirajat ylittäviin toimintamalleihin sekä juurruttamalla toimiviksi koetut palvelumuodot peruspalveluihin. Heinolan kaupunkiin saatiin varhaiskasvatuksen perhekuraattori, koska se nähtiin uudenlaiseksi mahdollisuudeksi varhaiskasvatuksen kentällä. (Heinolan kaupunki 2019a.)

Heinolan kaupunki tarjoaa asukkailleen varhaiskasvatuspalveluita, jotka on esitelty alla olevassa organisaatiokaaviossa (KUVA 1). Kaaviossa on Heinolan kaupungin varhaiskasvatusorganisaatio kokonaisuudessaan. Kaaviosta nähdään, mihin perhekuraattori sijoittuu varhaiskasvatuksen kentällä ja ketä hänen ympärillään toimii. Varhaiskasvatuksen

erityisopettajat, joita ei kaaviossa näy, toimivat suoraan päiväkotien yksiköiden johtajien alaisuudessa.

KUVA 1. Heinolan varhaiskasvatuspalveluiden organisaatiokaavio (Parikka 2018).

Perhekuraattorilla on laaja työkenttä, sillä yhteistyötahot sijoittuvat eri puolille Heinolan varhaiskasvatusverkostoa (LIITE 1). Lasten ja nuorten tukipalveluihin liittyvät lisäksi neuvolapalvelut, oppilashuolto sekä pikkulapsiperheiden sosiaalityö. Lastensuojelun puolelle selkeästi kuuluu myös avo- ja sijaishuolto sekä kaikki kodin ulkopuoliset palvelut. Näidenkin toimijoiden kanssa yhteistyökuvioita perhekuraattorin kanssa on aloitettu.

Lapsiperheissä tehtävä sosiaalityö on myös tukena lapsen ja nuoren elämän hyvinvoinnin edistämiseksi sekä vanhempien tukena heidän kasvatustehtävässään. Lapsiperheiden sosiaalityöhön voi ottaa yhteyttä matalalla kynnyksellä, kun haluaa apua ja neuvontaa esimerkiksi jokapäiväisestä elämästä selviytymiseen, asumiseen tai taloudellisiin asioihin liittyvissä ongelmissa. Lapsiperheiden sosiaalityö on tukena myös silloin, kun joudutaan lähi-suhde- ja perheväkivaltilanteeseen. (Heinolan kaupunki 2019b.) Perheillä on mahdollisuus saada myös muita perhetyön tukipalveluja, kuten lapsiperheiden kotipalvelua ja perhetyötä. Palveluja voi itse hakea lapsiperheiden sosiaalipalveluista tai voi pyytää

palvelutarpeen arviointia eri lasten ja perheiden kanssa toimivien tahojen, kuten esimerkiksi neuvolan, päivähoidon tai koulun kautta. (Heinolan kaupunki 2019c.)

2.2 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPE

Kehittämishankkeemme käynnistyessä huomasimme, miten hyvin varhaiskasvatuksen perhekuraattorin toimenkuva istuu valtakunnallisen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman, eli LAPE-hankkeen tavoitteisiin. Hankkeen myötä lapsi- ja perhepalveluiden on tarkoitus uudistua siten, että ne vastaavat entistä paremmin lasten, nuorten ja perheiden nykytarpeisiin. Ensisijaisesti uudistuksessa painotetaan lapsen etua ja oikeuksia sekä vanhemmuuden tukemista. Näiden toimien avulla voidaan vähentää lasten, nuorten ja perheiden eriarvoisuutta. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa johtavat sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö, joiden vastuulla on ensisijaisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen varhaiskasvatuksessa, koulussa ja oppilaitoksessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018.)

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) tarkoituksena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle suotuisat kasvu- ja oppimisympäristöt sekä olla tukemassa koko perheen hyvinvointia. Tämä tarkoittaa laajaa uudistumista hallinto- ja ammattikuntakeskeisyydestä kohti lapsi- ja perhelähtöisyyttä. LAPE-muutosohjelmaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Muutostyön onnistuminen edellyttää kaikkien ammattilaisten, johtajien, päättäjien sekä lasten, nuorten ja vanhempien yhteistyötä. (Pulkkinen 2018, 3.)

LAPE-muutosohjelman tavoitteena on, että varhaiskasvatus-, koulu ja oppilaitosympäristöt ja -yhteisöt ovat tulevaisuudessa hyvinvointia edistäviä ja yhteisöllisiä toimijoita, joissa työ on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Tarkoitus on saavuttaa maanlaajuinen yhdenmukaisuus opiskeluhuollon ja varhaiskasvatuksen hyvinvointityöhön. Toiminnan tulee olla kaikilla osa-alueilla tavoitteellista, suunnitelmallista ja arvioivaa. Kaiken pohjana on tieto lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tarpeista, ympäristön vaikutuksista sekä yhteisön tarpeellisuudesta. Eri oppilaitosten oppilashuoltoryhmien monialaiset yhteistyökuviot ovat sen kaltaista toimintaa, että myös vanhemmat ja opiskelijat voivat siihen vaikuttaa ja osallistua. Koulu yhteisön on oltava sellainen, missä lasten ja nuorten sosiaaliset taidot ovat kehittyneet, eikä kiusaamista enää tapahdu. Lasten- ja nuorten hyvinvointia vahvistetaan heille räätälöidyllä yksilöllisellä palvelutarjonnalla. Palveluja tarjotaan yhtenä monialaisena kokonaisuutena eri kehitysympäristöissä. Palveluita pyritään tekemään asiakaslähtöisiksi ja työ tehdään yhteistyössä opiskeluhuollon, opettajien sekä erityistason toimijoiden kanssa. Lapset, nuoret sekä perheet osallistuvat työn suunnitteluun sekä arviointiin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018a.) Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma on maakuntien eri

toimijoiden yhteistyöhön panostava kokonaisuus. Hankkeessa tavoitellaan lapsi- ja perhelähtöisempiä, kustannustehokkaampia sekä joustavasti yhteen soviteltavia palveluita. Hankkeen avulla yritetään edesauttaa lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta palveluiden suunnitteluun. Samalla pyritään vahvistamaan ja tukemaan vanhemmuutta lisäämällä matalan kynnyksen palveluita. (Huomisen hyvinvointia 2018.)

Muutosohjelmassa on määritelty toimenpiteitä, joita pyritään tekemään kunnissa muutosohjelman tavoitteisiin pääsemiseksi. Yhteisöllinen opiskeluhoitotyö ja varhaiskasvatuksen hyvinvointityö pyritään saamaan alkuun. Samalla kehitetään kiusaamisen ehkäisymenetelmiä, joita toteutetaan varhaiskasvatuksesta alkaen. Lasten ja nuorten vapaa-ajan toimintaa tuetaan tasapuolisesti. Kehitetään yksilökohtaisempi opiskeluhoitotoimintaa niin, että se on enemmän lapsi- ja nuorisolähtöistä toimintaa. Henkilökunnan osaamista vahvistetaan tukemaan muutosohjelman toimintaperiaatteita vastaavaksi. Syrjäytyneiden mukaan pääsemistä vahvistetaan osaksi huoltoryhmän tuen piiriä. Esiopetukseen laaditaan opiskeluhoitokuraattorimalli. Tunnistetaan sekä yhteisölliseen että yksilökohtaiseen työhön liittyviä osaamistarpeita ja annetaan siihen tarvittavaa koulutusta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018a.)

LAPE-hankkeen tavoitteiden edelläkävijänä myös perhekuraattoritoiminta sai Heinolassa alkunsa. Tämän toimintamuodon avulla pyritään pääsemään valtakunnallisiin tavoitteisiin, kuten vahvistamaan vanhemmuutta ja tukemaan sitä matalan kynnyksen palvelua tarjoamalla. Asiakaslähtöisyyden ja osallisuuden tavoitteet ovat myös vahvasti perhekuraattorityössä mukana. Perhekuraattorityö on ennaltaehkäisevää toimintaa, jota on haluttu myös valtakunnallisella tasolla lisätä.

2.3 Tavoite

Kehittämishankkeen tavoitteena on luoda perhekuraattorin toimintamalli yhteistyössä asiakasperheiden, perhekuraattorin ja yhteistyötahojen kanssa. Selvitämme asiakasperheiden tuen tarpeita sekä moniammatillisen yhteistyön toimivuutta, jotka ovat lähtökohtana kehittämistyölle.

Heinolassa on haluttu panostaa ehkäisevään lastensuojelutyöhön, kuten se on lastensuojelulaissa määritelty. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 3§.) Heinolassa pilotoitiin 1.10.2017-30.6.2018 uusi varhaiskasvatuksen palvelumuoto, jonka tarkoituksena oli vahvistaa varhaiskasvatuksen perheohjausta ja varhaista puuttumista ennaltaehkäisevänä työmuotona. Varhaiskasvatuksen perhekuraattori toimii päiväkodin asiakasperheiden palveluksessa. Perhekuraattori tukee perheitä heidän omissa toimintaympäristöissään

vaihtelevissa elämäntilanteissa. Perhekuraattori tekee yhteistyötä lapsen kasvatushenkilöstön kanssa ja on tarvittaessa yhteistyössä myös perheen eri tukitoimijoiden kanssa.

2.4 Tarkoitus

Kehittämishankkeen tarkoituksena on kehittää varhaiskasvatuksen perhekuraattorityötä ja tuoda se näkyväksi ennaltaehkäiseviin lapsiperhepalveluihin uudentyyppisenä työskentelymuotona. Uusi palvelukokonaisuus vastaa nykyistä paremmin ja kokonaisvaltaisemmin lapsiperheiden monimuotoisiin varhaisen tuen tarpeisiin.

3 VARHAISKASVATUS OSANA LAPSUUTTA

3.1 Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen

Varhaiskasvatus osana lapsen varhaislapsuutta on tärkeä tietoperusta opinnäytetyöhön, koska Heinolan perhekuraattoritoiminta sijoittuu varhaiskasvatuksen alaisuuteen.

Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen siinä määrin kuin se on tarpeellista vanhempien työssäkäynnin, opiskelun tai kuntoutuksen vuoksi. Lapselle järjestetään varhaiskasvatusta kokopäiväisesti, kun se on lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai muiden olosuhteiden vuoksi välttämätöntä ja lapsen edun mukaista. Myös vuorohoitoa on järjestettävä lapselle, joka sitä tarvitsee vanhemman työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Samaan varhaiskasvatuspaikkaan säilyy oikeus silloinkin, kun lapsi on poissa päiväkodista isyysloman aikana tai päivähoitossa oloaika muuttuu. (Varhaiskasvatuslaki 2018,12§, 13§, 15§.)

Turvallinen kasvuympäristö tukee lapsen kasvua ja kehitystä. Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan lapsen oikeuksiin kuuluvan itsensä ilmaisemisen vapaus, mielipiteiden ja ajatusten vapaus sekä ymmärretyksi tulemisen oikeus niillä ilmaisun keinoilla, joita lapsella on. Lapsella on oikeus laadukkaaseen opetukseen, huolenpitoon sekä rohkaisevaan palautteeseen. Samalla korostetaan lapsen oikeutta leikkiin, oppimiseen leikin avulla sekä iloon oppimastaan, sillä se rakentaa lapsen positiivista käsitystä itsestä, identiteetistä ja maailmasta omista lähtökohdista käsin. Lapsella on ryhmään ja yhteisöön kuulumisen oikeus. Monipuolinen tiedonsaanti sekä mahdollisuus käsitellä tunteitaan sekä kokeilla ja oppia uusia asioita kuuluvat myös lapsen oikeuksiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 19.) Varhaiskasvatuslaissa määritellään varhaiskasvatus lapsen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen sekä hoidon kokonaisuudeksi. Lapsella on oikeus päästä osalliseksi varhaiskasvatuksesta, jonka toimintamuotona ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito tai avoin varhaiskasvatus. Varhaiskasvatukseen ovat oikeutettuja lapset, jotka eivät ole oppivelvollisuusiässä sekä myös erityistapauksissa vanhemmat lapset. (Varhaiskasvatuslaki 2018,1§, 2§.)

Heinonen (2016, 249, 251) kuvaa lapsen hyvän elämän turvaamisen ja tukemisen periaatteen alleviivaavan lapsen mahdollisuutta kasvaa ja kehittyä kasvuympäristöstään riippumatta. Tämän toteuttaminen edellyttää lapsilähtöisiä palveluita ja lapsen osallisuuden oikeutusta. Lapsella tulee olla mahdollisuus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi. Lapsen etu on periaate, joka on kirjattu lapsen oikeuksien sopimuksessa ja sen tulisi ohjata lasta koskevaa päätöksentekoa. Lasten ja aikuisten edun ollessa ristiriidassa keskenään autetaan vanhempia ja muita läheisiä ymmärtämään lapsen fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tarpeet.

3.2 Varhaiskasvatus lapsen kehitystä tukemassa

Varhaiskasvatus on nähty tärkeänä osavaikuttajana lapsen kehityksen tukemisessa. Varhaiskasvatuslaissa määritellään varhaiskasvatuksen tavoitteen olevan myötävaikuttaa lapsen iän ja kehityksen mukaista kasvua, terveyttä sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lapsen oppimista tulee edistää sekä edesauttaa elinikäistä oppimista ja koulutuksen tasa-arvoista etenemistä. Varhaiskasvatus toteutetaan leikkiin, liikuntaan, taiteeseen ja kulttuuriin perustuvan pedagogisen toiminnan keinoin, mahdollistaen myönteiset oppimiskokemukset. Lapselle turvataan oppimista edistävä, turvallinen, kehittävä sekä terveellinen varhaiskasvatusympäristö, jossa turvataan lasta kunnioittava työskentely ja pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja henkilöstön välillä. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet ja järjestetään tarvittavaa yksilöllistä tukea monialaisena yhteistyönä toteutettuna. Kaikille lapsille annetaan samanlaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen edistään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen on osa varhaiskasvatustyötä, mikä auttaa lasta sopeutumaan vertaisryhmään ja samalla suuntaa lasta eettisesti vastuulliseen käytökseen ja toisten kunnioittamiseen. Osallisuuden tukeminen ja itseä koskeviin asioihin vaikuttaminen on tärkeää jo päivähoidossa. Toiminnassa huomioidaan toimiva yhteistyö vanhempien ja huoltajien kanssa, tukien heitä tärkeässä kasvatustehtävässä. Lapsen etu on ensisijaista varhaiskasvatusta suunniteltaessa ja toteutettaessa. (Varhaiskasvatuslaki 2018, 3§, 4§.)

Varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen tasa-arvoista toteuttamista valtakunnallisesti. Pyrkimyksenä on viedä läpi laissa säädetyt tavoitteet ja luotsata varhaiskasvatuksen laadun etenemistä. Päivähoidossa oleville lapsille luodaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, johon kirjataan tavoitteet varhaiskasvatuksen suorittamiseksi lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia tukien. Varhaiskasvatussuunnitelmaa ja sen tavoitteita tulee arvioida lapsen tuen tarpeen mukaisesti. (Varhaiskasvatuslaki 2018, 21§, 23§.) Varhaiskasvatussuunnitelman tärkein tehtävä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen toteuttaminen, kehittäminen sekä järjestäminen laadukkaasti ja yhdenvertaisesti toteutettuna koko maassa. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta sekä hoitoa ylläpitävä pedagoginen kokonaisuus. Jokaisen varhaiskasvatusta järjestävän tahon tulee luoda oma varhaiskasvatussuunnitelma valtakunnallisen suunnitelman perusteiden pohjalta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8-9.)

Varhaiskasvatuksella on tutkitusti positiivisia vaikutuksia lasten sosiaalisten ja sosioemotionaalisten taitojen kehitykseen. Tehdyissä tutkimuksissa on huomattu varhaiskasvatuksessa mukana olleiden lasten olevan itsenäisempiä sekä mukautuvampia. He kykenevät

keskittymään paremmin, heille on kehittynyt hyvät yhteistyötaidot ja he suhtautuvat positiivisemmin oppimiseen kuin ne lapset, jotka eivät ole olleet varhaiskasvatuksen piirissä. Tutkimuksessa huomattiin varhaiskasvatukseen osallistumisen hyödyttävän lasten kielenkehityksellistä oppimiskykyä, auttavan kognitiivista kehitystä sekä antavan hyvän pohjan matemaattisille taidoille. Näiden taitojen vaikuttavuus hyödytti lapsia useita vuosia myöhemmällä koulupolulla. (Karila 2016, 17.) Varhaiskasvatuspalvelut edistävät lasten tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta sekä ehkäisevät lasten syrjäytymistä. Siellä opitut taidot edistävät lapsen osallisuuden ja toimijuuden aktiivista toteutumista yhteiskunnassa. Vanhempien tukeminen kasvatustyössä mahdollistaa vanhempien osallistumisen työelämään tai opiskeluun. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14.)

Osa laadukasta varhaiskasvatustoimintaa on kehitykseen ja oppimiseen tarjottava tuki sitä tarvitseville lapsille. Varhain tunnistettu tuen tarve järjestetään tarpeen ilmentyessä. Ajoissa toteutunut ja oikein resursoitu tuki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään isompien ongelmien syntyä ja monimutkaistumista. Varhaisen tuen pääperiaatteena on lapsen vahvuuksiin ja kehittymiseen sekä oppimiseen liittyvät tarpeet. Tukea annettaessa tulee huomioida yksilölliset, yhteisölliset ja oppimisympäristöihin liittyvät toimintatavat. Kannustamalla ja mahdollistamalla onnistumisen kokemuksia tuetaan lapsen myönteistä minäkuvan kasvua. Lapselle annettavaa tukea suunniteltaessa ja toteuttaessa on oltava hyvässä yhteistyössä vanhempien, päiväkodin henkilökunnan sekä lapsen välillä. Tukitoimien havainnointi sekä tuen antaminen on koko varhaiskasvatuksessa toimivalle henkilöstölle kuuluva asia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 52.)

Reunamon (2007, 102–103) mukaan päiväkodin henkilökunnan työ perustuu yhteiskunnan määrittämiin arvoihin ja toimintakulttuuriin. Ammattitaitoinen henkilökunta on varhaiskasvatuksen toimintaperusta ja takaa työn laadukkuuden. Joka kolmannella päiväkodin työntekijällä tulee olla lastentarhanopettajan pätevyys. Muilta lasten kanssa työskenteleviltä työntekijöiltä vaaditaan toisen asteen tutkinto. Lisäksi tulee huomioida erityisen hoidon ja kasvatuksen tarpeessa olevat lapset henkilöstöresursseista päätettäessä.

3.3 Varhaiskasvatuksen yhteiskunnalliset vaikutukset

Varhaiskasvatuksen vaikuttavuus on kauaskantoista ja kustannustehokasta. Tämän vuoksi varhaiskasvatuspalveluihin on hyvä resursoida riittävästi henkilökuntaa, jotta voidaan vaikuttaa ennaltaehkäisevästi lasten tulevaisuuteen. Varhaiskasvatuksessa saadut opit ovat pitkävaikutteisia ja vaikutus ulottuu pitkälle lapsen tulevaisuuteen. Laadukkaassa varhaiskasvatuksessa opitut tietotaidot, kuten muiden kanssa työskentely, kärsivällisyys sekä oppiminen, hyödyttävät lasta myöhemmin koulussa ja työelämässä.

Varhaiskasvatukseen investoiminen kannattaa pitkällä tähtäyksellä. Laadukkaasti toteutetut varhaiskasvatuspalvelut mahdollistavat vanhempien työelämään osallistumisen ja työvoiman saannin, joka on merkityksellistä yhteiskunnan taloutta ajatellen. Varhaiskasvatuksen avulla saadaan positiivisia elementtejä lapsen kehitykselle ja oppimiselle, minkä seurauksena kasvaa lapsien sosiaaliset ja älylliset taidot. Näiden tietotaitojen avulla vähennetään yhteiskunnallista eriarvoisuuden kokemusta. Lapsen elinolot ja kasvuympäristö vaikuttavat lapsen elämänlaatuun ja tulevaisuuteen. Köyhyys ja huono-osaisuus heikentävät lapsen kehitystä, kun taas hyvin toteutettu varhaiskasvatus parantaa lapsen elinoloja. Varhaiskasvatuksen avulla tasataan epätasaisia elinolojen lähtökohtia, mutta sillä ei voida poistaa eriarvoisuuden pulmia. (Karila 2016, 18–19.) Tällaisten ongelmien havaitseminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tarjoaa mahdollisuuden antaa oikea-aikaista apua ja tukea.

Karila (2016, 25–26) toteaa varhaiskasvatushenkilöstön ammattitaidon olevan keskeisin laatutekijä varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Ammatilliseen osaamiseen sijoittaminen on kustannustehokas laadun varmistaja varhaiskasvatustyössä. Henkilöstön osaamiseen panostaminen sekä pätevyyden ja työolojen kehittäminen lisäävät ammatin arvostusta ja osaamista. Henkilöstön koulutustasolla on merkitystä varhaiskasvatustyön kehittämis- ja oppimisnäkökulmasta katsottuna. Laadukkaan koulutuksen saanut henkilöstö kykenee antamaan virikkeisempää, empaattisempaa ja lapsen kehitystasoa paremmin ohjaavaa vuorovaikutusta.

4 KURAATTORITYÖ

4.1 Kuraattorityön historiaa

Perhekuraattoritoiminta on vasta nupuillaan olevaa ja sen vuoksi onkin hyvä tietää kuraattoritoiminnan taustaa ja historiaa, mistä kuraattoritoiminta on aikoinaan lähtenyt liikkeelle. Oppivelvollisuuslaki astui voimaan Suomessa vuonna 1921. Silloin alkoi myös varsinainen kasvatuksellinen neuvolatyö, jonka toimeenpanijana oli Mannerheimin lastensuojeluliitto. Keskeisenä päämääränä toiminnalla oli turvata koulunkäyntiin estyneiden tai sopeutumattomien lasten kasvatustyö. Kasvatustyön vakiintuminen kunnalliseksi toiminnaksi tapahtui 1940-luvulla. (Wallin 2011, 42.) Kouluissa tehtävää kuraattorityötä on Suomessa ollut jo useiden vuosikymmenten ajan, mutta peruskouluun siirryttäessä 1970-luvulla siihen alettiin vasta kiinnittää enemmän huomiota. Huomattiin, että on tärkeää tukea oppilaiden tasa-arvoista kasvamista sekä myönteisten vuorovaikutussuhteiden kehittymistä oppilashuollon turvin niin, että saavutetaan koululle asetetut tavoitteet. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 362.) Wallinin (2011, 43) mukaan samaan aikaan kiinnitettiin huomiota myös lapsen hyvinvoinnin elementteihin, jotka ovat suunnattoman tärkeitä.

Sipilä-Lähdekorvan (2004, 88) mukaan Suomessa valmistui vuonna 1974 oppilashuoltokomitean mietintö, jossa ensimmäisenä määriteltiin kuraattori sosiaalityön asiantuntijaksi sekä ennaltaehkäisevän työn toimeenpanijaksi. Gråsten-Salonen & Mehtiö (2017, 363) mukaan kuraattorityöstä säädettiin ensimmäistä kertaa lastensuojelulaissa vuonna 1990. Kuntia ei vielä tuolloin veloitettu perustamaan kuraattorin virkoja. Vasta vuonna 2003 perusopetuslaissa (628/1998) tuodaan esille lapsen oikeus laaja-alaiseen oppilashuoltoon, johon myös kuraattori- ja psykologipalvelut kuuluvat. Uusi lastensuojelulaki, joka tuli voimaan vuonna 2008 velvoitti kuntia järjestämään kuraattoripalvelua perusopetuksen lisäksi myös esiopetuksen sekä lisäopetuksen ja valmistavan opetuksen oppilaille. Vasta vuonna 2014 kuraattori- ja psykologipalvelut siirtyivät pois lastensuojelulain alaisuudesta oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin. Uusi sosiaalihuoltolaki astui voimaan vuonna 2015 ja sen mukaan kunnan on järjestettävä oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiset kuraattoripalvelut kunnallisena sosiaalipalveluna.

4.2 Kuraattorityö nykyään

Kuraattorityö on kehittynyt ja laajentunut ajan myötä koskemaan myös esikouluikäisiä. Tulvaisuudessa olisi toivottavaa, että myös varhaiskasvatuspalveluihin saataisiin laajennettua perhekuraattoritoiminta.

Kuraattori pyrkii työnsä avulla jäsentämään asiakkaiden elämäntilanteita ja samalla kasvattamaan heidän voimavarojaan sekä selvittämään asiakkaiden ongelmia mahdollisimman myönteisin tavoin. Kokonaisvaltainen tilanteen kartoitus sekä elämäntilanteen yksilöllinen arviointi pyritään ottamaan huomioon asiakastilanteissa. Arjen sujuvuutta pyritään huomioimaan samalla, kun tarkastellaan asiakkaan toimintakykyä ja vuorovaikutuksellisia taitoja. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 366.) Korpelan (2012, 283) mukaan kuraattorin työ pitää sisällään asiakastyötä, yhteistyöverkoston luomista ja yhteistyökumppaneiden tapaamista. Erityisesti murheiden ja ongelmien kuunteleminen, kiusaamistapausten käsittely ja käyttäytymishäiriöihin puuttuminen kuuluvat kuraattorin työhön. Kuraattorin työnkuva ei ole selkeästi rajattu, sillä työtä tehdään yksilöllisesti ja lapsilähtöisesti, huomioiden kunkin lapsen sen hetkinen tilanne ja tarpeet.

Kuraattoripalvelut ovat osa opiskeluhuoltoa ja siihen sisältyvät psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuolto. Opiskeluhuoltopalvelut ovat ennaltaehkäisevää oppilastyötä tukevaa toimintaa, joka toteutetaan monialaisena yhteistyönä opetustoimen, sosiaali- ja terveystoimen, oppilaiden sekä heidän huoltajien kanssa. Kuraattoripalvelulla tarkoitetaan kuraattorin antamaa tukea ja ohjausta koulunkäynnin tueksi. Kuraattorityöllä edistetään koko kouluyhteisön hyvinvointia ja parannetaan yhteistyötä perheiden ja läheisten kanssa. Työskentelyn avulla tuetaan lapsen oppimisprosessia sekä psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013, 3§, 7§.) Myös varhaiskasvatuksen toimintaympäristöön kuraattoritoiminta kohdentuu tällä tavoin, mikä auttaa varhaiskasvatuksen piirissä olevia lapsia ja perheitä saamaan oikea-aikaista tukea ja apua.

Kuraattori toimii käyttäytymistieteiden ja sosiaalitieteiden välimaastossa. Työskentelyssä yhdistyvät sekä sosiaalinen että pedagoginen näkökulma. Kuraattorit työskentelevät erilaisissa kasvatusyhteisöissä ja heidän tehtävänä on täydentää sen yhteisön perustehtävää. Työhönsä kuraattorit tarvitsevat sosiaalialan tietotaitoa. Kuraattorityö on yhteiskunnallisella tasolla katsottuna ehkäisevää lastensuojelutyötä, missä lastensuojelullinen tarve havaitaan ja tilanteeseen puututaan ajoissa. (Kiviluoma 2010, 19, 21.) Pippurin (2015, 33) tutkimustyön mukaan kuraattoripalveluiden tarkoitus on ennaltaehkäistä sekä vähentää lapsen kehityksessä ilmenneitä psyykkisiä ongelmia. Kuraattorityön tavoitteena pidetään lapsen ja nuoren hyvinvoinnin kokonaisvaltaista edistämistä. Tavoite saavutetaan tekeillä monimuotoista yhteistyötä eri tahojen kanssa. Wallin (2011, 165, 167) kuvailee kuraattorityön olevan luovaa sosiaalityötä. Kuraattorityö ei asetu minkäänlaiseen kaavaan tai muottiin. Kuraattorityöstä on kehittynyt asiakaslähtöinen ennaltaehkäisevä lastensuojelumuoto, jossa sosiaalityön asiantuntijuus ja menetelmät sijoittuvat sinne, missä asiakkaat ovat. Toiminnan sisältöä ohjaavat sosiaalityön perusta, mutta työn toteutus on luovaa ja itsenäistä. Keskeinen tehtävä kuraattorilla on työyhteisön turvaaminen, huolenpito, rinnalla

kulkeminen sekä lapsen puolustaminen. Arkeen kiinnittyminen on ollut koulusosiaalityön alkuperäinen ajatus. Työyhteisöt kaipaavat asiantuntijaa, joka on lähellä asiakasta ja aidosti läsnä. Kuraattori on inhimillisyyteen sitoutunut asiantuntija. Sosiaalityön päämääränä on edelleen hyvinvoinnin lisääminen ja hyvinvointia turvaava muutos sekä elämänhallinta. Työn prioriteetit ovat asiakkaassa ja hänen sosiaalisen ympäristönsä vuorovaikutuksessa. Kuraattorin tehtävä on olla yksi yhteisön aikuinen, joka tekee ymmärrettäväksi lasten, nuorten ja perheiden näkökulmaa.

Kuraattorityön ydintä on varhainen tukeminen, kasvun edistäminen ja huolen havaitseminen. Ennakoivan työn toimintaan kuuluu oleellisesti se, että pyritään ennakoimaan ja tunnistamaan riskitekijöitä sekä puuttumaan tilanteeseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Samalla arvioidaan tuen tarve sekä tarjotaan sitä tarvittaessa pikimmiten. Tuen tarpeen kartoittamistyötä tehdään pääosin moniammatillisesti, mikä on koettu tulokselliseksi järjestelmällisesti toteutettuna. Hyvinvointityön moniammatillista asiantuntemusta pidetään ensiarvoisen tärkeänä, sillä huomion keskipisteenä on tällöin lapsi ja hänen huoltajansa. Kuraattorin asiantuntemusta tulisi hyödyntää juuri ennakoivan työn vyöhykkeessä, koska kuraattori kysyy itseltään, työyhteisöltään sekä asiakkaalta olennaisia kysymyksiä osatakseen oikealla tavalla tukea kasvun edistämistä varhaisen tuen näkökulmaa hyödyntäen. (Wallin 2011, 101-102.) Grånsen-Salonen & Mehtiö (2017, 374-375) toteavat kuraattorityöhön kuuluvan työn erilaisten menetelmien kehittämisen. Muutokset lasten ja perheiden elämässä ja olosuhteissa lisäävät haasteita kuraattorityöhön. Perherakenteiden muutokset ja tukiverkoston vähäisyys asettavat paineita myös vanhemmuudelle. Kuraattorityössä reflektiivinen työote korostuu, sillä kuraattorin tulee reagoida nopeasti yhteiskunnallisiin sekä lasten ja perheiden elämässä tapahtuviin muutoksiin. Suurena haasteena on varhaisen syrjäytymisen ehkäiseminen.

Varhaiskasvatuksessa tapahtuva kuraattorityö ei vielä ole lakisääteistä toimintaa, eikä työtä voida määritellä sen vuoksi lailla ja asetuksilla. Useat lait kuitenkin luovat raameja myös varhaiskasvatuksessa työskentelevälle kuraattorille. (Hovi, Linden & Ukkonen 2017, 20). Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013, 9§) määrittelee kuraattorityötä sekä velvoittaa oppilashuollon järjestämistä esikouluikäisistä lähtien. Etelälahden (2014, 152) mukaan päiväkodin ja koulun toimintaperiaatteet ovat erilaiset. Toimintakulttuurit ovat hitaasti muuttuvia asioita. Toimintakulttuuriin vaikuttavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteisön kautta syntyvät asenteet, arvot sekä yhteistyön rakentuminen. Päiväkodin toimintatavat perustuvat kokonaisvaltaiseen lapsikäsitukseen, jotka sisältävät lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tarpeet sekä turvallisen kasvu-ympäristön. Päiväkodin kasvatuksessa korostuvat lapsen sosiaalinen kasvatusta sekä yhteisöön sopeutuminen. Koulu korostaa lapsen tavoitteellista oppimista ja kognitiivisen ajattelun kehitystä.

Kuraattorin pätevyysvaatimuksena on nykyään sosiaalityöntekijän pätevyys tai vähintään sosionomi AMK -tasoinen tutkinto, joka pätevoittää kuraattorin tehtäviin. (Mahkonen 2015, 84.) Palvelut pyritään tuomaan asiakkaan luokse ja toteutetaan siellä, missä lapsi ja nuori elää omaa arkeaan. Neuvola, päiväkotit, varhaiskasvatuksen eri yksiköt, koulu ja toisen asteen oppilaitokset ovat lapsen ja nuoren jokapäiväisiä toimintaympäristöjä, missä myös palveluita voidaan tarjota. Samalla voitaisiin ankkuroida nuorisotyön, perhetyön ja sosiaalityön vahvaa tietotaitoa varhaiskasvatuksen yksiköihin ja kouluihin. (Eriarvoisuutta käsittelevän työryhmän loppuraportti 2018, 34.)

4.3 Varhaiskasvatuksen kuraattorityö Suomessa

Valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen kuraattorityö on vielä varsin alussa. Suomessa ei ole vielä montaa kuntaa, missä varhaiskasvatuksen kuraattoreita työskentelee tai on työskennellyt. Poikkeuksia onneksi on, kuten Heinola, Kouvola sekä Raisio. Ylivieska on myös hakemassa varhaiskasvatuksen kuraattoria määräaikaisena toimena. Joensuussa, Varkaudessa ja Lahdessa perheohjaajan toimia on lisätty lapsiperhepalveluihin viime vuosina.

Raision kaupunki pyrki panostamaan ehkäisevään lastensuojelutyöhön, jonka avulla toiminnan kärki oli oikea-aikaisilla palveluilla, joilla pyrittiin vähentämään lastensuojelullisten palveluiden tarvetta. Raisiossa perhekuraattoritoiminta aloitettiin hankkeella -Yhdessä oikeaan aikaan, johon perhekuraattori palkattiin osaksi hankkeen varoilla ja osaksi kunnan rahoituksella. Hankkeen tarkoitus oli kehittää ennaltaehkäisevää varhaiskasvatustyötä Raisiossa. Perhekuraattorin toiminta jalkautettiin lasten omiin toimintaympäristöihin, eli päiväkotiin ja kouluun. Perhekuraattori vastasi päiväkotityön lisäksi opiskelijoiden toiminnasta ja ohjauksesta perhevalmentajaklinikalla toimien. Päiväkodin henkilökunnalla oli mahdollisuus hyödyntää perhekuraattorin osaamista haasteellisissa perhetilanteissa sekä eri verkostoissa. Tällaisella ennaltaehkäisevällä toiminnalla saatiin positiivisia tuloksia perhepalveluiden osalta, sillä sen avulla vähennettiin kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrää. Palvelumuoto on myös parantanut perheiden hyvinvointia ja lyhentänyt perhe-neuvolan jonoja. Monet päivähoiton työntekijöistä pitivät hyvänä, että vaikeista asioista puhutaan ja rohkeasti autetaan perheitä heidän haasteissaan. Kuitenkin he kokivat, että vaikeista asioista olisi hyvä olla puhumassa perhetyöntekijä tai -kuraattori, koska heillä itsellä ei tällaiseen perhetyöhön ole riittävää koulutusta. (Uusitalo 2014, 6, 19, 40.) Tutkimus ei kerro jäikö perhekuraattoritoiminta pysyväksi työmuodoksi vai oliko se vain hankkeen mittainen toiminta.

Kouvolassa aloitti ensimmäinen varhaiskasvatuksen kuraattori työnsä vuonna 2015.

Kaikki päivähoitossa olevat lapset kuuluvat kuraattorin palveluiden piiriin. Vuonna 2016

Kouvolan kaupungilla oli töissä jo kaksi kuraattoria. Siellä varhaiskasvatuksen toinen kuraattori työskentelee puolet ajastaan esikoululaisten parissa ja toisen puolen ajastaan hän viettää 3-5 vuotiaiden lasten kanssa. Toinen kuraattori taas työskentelee yhdessä päiväkodissa ja vain esikoululaisten parissa. Varhaiskasvatuksen kuraattorityöllä edistetään lasten hyvinvointia ennaltaehkäisevällä ja yhteisöllisyyttä tukevalla työmallilla. Tarkoituksena on huolen ilmentyessä etsiä lapselle hänelle sopivat tukipalvelut. Yhteistyötahojen kanssa tehdään tavoitteellista yhteistyötä, jonka avulla lisätään myönteisiä ratkaisuja lapsen tueksi. Varhaiskasvatuksen kuraattorityö on Kouvolassa pääasiassa yhteisöllistä sekä tarvittaessa yksilöllistä. Lapsiryhmissä työskentely kuuluu työnkuvaan ja joskus myös annetaan aikaa yksilöllisesti. Yksilöllinen asiantuntijaryhmä muodostetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan, kun lapsen asioita hoitavat kuraattori, psykologi sekä terveydenhoitaja yhdessä tai työpareina. Kouvolassa varhaiskasvatuksen kuraattoriin ottaa yhteyden ensisijaisesti lastentarhanopettajat ja joskus yhteyttä ottaa myös erityisopettajat, päiväkotien johtajat sekä perheneuvolan työntekijät. (Hovi, Linden & Ukkonen 2017, 12-13.)

Ylivieskassa esitettiin marraskuussa 2018 lisättäväksi varhaiskasvatuksen kuraattorin työtehtävä kaupunkiin. Vinkkiä tehtävään haettiin Kouvolan mallista. Aluksi tehtävä olisi määräaikainen, jonka aikana työn vaikuttavuutta arvioitaisiin taloudellisuuden ja lapsivaikuttavuuden pohjalta. Palkkaus ja pätevyysvaatimukset perustuisivat koulukuraattorille asetettuihin vaatimuksiin. Työnkuva määriteltäisiin myös koulukuraattorin työtä vastaavaksi, mutta selkeästi matalan kynnyksen palveluksi. Samalla työskentelyote olisi lapsilähtöinen. Varhaiskasvatuksen kuraattori auttaisi yksittäisiä lapsia ja muuta henkilökuntaa haasteellisissa tilanteissa tarpeen mukaisesti. Yhteistyön merkitys muiden toimijoiden ja perheen kanssa korostuisi työssä. Työparityö varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa katsottaisiin eduksi. Varhaiskasvatuksen kuraattori olisi osa Ylivieskan kaupungin oppilashuolto-tiimiä. (Varhaiskasvatuksen kuraattori Ylivieskaan 2018.)

4.4 Varhaiskasvatuksen perhekuraattorityö Heinolassa

Heinolassa varhaiskasvatuksen perhekuraattori on varhaiskasvatuksen piirissä olevien perheiden palveluksessa. Perhekuraattori tukee ja auttaa perheitä erilaisissa elämäntilanteissa. Tarkoituksena on tukea lasta päiväkodissa sekä tavata vanhempia perheen kotona tai toimistolla. (Heinolan kaupunki 2018f.) Päiväkotiryhmässä perhekuraattori auttaa lasta toimimaan ryhmässä tai mahdollistaa lapselle henkilökohtaisia tapaamisia. Kotikäynneillä perhekuraattori keskustelee vanhempien kanssa, leikkii lasten kanssa ja tekee arkea sujuvammaksi. Perhekuraattori voi käydä perheen kotona jokaisen perheen tarpeen mukaisesti. Yhteistyötä perhekuraattori tekee kasvatushenkilöstön kanssa ja tarvittaessa on yhteydessä myös perheen muiden palveluntuottajien kanssa. Työskentelylle ei tarvita

lähetettä, päätöstä tai määräaikaa, vaan perhekuraattori on perheen kanssa tarpeen mukaisesti. Tarkoitus on saada apua nopeasti ja joustavalla aikataululla. Perhekuraattorin tavoittaa puhelimitse tai sähköpostitse. (Heinolan kaupunki 2019d.)

Perhekuraattori Parikan (2018) mukaan perhekuraattorin tyypillinen päivä koostuu päiväkotikäynneistä aamu- ja iltapäivällä sekä kotikäynneistä aamu- ja ilta-aikaan. Päivään saattaa sisältyä yhteistyöpalavereja eri verkostojen kanssa. Perhekuraattori tekee tiivistä yhteistyötä päiväkodin henkilökunnan, varhaiskasvatuksen erityislastentarhanopettajien sekä lapsiperheiden sosiaalipalveluiden kanssa. Perhekuraattoria voi pyytää myös työpariksi esimerkiksi perheohjaajan kanssa. Perhekuraattori pitää päiväkodeissa lapsiryhmille vuorovaikutukseen ja tunnetiloihin liittyviä kerhoja, jotka auttavat lapsia käsittelemään erilaisia tunteita. Perhekuraattori on myös tarvittaessa mukana päiväkodin lapsiryhmien toiminnassa sekä henkilökunnan tukena haastavissa tilanteissa. Moniammatillinen yhteistyö on ensiarvoisen tärkeä työkalu perhekuraattorille. Hän työskentelee varhaiskasvatuksen erityisopettajien sekä koko päiväkodin henkilökunnan kanssa tiiviissä yhteistyössä. Perhekuraattorin tehtäväpyynnöt tulevat pääosin varhaiskasvatuksen erityisopettajilta. Yhteyttä ottavat myös päiväkodin johtajat ja lapsiryhmien lastentarhanopettajat. Varhaiskasvatuksen perhekuraattorin työskentelykenttänä on koko Heinolan alue, sisältäen myös perhepäivähoidon, mikä käsittää noin 500 lasta vanhempineen. Lisäksi työhön kuuluu yhteistyö avoimien varhaiskasvatuspalveluiden kanssa. Vanhemmat voivat ottaa myös itse yhteyttä perhekuraattoriin. Perhekuraattori on itse kuvannut palveluaan ja toimintaansa omassa esitteessään (LIITE 2).

Perhekuraattori tuo varhaiskasvatuksen kenttään sosiaalityön osaamisen ja asiantuntijuuden. Hän pyrkii turvaamaan ja edistämään perheen sekä lapsen hyvinvointia. Wallin (2011, 118) toteaa, että sosiaalityö on instituutio, jossa asiakkaan on voitava luottaa työn laadukkuuteen. Laatu tarkoittaa yksinkertaisimmillaan hyvin tehtyä työtä. Sosiaalityön kriteerejä ovat eettiset periaatteet, järjestelmän avoimuus, asiakkaan näkökulman huomiointi, palvelun saatavuus, vaikuttavuus, tarkoituksenmukaisuus sekä ulkoisesti ja sisäisesti toimiva vuorovaikutus ja tunneilmasto asiakkaan ja työntekijän välillä. Niemelä (2016, 97) kuvaa sosiaalityön kohteena olevan ihmisen ja hänen heikot vuorovaikutustilanteiden kytkennät, jotka heikentävät hänen omaa hyvinvointia. Sosiaalityö auttaa asiakasta yhdessä hänen kanssaan, parantamaan asiakkaan taloudellista, henkistä sekä sosiaalista hyvinvointia sekä niihin liittyviä sosiaalisia verkostoja. Päämääränä on edistää asiakkaan hyvinvointia. Pippurin (2015, 19, 24–25) tutkimustyössä todetaan kuraattorityön olevan osa ehkäisevää lastensuojelua, sillä sen avulla pyritään edistämään ja turvaamaan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukemaan vanhemmuutta. Kuraattori tarjoaa asiantuntija-apua, tukea sekä sellaista ohjausta, jolla ehkäistään lapsen kehitykseen

liittyviä ongelmia ja vaikeuksia yhteistyössä kodin ja koulun kanssa. Ennaltaehkäisevän ja varhaisen puuttumisen lisäksi kuraattorityö on suunnitelmallista ja tavoitteellista lapsen asioiden eteenpäin viemistä.

5 ASIAKASTYÖ PERHEKURAATTORITYÖN KESKIÖSSÄ

5.1 Varhainen tuki ja ennaltaehkäisy

Varhaiskasvatustyö on ensisijaisesti varhaisen tuen ammatillinen työmuoto. Varhaisen tuen työmuoto koskettaa monia lapsiperheiden kanssa työskenteleviä ammattiryhmiä. Alueellisen yhteistyön tehtävänä on alueellisen kehityksen tunnistaminen, asiakaslähtöinen verkostotyö sekä tiedon jakaminen eri toimijoiden kesken. Varhaisen tuen laaja-alaisuutta ja monimuotoisuutta on tärkeää sanoittaa, jotta toiminta kehittyisi ja tulisi todellisemmaksi. Hyvien käytäntöjen ymmärtäminen ja niiden kuvaaminen mahdollistavat myös tuen merkityksen arvioinnin. (Lindqvist, 2008, 9.) Lastensuojelulain 3§ mukaan ehkäisevä lastensuojelu turvaa lapsen kasvun, kehittymisen ja hyvinvoinnin edistämistä sekä myös vanhemmuuden tukemista. Ehkäiseväksi lastensuojeluksi nimetään kaikkea sitä tukea, jota lapselle annetaan koulussa, nuorisotyössä, päivähoidossa, neuvoloissa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon puolella. Lastensuojelutyön lisäksi kunnat järjestävät lasten sekä nuorten hyvinvoinnin eteenpäin viemiseksi ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. (Lastensuojelulaki 2007, 3§.) Varhainen tuki, ennaltaehkäisevä työ, asiakaslähtöinen työote sekä osallisuuden tukeminen ovat perhekuraattorin asiakastyön ydintä.

Wallinin (2011, 103–104) mukaan vanhemmuuden tukeminen on päiväkodin ja koulun merkittävin lakisääteinen tehtävä. Ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä toteutetaan yhdessä tehden. Koulun, päiväkodin sekä kodin vuoropuhelua kehitetään asiakasystävällisempään suuntaan. Varhaisten lapsuusvuosien ja kodin kasvuympäristön vaikutusta lapsen kasville ja kehitykselle ymmärretään nyt enemmän. Työn painopiste on siirtynyt enemmän yksilön ja yhteisöjen vastuuseen. Vanhempien tukeminen on tärkeä osa työtä, etteivät perheet jää yksin ongelmiansa kanssa. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan kasvatuskumppanuutta, jota pyritään jatkamaan myös koulussa. Sosiaalityön vaikutus näkyy yksilöiden sekä yhteisöiden vuorovaikutuksen sekä osallistamisen lisäämisinä. Sosiaalityössä aktivoidaan, tuetaan ja sitoutetaan perheitä sekä luodaan samalla vanhemmuutta tukevia toimintamalleja, kuten vanhempainyhdistykset ja vastaavanlaiset vertaisryhmät. Pölkki (2016, 275) toteaa ehkäisevällä lastensuojelutyöllä olevan kunnianhimoiset sekä eettiset tavoitteet. Ehkäisevä lastensuojelutyö kattaa koko lapsiväestön, mutta varsinkin heikoimmassa asemassa olevien lasten ja perheiden ongelmia pyritään ehkäisemään ja lieventämään niin yksilön, perheen kuin koko yhteiskunnan tasolla. Tavoite on edistää perheiden ja lasten hyvinvointia, suojella heitä huonolta kohtelulta sekä lisätä osallisuuden kokemusta. Näihin tavoitteisiin pääseminen ei ole ongelmatonta, sillä perheiden hyvinvoinnin ongelmat ovat varsin laajamittaisia.

Lindqvist (2008, 11–12) korostaa varhaisen tuen edistämistyötä, missä autetaan tunnistamaan lapsen kasvua ja kehitystä uhkaavia riskejä ja puututaan niihin ennen kuin ne muuttuvat ongelmiksi. Sosiaalisten taitojen puute ja muut erityisongelmat pyritään tunnistamaan varhain ja niihin pyritään vastaamaan kaikin mahdollisin sosiaalityön tukikeinoin. Lapsen hyvinvointia uhkaavia tekijöitä on tutkittu monialaisesti, mutta riskitekijöiden lisäksi on hyvä tarkastella hyvinvointia edistäviä ja suojaavia tekijöitä sekä mieltä prosesseja, jotka vaikuttavat hyvinvoinnin ja kehitysriskien syntyyn. Mahkonen (2015, 195–196) tähdentää varhaisen ja nopean puuttumisen tarpeellisuutta. Moniongelmaisten perheiden tukitoimia sekä tilanteen arviointia tulee lisätä. Lapsen etu nähdään usein edessämme, mutta sitä kohti mentäessä se tuntuu loittonevan kauemmaksi, koska resursseja sen toteuttamiseen ei ole. Lapsen etu toteutuu, kun hänen kotiolonsa ovat riittävän suojatut. Lapsen etu ei toteudu, jos perheessä on taloudellista turvattomuutta, eriarvoisuutta, henkistä ja fyysistä väkivaltaa tai jatkuvia riitoja.

Varhaiseen puuttumiseen liittyvä ongelma voi olla se, että eri toimijoiden arviot lapsen toimintakyvystä ja ongelmien synnystä tulkitaan eri tavalla. Vanhempien kokemus lapsesta kotona ja hoitohenkilökunnan näkemykset lapsesta hoidossa eroavat yllättävän paljon. Tämä vaikeuttaa lapsen kehitystason kokonaistilanteen arvioimista. Ongelmien tunnistamisen pitkittyessä kärsivät usein eniten ne lapset, jotka tarvitsevat tukea eniten. Varhaisen tukemisen ja tunnistamisen pitäisi perustua lasten arkiympäristöissä tehtyihin havaintoihin ja arviointeihin, joissa huomioidaan laajasti lasten fyysinen, kognitiivinen, sosiaalinen sekä emotionaalinen toimintakyky sekä niihin liittyvät ongelmat. Tämä arvio tulisi tehdä huolellisesti, jotta tukea kaipaavat lapset saavat sen asiantuntemuksen, jota tarvitsevat. Tämän vuoksi lapsen kokonaisarvio on hyvä tehdä systemaattisesti. (Varhainen tuki perheille ja lapsille pohjoismaissa 2012, 8.)

Hämeenanttila (2017, 218–219) toteaa, että perhetyön keskiössä tulee olla vanhemmuuden tukeminen, lasten hoidon sekä kasvatuksen ohjaaminen, kodin arjen ja arkirutiinien tukeminen, perheen toimintakyvyn vahvistaminen uusissa haasteissa, vuorovaikutustaitojen kehittäminen sekä sosiaalisten verkostojen laajentaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Perhetyötä tehdään ennaltaehkäisevänä työmuotona sekä korjaavana toimintana. Perhetyön toteutus on eri kunnissa eri tavalla toteutettu. Perhetyö on ilmaista, suunnitelmallista, kokonaisvaltaista sekä pitkäjänteistä lapsiperheiden tukemista. Tavoitteena on tukea perheen toimintakykyä ja elämänhallintaa sekä vahvistaa omaa pystyvyyden tuntemista ja vahvuuksien löytämistä. Varhainen tuki perheelle varmistaa, että perhe saa oikea-aikaisesti oikeita palveluja.

Lapsistrategia ohjelma 2040 korostaa varhaislapsuuden vaikutusta lapsen elämään, oppimiseen, kasvuun sekä hyvinvointiin. Lapsistrategian mukaan varhaislapsuuteen tulisi tulevaisuudessa panostaa. Perheystävällisyyden lisääminen työelämään antaa paljon painoarvoa lapsiperheiden tukemiseen. Lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin valossa lapsen alkuvuodet ovat tutkitusti varsin merkityksellisiä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018c.) Lapsuuden olosuhteilla on tutkitusti pitkäkestoisia vaikutuksia. Päävastuu lapsista on vanhemmilla, mutta yhteiskunnalliset instituutiot tukevat vanhempia sekä kehittävät lapsen ja vanhempien keskinäistä ymmärrystä toisiaan kohtaan. (Eronen 2009, 226–227.)

Toimintakyvyn ongelmista kärsivät lapset tarvitsevat tukea mahdollisimman nopeasti. Varhainen tuki edellyttää, että lasten toiminnalliset puutteet huomataan ajoissa. Mahdollisimman varhainen ja laadukas tuki lapselle estää ongelmien syvenemisen hallitsemattomiksi. Auttamisen ajoitus kytkeytyy juuri varhaiseen tunnistamiseen. Toimintakyvyn ongelmat tulee arvioida huolella ja niihin on puututtava välittömästi. Odottaminen vaikeuttaa oikea-aikaisen avun saamista. Varhainen tuki on tehokkaampaa pieniin lapsiin, jotka ovat vastaanottavaisempia kuin isommat lapset. (Varhainen tuki perheille ja lapsille pohjoismaissa 2012, 7.)

5.2 Asiakas- ja lapsilähtöisyys

Pulkkinen (2017, 21) toteaa lapsilähtöisyyden olevan pyrkimystä rakentaa lasta aktivoiva kehityskaari lapsen ja nuoren kehitysvaiheista koostuvasta tiedosta käsin. Lapsilähtöisyyteen kytkeytyy usko lasten omiin kykyihin ja voimavaroihin. Tavoitteena on ymmärtää, miten moninaista lahjakkuutta lapsissa on olemassa. Lapsen kasvu on etenevä prosessi, jota aikuinen tukee parhaalla mahdollisella tavalla. Lapsi on tällöin aktiivinen toimija ja hänen kiinnostuksensa kohteet antavat suuntaa myös ympärillä olevalle toiminnalle. Lapsuuden kunnioitus ja lapsen persoonallisuuden näkeminen ja arvostaminen kuuluvat tärkeänä osana lapsilähtöiseen ajatteluun. Pölkki (2016, 264–265) painottaa sosiaalihuoltolain mukaista asiakaslähtöisyyttä, jossa korostetaan asiakaskontaktin luottamuksellisuutta sekä oikeutta oikeisiin palveluihin ja hyvään kohteluun. Tavoitteena tulisi olla lapsen ja perheen turvallisuuden ja toimintakyvyn edistäminen. Pääpaino tulee keskittää yleispalveluihin, joiden avulla vahvistetaan perheiden yhdenvertaisuutta sekä tehdään tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Oikea-aikaiset palvelut ja tukimuodot tulisi olla joustavammin jokaisen perheen saatavilla.

Lapsilähtöiset kasvattajat luovat ympäristöön ilmapiirin, jossa lapset saavat kokea vanhempien lämpöä ja hyväksyntää. Vanhemmat ovat myös kiinnostuneita lapsen asioista ja osaavat johdonmukaisesti jäsentää käytöksensä lapsen näkökulmasta käsin. Lapsen mielipiteiden huomioiminen on vanhemmille tärkeää. Lapsilähtöiset aikuiset reagoivat lapsen

tarpeisiin ja antavat heille kaiken tukensa. Vanhemmat myös arvostavat itseään kasvattajina ja huoltajina. Tällainen kasvualusta antaa hyvän perustan lapsen itsesäätelyn ja persoonallisuuden kehitykselle. Myös sosiaalinen toimintakyky kehittyy tällaisessa ilmapiirissä paremmin. (Pulkkinen 2017, 21.) Näitä samoja käytänteitä ja asenteita voi toteuttaa ammatillinen varhaiskasvattaja samoilla tuloksilla. Lapsen ja nuoren hyvinvoinnin indikaattoreista puhuttaessa turvallinen kasvuympäristö tulee huomioida. Lapsen oma kokemus turvallisuudesta lähiympäristöissään on hyvä tunnistaa. Osallisuuden kokemukseen vaikuttavat lapsen oikeus osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi niin kotona, vapaa-aikana, koulussa kuin kaikissa muissakin palveluissa ja erilaisissa heitä koskevissa toimissa. Osallistuminen tuo lapselle tärkeän arvostuksen kokemuksen, sillä nähdyksi ja kuulluksi tuleminen on yksinäisyyden ja syrjässä olemisen vastakohta. (Kallio & Kiiminki 2013, 11–12, 16.) Wallin (2011, 106–107) korostaa kodin, päiväkodin sekä koulun merkitystä lapsen hyvinvoinnin turvaamisessa. Aikuisten avulla tehdään sellaista yhteistyötä, jolla turvataan lapselle myönteinen ympäristö kasvulle ja oppimiselle eri toimintaympäristöissä. Tavoitteena on ympäristö, jossa ketään ei kiusata. Tällä toiminnalla on todettu olevan ongelmia ehkäisevä vaikutus. Hyvinvoinnin lisääminen kehittää niin yksilöä kuin yhteisöäkin. Osallistava ja myönteinen toiminta vaikuttaa koko systeemiin, ei vaan sen joihinkin osiin.

Kallio ja Kiiminki (2013, 14) painottavat turvallisten aikuissuhteiden olevan lapsuuteen liittyviä perusasioita, koska lapsen hyvinvoinnin ja kehittymisen kokemus on riippuvainen lähiympäristön aikuisista. Kehittyäkseen positiiviseen suuntaan lapsen tulee saada aikuisten läsnäoloa, aikaa ja vastavuoroista kanssakäymistä. On tärkeää turvata lapsen hyvinvointi tukemalla vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Wallin (2011, 107) näkee tärkeäksi kuraattorien osaamisen hyödyntämistä työyhteisöjen hyvinvointipalveluita suunniteltaessa. Kuraattorin tulisi näkyä yhtenä osana työpaikan arkea, eikä vain akuuteissa ongelmatilanteissa. Konsultoiva työote ja konsultin rooli ovat avainsanoja kuraattorin kanssa tehtävässä yhteistyössä. Tämän avulla kuraattori voi auttaa ja kannustaa henkilöstöä sekä vanhempia huomaamaan omat voimavarat ja vahvuudet.

5.3 Osallisuuden tukeminen

Lapsen ja perheen on hyvä olla osallisina omien asioiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Näin saadaan paremmin ja nopeammin kehitystä aikaan ongelmatilanteissa. Hämeenanti (2017, 229) toteaa lasten osallisuudesta säädetyn jo lastensuojelulaissa, sillä se on yksi lapsen perustarve, johon tulee pyrkiä lapsen kanssa toimiessa. Lapsen osallisuuden ja vertaistuen saaminen ryhmässä on tärkeää. Vuorenmaa (2016, 73) näkee tärkeäksi vanhempien osallisuuden niin perheessä kuin lastenpalveluissa. Aiheesta tehdyssä tutkimuksessa ilmeni vanhempien osallisuuden toteutumista tapahtuvan niin

perusopetuksessa, esiopetuksessa, varhaiskasvatuksessa, kouluterveydenhuollossa kuin lastenneuvolassa. Tutkimustulosten mukaan vanhempien osallisuus lasta koskevista palveluista sekä perheessä oli toimivaa. Palveluita kehitettäessä osallisuus oli jäänyt kuitenkin heikompaan rooliin, jonka vuoksi siihen tulisi panostaa enemmän tulevaisuudessa.

Vanhemmilla on suuri vaikutus lasten elämässä, sillä he toimivat lapsen kanssa kotona ja muissa vapaa-ajan ympäristöissä. Vanhemmat ovat tietoisia lapsensa kiinnostuksen kohteista sekä lapsen haasteista. Heillä on myös paljon tietämystä lasten erilaisista elinympäristöjen ominaisuuksista. Palveluja tulisi tarjota perheiden kokemus- ja asiantuntijatietoon pohjautuvasta tarpeesta käsin. Perheiden asiantuntijuus on lähtökohta onnistuneelle osallistumiselle sekä palveluiden kehittämiseksi. Lasta tuetaan parhaiten silloin, kun annetaan tukea koko perheelle. Perheiden kanssa yhdessä toimiessa kehittyä avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Aiemmat negatiiviset kokemukset menettävät merkityksensä.

Perheille osoitetaan käytännössä, kuinka heidän mielipiteillään on vaikutusta. Palaute dokumentoidaan ja toiveet toteutetaan mahdollisuuksien mukaan. Vanhempien huomauttaessa ideoidensa mukaan tehtyjä muutoksia palveluissa, he haluavat yhä enemmän osallistua mukaan kehitystyöhön. (Yhdessä osallistuen 2012, 14–17.) Vanhempien osallisuuden tukeminen ja heidän tietämysten kuuleminen onkin edellytys lapsen yksilökohtaista suunnitelmaa tehtäessä. Myös lasta koskevien toimenpiteiden edetessä on tärkeää tukea lapsen osallisuutta ja kuunnella lapsen toiveita ja mielipiteitä asiassa. Lapsen ikä, kehitystaso ja edellytykset toimintaan tulee huomioida. Avoin vastavuoroinen vuorovaikutus luo luottamusta ja kunnioitusta. Tutkimustoja mietitään siten, että lapsi tulee kuulluksi ja kokee tilanteen rauhallisena. (Opetushallitus 2016, 61.)

Päiväkodin ja vanhempien välisestä yhteistyöstä on jo jonkin verran tutkimustietoa. Tutkimuksissa on ollut nähtävissä, että päivähoiton henkilökunta kokee yhteistyön vanhempien kanssa erittäin merkittäväksi ja sisäistetyksi. Päivähoiton kasvatustieteelliset keskustelut on koettu tärkeäksi vanhemmuuden tukemisen työmuodoksi. Niiden avulla saadaan myös tarvittavaa tietoa lapsen kasvuympäristöstä. Keskusteluiden parasta antia on tutkimusten mukaan ollut juuri syvemmän vuorovaikutuksen kehittyminen, sillä sen merkitys on perusta myös tulevalle yhteistyölle. (Kaukoluoto 2010, 62–67.) Osallisuuden tärkeyden ymmärtäminen on viime aikoina vahvistunut yhteiskunnassa. Entistä enemmän huomioidaan osallisuuden taitojen edistämistä eri väestöryhmien keskuudessa. Lasten vahvuudet, tarpeet ja kiinnostuksen kohteet otetaan enemmän huomioon toimintaympäristön ja teknologian kehittämistyössä ja toiminnoissa. Myös lasten keskinäisen kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen edistäminen eri toimintaympäristöissä nähdään hyödyllisenä. (Yhdessä osallistuen 2012, 6, 11.)

Aidolla kohtaamisella ja varhaisen tuen tarjoamisella on mahdollista lisätä vanhempien osallisuuden kokemusta. Konkreettisten vaikuttamismahdollisuuksien tarjoaminen ja tiedon jakaminen todentuu, kun kerrotaan vanhemmille heidän oikeuksistaan ja mahdollisuuksista. Toimiva yhteistyö on avainasemassa osallisuutta vahvistettaessa. Yhteistyön avulla luodaan lapsia ja perheitä lähellä oleva ja heidän osallistumistaan tukeva toimintakulttuuri. Ennaltaehkäisevässä työssä tulee huomioida huoltajien osallisuus ja voimavarojen vahvistaminen. Perheen hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu sitä kautta. (Perälä, Halme & Kanste 2013, 127-128.) Lapsiperheiden kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden toimenkuvaan kuuluu huolen ja toimimattomien palveluiden seuraaminen ja arviointi. Tällaiseen arviointiin on hyvä osallistaa myös asiakkaat. (Kallio & Kiiminki 2013, 76.)

Pohjolaisen (2019) mukaan vanhemmat odottavat, että työntekijät kohtaavat heidät tasavertaisina. Heidän toiveenaan on, että kaikessa kohtaamisessa on yksilöllinen arvo. Vanhempien väsymys tulee nähdä luonnollisena osana vanhemmuutta. Tällöin vanhempien ei tarvitse kantaa siitä syyllisyyttä. Tasavertaisessa kohtaamisessa korostuvat kunnioitus, hyväksyntä, luottamus, ymmärrys ja yhteistyö. Vanhemmat toivovat, että heidän voimavarojensa nähdään oikein ja heille annetaan sen mukaisesti tehtäviä ja vastuuta. (Pohjolainen 2019, 113–114.)

Tulevaisuuden työyhteisöissä tavoitteena on tukea asiakkaan vahvempaa omistajuutta päätöksenteossa niin alueellisesti kuin kuntakohtaisesti. Asiakasperheiden osallisuus auttaa kehittämään uusia, aiempaa vaikuttavampia toimintatapoja heidän hyödyksensä. Perheiden kanssa työskentelevien eri toimijoiden asiakastietojen yhdistäminen ja uusien käytäntöjen muodostaminen parantaa varhaisen puuttumisen mahdollisuuksia. Moniammatillisesta toiminnasta saadun informaation hyödyntäminen tulee tehdä viisaasti, sillä se antaa paremmat mahdollisuudet oikea-aikaisiin palveluihin korjaavien toimintojen sijaan. Eriarvoistumisen näkökulmasta katsottuna toiminnan pitäisi tukea kokonaisvaltaisempaa palvelua ja olla sidoksissa tiiviisti lapsen ja nuoren lähipiiriin kanssa. (Eriarvoisuutta käsittelevän työryhmän loppuraportti 2018, 28.)

6 YHTEISTYÖN ERI MUODOT

6.1 Moniammatillinen yhteistyö

Perhekuraattori toimii lasten omissa toimintaympäristöissä, joissa on eri ammattiryhmien edustajia. Moniammatillinen yhteistyö eri yhteistyötahojen kanssa on luonteva tapa tehdä tavoitteellista työtä perheiden hyväksi.

Moniammatillisuus on kaikkien asiantuntijatoimijoiden yhteistyötä ja yhteistä vastuuta lasten sekä perheiden hyvinvoinnista (Wallin 2011, 109). Moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa sitä, että eri koulutustaustojen ja eri ammattinimikkeillä toimivien taustayhteisöjen työntekijät tekevät yhteistyötä mahdollisimman hyvin asiakkaan parhaaksi. Tarkoituksena on tuoda jokaisen erityisosaaminen ja tieto yhteiseen käyttöön. Asiakkaat ja toisten ammattiryhmien edustajat kohdataan tällöin joustavasti. Aloitettaessa moniammatillista yhteistyötä, siihen saattaa tulla ristipainetta eri suunnasta. Työtä ohjataan positiivisen ajatusmallin suuntaisesti, sillä taustalla vaikuttavat aikaisemmat kokemukset yhteistyön tuomista haasteista. Moniammatillisen toimintakulttuurin kehittymisen edellytys on se, että asennoidutaan uudelleen toimintakulttuuriin myönteisesti ja työskennellään tavoitteellisesti yhdessä. Moniammatillinen yhteistyö ja osaaminen eivät synny itsekseen. (Syrjä 2016, 15.) Karisto (2016, 31) painottaa vastavuoroisuuden tärkeyttä yhteistyössä, sillä se lujittaa ihmissuhteita ja on hyväksi yksilöille ja yhteisöille. Moniammatillinen verkostoituminen on tärkeää ja yhteistyö edellyttää kaikkien osapuolten sitoutumista tavoitteelliseen yhteistyöhön.

Lapsen tuen tarpeen ymmärtäminen ja huomaaminen vaatii lapsen tuntemista kokonaisvaltaisemmin. Tämä laajentaa myös kodin ja päivähoidon kasvatuskumppanuutta. Vanhempien osallisuus on hyväksyttävä pysyväksi käytännöksi. Heidän tulee saada tietoa erilaisista tukitoimista ja suunnitteilla olevista tutkimuksista. Asiantuntijoiden tekemä arviointi on usein tarpeen, sillä asiantuntijan lausunnossa on selvä suunnitelmaehdotus tukitoimista ja toiminnan järjestämisestä. Palvelujen kehittäminen tapahtuu moniammatillisessa yhteistyössä parhaiten. Moniammatillisen yhteistyön tavoitteena on varhainen puuttuminen ja sen edistäminen, lapsen ja perheiden tarpeisiin vastaaminen sekä palveluiden asiakaslähtöisyys ja joustavuus. (Heinämäki 2005, 23–25, 91.)

Hytönen (2012, 29) toteaa, että moniammatillisella yhteistyöllä on tavoitteena toiminnan tehostaminen. Rajallisetkin resurssit pystytään käyttämään hyödyksi, kun yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on sujuvaa ja joustavaa. Yhteistyötä tarvitaan ainakin silloin, kun eri ammattiryhmät eri organisaatioista työskentelevät samojen asiakkaiden parissa.

Perhekuraattoritoiminta voi olla hankala erottaa varhaiskasvatuksen erityisopettajan työstä, koska asiakaskunta on useimmiten sama ja asiakkaiden ongelmat liittyvät oleellisesti toisiinsa. Tämän vuoksi yhteistyö varhaiskasvatuksen kuraattorin ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kesken on erittäin tärkeää. Moniammatillinen yhteistyö on joskus vaativaa ja aikaa vievää, mutta lopulta siitä hyötyvät kaikki osapuolet. Tärkeintä on, että asiakkaat saavat tarvitsemaansa palvelua joustavasti. (Hovi, Linden & Ukkonen 2017, 15.)

6.2 Monitoimijainen yhteistyö

Monitoimijainen yhteistyö tuo parhaimmillaan esille lapset ja perheet osallisina omien asioiden suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Monitoimijuutta tulisikin rakentaa ja kehittää perheiden tarpeista ja ideoista käsin niin, että se kasvattaa perheen sekä ammattilaisten yhteisymmärrystä ja luottamusta toisiinsa.

Monitoimijuutta kuvataan tapahtumaksi, jossa useampi toimija tekee yhteistyötä toistensa kanssa. Tässä yhteistyömuodossa asiakkaat ja myös muut ei-ammattihenkilöt otetaan aktiivisesti toimintaan mukaan, jolloin voidaan huomata myös eri toimijoiden eroavaisuudet. Asiakas on mukana tässä kontekstissa tärkeänä toimijana, osapuolena ja kohteena. Monitoimijuutta tapahtuu, vaikka työskenneltäisiin vain yhden perheen kanssa. Yleensä monitoimijainen yhteistyö perustuu yhteisiin tavoitteisiin sekä sovittuihin työtapoihin, työnjakoon tai yhteiseen tekemiseen. (Muukkonen 2016, 232-233.)

Avoin dialogi ja ammattilaisten yhtenäinen näkemys lasten ja perheiden sekä heidän parissaan työskentelevien ammattilaisten kesken voidaan saavuttaa monitoimijuuden avulla. Samalla opitaan yhdessä toisilta kuunnellen eri näkökulmia asioista ja myös itse annetaan oma näkökulma asiaan. Yhteistyön onnistuminen vaatii yhteistyön opettelemista, toistuvia kohtaamisia sekä yhdessä luotuja tapoja analysoida tietoa. Työskentelyn onnistuminen vaatii yhteiset tilat toimia, jokaisen tiedon näkyväksi tekemistä, keskinäistä luottamusta, muiden ammattilaisten taitojen tunnistamista sekä mahdollisten konfliktien reflektointia. Monitoimijuuden kehittäminen yhteiseksi työksi vaatii yhteiset pelisäännöt niin ammattilaisille kuin muillekin aikuisille ja myös lasten väliselle vuorovaikutukselle ja sen etenemiselle. Yhteisten pelisääntöjen puuttuessa voi tulla kilpailua, kenen tiedot ja tulkinnat lapsen asioissa ovat tärkeimpiä. Lapsikeskeinen työote on tarpeellinen, jottei lapsen tieto marginalisoidu tapaamisissa. Monitoimijaisessa yhteistyössä lapsen tulee pysyä tiedon tuottamisen keskiössä, eli kertomassa itse omasta elämästään, huolistaan, ongelmistaan sekä vahvuuksistaan. Lapsen kanssa voi yhdessä miettiä myös ratkaisuja tilanteisiin. (Petrelius, Tulensalo, Jaakola & Hietämäki 2016, 12, 15.)

6.3 Monialainen yhteistyö

Monialainen yhteistyö on ennen kaikkea lasten, nuorten sekä perheiden kanssa toimivien ammattilaisten näkemysten yhteensovittamista asiakkaan asian tai tilanteen eteenpäin viemiseksi. Se on parhaimmillaan avointa dialogia, joka antaa mahdollisuuksia uusille ilmiöille sekä uusien etenemisväylien löytymiselle. Se on yhdessä tekemistä ja toisilta oppimista sekä samalla muiden toimijoiden näkökulmien kuuntelemista ja oman näkökulman avaamista toisten käyttöön. Oman osaamisen ja ammatillisuuden jakaminen toisten käyttöön tulisi tehdä tavalla, joka antaa mahdollisuuden eri osapuolten väliseen dialogiin ja samalla syventää yhteistä ymmärrystä. Parhaimmillaan yhteistyö synnyttää uutta yhteistä tietopohjaa ja luo tilan kohtaamiselle. (Tuomela-Jaskari 2016, 75–76.)

Lapsen edun ensisijaisuus on osa monialaisen yhteistyön perustaa. Hyvät yhteistyökäytännöt sekä niiden periaatteet sovitaan muiden palveluiden tuottajien kanssa niitä tilanteita silmällä pitäen, kun ollaan neuvottelemassa lasta koskevia asioita tai muuten edellytetään viranomaisten puuttumista lapsen tilanteeseen. Monialainen yhteistyö tulee toteuttaa aina huoltajien suostumuksella. Monialaisessa yhteistyössä on tärkeää muistaa tietosuoja ja salassapitoa koskevat säädökset. Myös lapsen tärkeiden ja turvallisten ihmissuhteiden mukana säilyttäminen tulee huomioida. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 53.) Tavoitteena monialaisessa yhteistyössä on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen kaikissa päiväkodeissa lasten tarpeita tukien. Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan varhaiskasvatusta järjestettäessä on toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava kaikki tarvittavat yhteistyörakenteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Monialaisuudella tarkoitetaan lähinnä eri koulutustaustaisten kesken tehtävää yhteistyötä. Monialaisen yhteistyön kehityskaaressa on kuitenkin toivomisen varaa, että palvelut saataisiin yhteensovitettua enemmän lasten ja perheiden tarpeiden mukaisesti. Vaikka monialainen yhteistyö eri tahojen kanssa on runsasta, niin palvelut eivät vielä muodosta ehjää kokonaisuutta. Yhteistyössä on vielä paljon kehitettävää, sillä yhteistyön rakenteet ja käytännöt eivät muodostu itsekseen. Se edellyttää eri toimijoiden välistä avointa vuorovaikutusta, tahtotilaa ja sitoutumista kumppanuuteen. Kaikkien tulee ymmärtää eri toimijoiden riippuvuussuhde toisiinsa asiakkaan ongelmien ratkaisemisessa ja hyvinvoinnin edistämässä. Onnistumisen edellytys on yhteisen tavoitteen määrittely ja sen kanssa työskentely. Yhteistyötä tulisi koordinoita, dokumentoida ja arvioida yhdessä. Tämän tekemiseen tarvitaan toisten arvostusta, kunnioitusta ja keskinäistä luottamusta sekä tarvittavan tiedon joustavaa jakamista yhteistyötä tekevien kesken. (Helminen 2017, 17,19-20.)

6.4 Yhteistyön haasteet

Moniammatillisen yhteistyön merkitys korostuu asiakastyössä, mutta myös palvelujen kehittämistyössä. Yhteistyöltä odotetaan toimivampia ja tehokkaampia ratkaisuja kustannus- ja tehokkuutta ajatellen. Samalla pyritään korjaamaan kapea-alaisen ammatillisuuden aiheuttamia epäkohtia. Erilaisten toimintahistorioiden sekä ammatillisten kokemusten ja näkemysten avulla saadaan laajennettua omia sekä toisten näkökulmia esimerkiksi asioiden käsittelytavoista tai niiden syistä ja seurauksista. Perinteinen asiantuntijarooli voi pahimmassa tapauksessa olla jopa uuden tiedon hyödyntämisen este. Reflektiivinen ammattilainen kokee hänellä olevan ammattitaitoa, muttei asiantuntijuutta riittävästi, eli hän tarvitsee muita ammattiryhmiä laajentamaan näkemystään. Epävarmuuden tunnustaminen voi avata mahdollisuuksia uudelleenlaiselle dialogille. Moniammatillinen työskentelytapa antaa aina mahdollisuuden oman ammattitaidon lisäksi rakentuvan verkosto- ja vuorovaikutus-asiantuntijuuden kehittymiselle. Oman ammattitaitonsa arvossa pitävä työntekijä uskalttaa olla avoimesti yhteistyössä muiden ammattiryhmien kanssa toivoen, että yhteistyöllä saavutetaan parempi lopputulos kuin yksin tehden. Tämä kaikki vaatii aikaa, ammattitaitoa, valmistautumista, johtamista sekä riittävästi koulutusta. Ammattilainen arvostaa muiden ja itsensä osaamista ja sitoutuu yhteisiin tavoitteisiin. (Järvinen & Taajamo 2008, 12-13.)

Tämän päivän työelämä ja sen haasteet vaativat työntekijöiltä asiantuntijan roolia. Jatkuvassa muutoksessa oleva työelämä tarkoittaa, että myös asiantuntijuus on muutoksessa. Sen vuoksi ammatillisuuden, identiteetin, osaamisen, luovuuden ja kasvun prosessointi on jatkuvaa. Ammatillinen identiteetti koostuu ammatillisesta kasvusta ja asiantuntijuudesta. (Wallin 2011, 153.) Järvisen ja Taajamon (2008, 14) mukaan yhteistyön tavoitteena tulisi olla asiakkaan kokonaistilanteeseen tuleva selkeys, muutoksen tukeminen, yhteiset tavoitteet sekä työnjakojen ja vastuiden nimeäminen päällekkäisen työn karsiintuessa pois. Työntekijöiden tulee hahmottaa kaikki palveluprosessit, joissa asiakas on mukana sekä huomata ne asiat, jotka vaativat moniammatillista työryhmätyötä. Ammattilaisten näemyksen lisäksi tulee myös asiakkaan omaa näkemystä kuulla. Asiakkaan tulee tietää ketkä kaikki hoitavat hänen asioitaan ja mitä tukea hänen on mahdollista saada.

Työn luonteen muuttuessa oleellisesti eivät vanhat toimintatavat yksinkertaisesti ole enää käyttökelpoisia. Tämä estää työssä onnistumisen, joka puolestaan vaikuttaa työntekijän työhyvinvointiin. Muutoksen tarpeen tiedostaminen on työn tuloksellisuuden ja työntekijän hyvinvoinnin kannalta tärkeää. Toimintatapojen muutosprosessi ei yleensä ole mutkaton, vaan se vaatii pitkäjänteisen prosessin. Muutos itsessään ei ole huono tai hyvä asia työhyvinvoinnin näkökulmasta, mutta tapa, jolla muutosta toteutetaan tai johdetaan voi olla uhka työhyvinvoinnille. Työntekijän jättäminen muutosprosessin ulkopuolelle aiheuttaa

sen, että muutos koetaan ulkoapäin ohjatuksi. Työhyvinvoinnin näkökulmasta on tärkeää ymmärtää menossa olevaa työn muutosta. (Ala-Laurinaho, Kurki, Koli & Schaupp 2013, 45.) Juuti (2010, 50) kehottaaakin työhyvinvointia tutkittaessa yhdistämään työntekijän hyvän, eli oikeuden hyvinvointiin sekä organisaation edun, eli tuloksen. Työelämä on kaiken aikaa muutoksessa ja murroksessa, jonka vuoksi sen täytyy uudistua, olla innovatiivinen ja kehittyvä. Työelämää leimaakin tällä hetkellä epävarmuus, tilapäisyys sekä nopeat muutokset. Globalisaatio on tuonut mukanaan sen, että organisaatioiden tulee jatkuvasti miettiä, kuinka tehostaa toimintaa entisestään ja olla riittävän nopea. Töiden sisältö on myös oleellisesti muuttunut. Ennen työ kuormitti fyysisesti, nykyään ihmiset kuormittuvat suuresta informaation määrästä sekä vuorovaikutuksesta toistensa kanssa.

6.5 Perhekuraattorityön haasteet

Varhaiskasvatuksen perhekuraattorityö on vielä varsin tuore työmuoto ja sen vuoksi vähemmän tunnettua. Yhteistyö perheiden ja muiden toimijoiden kanssa on ensiarvoisen tärkeää tietoisuuden lisäämiseksi. Tietoisuuden lisääntyessä perheet hyötyvät siitä, että saavat tarvitsemaansa palvelua riittävän ajoissa. Wallinin (2011, 168-169) mukaan perheen haasteet muuttuvassa ajassa eivät ole ainakaan vähenemässä. Kun elämä monimutkaisuutuu, niin myös turvaverkot tasapäistyvät ja pirstaloituvat. Sen vuoksi tarvitaan kohdennettua ja kestävää tukea ongelmista selviytymiseen. Kuraattorityö tulee olemaan enenevässä määrin itsenäistä ja liikkuvaa asiantuntijatyötä. Mitä sirpaleisempi hyvinvointipalveluverkosto on, sitä suunnitelmallisempaa, laadukkaampaa ja innovatiivista sosiaalityön tulee olla. Työn kehittäminen on sosiaalityön ja työorganisaatioiden tehtävä, oikeutus ja velvollisuus.

Perherakenteiden muuttuessa lapset ja nuoret tarvitsevat ympärilleen läsnä olevia aikuisia, jotka ammattitaitoisesti antavat tukea ja ohjausta heille. Huolen huomaaminen, puheeksi ottaminen ja varhaiseen vaiheeseen kohdennettu tuki vaativat osaamista ja osajia. Kuraattorityö on tästä näkökulmasta katsottuna hyvä mahdollisuus, jolle tulisi antaa tilaa. Kuraattorityö on suurelta osin vakiinnuttanut asemansa ja sitä arvostetaan, mutta tässä on vielä alueellisia eroavaisuuksia. Osittain kuraattorityö on myös jäänyt väliinputoajaksi lastensuojelun ja opetustoimen palveluissa, koska se ei ole varsinaista lastensuojelullista työtä, muttei myöskään opetustoimen työtä. Kuraattorityötä tukee sekä lastensuojelulaki että opetuksen lainsäädäntö. Kaikkia kuraattorityön mahdollisuuksia ei varmastikaan osata vielä hyödyntää. (Wallin 2011, 21, 22, 29.)

Perhekuraattorityö on ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen toimintaa, jolla mahdollistetaan avun nopea saaminen. Sen hyödyntäminen yhteistyöverkostoissa varmasti auttaa kaikkia osapuolia. Kananoja & Karjalainen (2017, 160–161) toteavat hyvinvoinnin

edistämisen olevan käsitteenä hyvin lähellä ehkäisevää sosiaalityötä. Ehkäisevä työ kohdistuu pääosin riskitilanteisiin ja niiden tekijöihin. Erilaisin ehkäisevin toimin yritetään ehkäistä suurempien ongelmien syntymistä. Perheet tarvitsevat yhteiskunnan tukea juuri silloin, kun elämässä on vastoinkäymisiä ja vaikeat tilanteet voivat vaurioittaa lapsen hyvää kasvua ja kehitystä. Ehkäisevän työn hyvä esimerkki on sellainen toiminta, jossa riskitekijät pystytään tunnistamaan mahdollisimman varhain ja antamaan perheelle tarvittava tuki aikaisessa vaiheessa. Matalan kynnyksen palvelut ovatkin osoittautuneet hyväksi tavaksi vahvistaa yhteistyötä perheiden kanssa ennaltaehkäisevin toimenpitein.

Sosiaalityössä on yleisesti laajemmat valtaoikeudet ja enemmän resursseja perheiden kanssa tehtävään työhön ja vastaavasti myös oma organisaatio luottaa työntekijöiden osaamiseen. Esimiestason tehtävä on auttaa ammattilaisia työn suorittamisessa luomalla siihen hyvät olosuhteet, jotta toimivat käytännöt voivat elää. (Trowler & Goodman 2012, 13.) Esimiehet ovat työelämän muutoksissa tärkein linkki ylemmän johdon ja henkilöstön välissä, sillä he tuovat käytäntöön johdon työhyvinvoinnin määrityksiä. Kaikki esimiehen toimet vaikuttavat hänen alaisiinsa joko myönteisesti tai kielteisesti. Esimiesten toimintakulttuuri vaikuttaa oleellisesti alaisten työmotivaatioon sekä työilmapiiriin. (Aura, Ahonen, Hussi & Ilmarinen 2016, 49.)

7 KEHITTÄMISMENETELMÄT JA AINEISTO

7.1 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus

Laadullinen tutkimus on eri näkökulmia mahdollistava aineiston keräämistapa. Tutkijan on pystyttävä muuttamaan näkökulmaa aineistoa tarkastellessaan. (Alasuutari 2011, 84.)

Laadullinen tutkimus on ilmiösiltään monipuolista, monitasoista ja moniulotteista. Tutkimuksen voi aloittaa puhtaalta pöydältä ilman ennakoasetuksia tai tarkempia määrittelyjä. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään termiä aineistolähtöinen analyysi, joka tarkoittaa teoriapohjan kasaamista alhaalta ylöspäin, kokemusperäisen aineiston pohjalta. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimushankkeen mukana. (Eskola & Suoranta 2008, 15, 19.) Tutkimusaineiston kerääminen tapahtuu esimerkiksi kyselyllä, ryhmäkeskustelulla, haastattelulla tai havainnoimalla. Aineistonkeruuseen voidaan käyttää muitakin aineistomateriaalia, kuten muita asiaan liittyviä asiakirjoja tai päiväkirjoja. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 62.)

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata tutkittavaa todellisuutta enemmän ilmiöiden laadun ja merkityksen kautta. Tutkimus on luonteeltaan monipuolista tiedon keruuta, missä aineisto tehdään luontevissa ja aidoissa tilanteissa. Tarkoituksena on korostaa ihmistä tiedon saannin välineenä, jolloin tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittaviensa kanssa, kuin mittareilla mitattavaan tietoon. Tutkija hyödyntää analyysia, jossa peruslähtökohtana on aineiston laaja ja yksityiskohtainen tarkastelu. Tutkimuksessa käytetään menetelmiä, joiden avulla tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Tutkimuskohde valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksella, kuten tehdään määrällisessä tutkimuksessa. Tutkimussuunnitelma muotoutuu luontevasti tutkimuksen edetessä ja suunnitelmia muutetaan tilanteiden mukaan. Laadullisessa tutkimuksessa tapaukset käsitellään ainutkertaisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161, 164.)

Laadullisen tutkimuksen avulla ilmaistaan todellista tapahtumaa, jolloin sen moninaisuus huomioidaan. Tutkimuksen toteutuksessa huomioidaan asioiden yhteen liittyminen ja samalla havaitaan muitakin yhteyksiä. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on saadun tiedon kokonaisvaltainen hahmottaminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161.) Laadullisen tutkimuksen avulla ei tehdä tilastollisia yleistyksiä, vaan tutkimus kuvailee, ymmärtää tai tulkitsee teoreettisesti mielekkäällä tavalla tutkittavaa ilmiötä. Tietolähteillä tulisi olla mahdollisimman paljon tietoa tai kokemusta tutkittavasta asiasta. Tutkittavien valinta tulee tämän vuoksi tehdä harkitusti ja tarkoituksenmukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018,

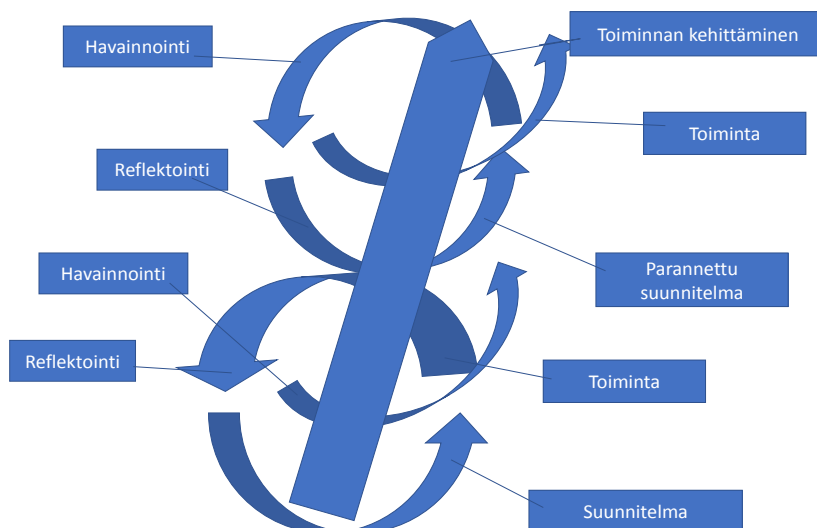
98.) Laajempi tutkimuksen ymmärtäminen on eräänlainen oppimistapahtuma. Tutkimusongelma täsmentyy yleensä tutkimusprosessin aikana. (Kiviniemi 2015, 74, 75.)

Laadullisella tutkimusaineistolla tarkoitetaan yksinkertaisemmillaan tulosta, joka voi onnistua tutkijasta riippuen tai riippumatta (Eskola & Suoranta 2008, 15). Laadullisessa analyysissä tutkimustietoa analysoidaan aina kokonaisuutena. Kaikki tutkittavaan asiaan liittyvät, luotettaviksi havaitut seikat tulee selvittää niin, ettei niiden ja esitetyn tuloksen välillä ole ristiriitaisuuksia. Laadullisen analyysin ensimmäinen vaihe onkin saadun tiedon yksinkertaistaminen. Lähtökohtana tutkitun tiedon analysoinnissa on teoreettinen viitekehys, jolloin aineistossa kiinnitetään huomio olennaisiin asioihin. Tarkasteltavasta tutkimusaineistosta saadaan näin hallittavissa oleva määrä tietoa, jota vielä karsitaan yhdistelemällä niitä, kunnes lopulta päästään vähäisempään havaintojen määrään. Tätä ennen tulee havainnoista löytää yhteinen piirre, joka pätee koko aineistoon. (Alasuutari 2011, 38–40, 44.)

Kehittämishankkeemme asettuu laadullisen tutkimuksen perinteeseen. Asiakasperheiden tuen saannin ja tarpeen selvittämiseen laadullinen tutkimusote sopii hyvin, koska lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen tilanteen kuvaaminen. Tutkimuksesamme pyrimme löytämään uutta näkökulmaa asiakasperheiden tukemiseen heidän kokemuksiensa kautta. Tutkimuksessa keskeistä on aineiston keräämisen, käsittelyn ja analyysin kietoutuminen tiiviisti yhteen. Laadullisen tutkimuksen mukaisesti tämä tutkimus korostaa sosiaalisten ilmiöiden merkityksellistä luonnetta sekä ihmisten todellisuuden ymmärtämistä.

7.2 Toimintatutkimus

Kehittämistyölle on alussa asetettava oikeanlaiset tavoitteet ja suunnitelma tutkimuksen etenemisestä. Tämän jälkeen toteutetaan kehittämishanketyötä tutkimusten ja kokeiluiden kautta. Nämä asiat käydään tarkasti läpi sekä arvioidaan kokeilun tulokset. Tämän jälkeen kehittämistyötä on mahdollista jatkojalostaa, jolloin spiraalikuviota alkaa taas alusta. (Ojasalo ym. 2009, 60.) Toimintatutkimuksessa teoria ja käytäntö käsitetään saman asian eri puolina, ei toisistaan erillisinä asioina. Toimintatutkimuksen lähtökohtana on, että teoria on käytännön sisällä ja päinvastoin. Kaikki toiminnot pohjautuvat loppupelissä johonkin teoriaan, koska toimintaa ohjaa järki. Hiljainen tieto tulisi saada toimintatutkimuksen kautta näkyväksi ja keskusteluun mukaan. Oppiminen ja kehittyminen tulisi olla toimintatutkimuksen keskiössä. Toimintatutkimus on parhaimmillaan sivistävä ja kehittävä prosessi. (Heikkinen 2018, 216.)

KUVA 2. Toimintatutkimuksen havaintospiiraali (mukaillen Heikkinen 2018, 223).

Toimintatutkimuksen ideana on saada selville, kuinka tutkittavien asioiden tulisi olla ja miten tutkittavaa tietoa saadaan aikaan sekä millaista tietoa tarvitaan tutkittavan tuloksen kehittämisen tueksi. Etsitään tietoa, jolla parannetaan nykyisiä käytäntöjä. Tutkimuksen aineiston ollessa kasassa ja tulokset analysoituina, pohditaan, mitä annettavaa tutkimuksella on nykyisten käytäntöjen kehittämiseksi. Toimintatutkimuksen keskiössä on reflektiivinen ajattelu. Tarkastelun kohteena on omat uskomukset, ajatukset ja kokemukset, joiden avulla tarkastellaan toimintaa uudesta näkökulmasta etäämmältä ja yritetään ymmärtää, miksi toimii ja ajattelee, kuten ajattelee. Reflektoinnin tarkoitus on avata uudenlaisen toiminnan ymmärtäminen ja sen kehittäminen. Toimintatutkimusta hahmotellaan itsereflektiivisen kehän kautta, jossa toimintaa havainnoidaan, reflektoidaan ja uudelleen suunnitellaan (KUVA 2). Kuvasta 2 ilmenee toimintatutkimuksen reflektiivisyys sekä suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin, reflektoinnin ja uudelleensuunnittelun kulkeminen kehänä, jotka ajan kuluessa muodostavat spiraalin. (Heikkinen 2018, 220, 222-223.)

7.3 Teemahaastattelu ja sähköpostihaastattelu

Tutkimuksellista kehittämishankettamme varten haastattelimme yhteistyötahoja teemahaastattelun sekä sähköpostihaastattelun avulla. Muutaman asiakasperheen haastattelimme puhelinhaastattelun avulla. Tämä järjestely sopi kaikille osapuolille aikatauluongelmien ratkaisemiseksi.

Teemahaastattelu on suosittu menetelmä tutkimushaastatteluna, kun kerätään laadullista aineistoa. Haastattelussa halutaan tietää, mitä joku toinen ajattelee tutkittavasta asiasta. Kyselyn lähtökohtana on tutkimuksellinen asia, johon halutaan vastauksia. Se määrittelee,

millaista aineistoa tuotetaan ja millaisien menetelmien avulla se toteutuu. (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, 27-28.) Haastattelu on keskustelumuo- to, jossa pyritään saamaan vastauksia tutkimuksen aihepiiristä. Tässä haastattelijan aktiivisuutta ei katsota enää haitalliseksi, vaan enemmänkin suositeltavaksi. Haastattelijan reagointi haastateltavan puheeseen on osoitus kuuntelemista ja tilanteesta tulee näin luontevampi ja miellyttävämpi kokemus. Eläytyminen vastauksiin kannustaa vapaampaan kerrontaan kokemuksista. Haastattelu toteutuu tutkijoiden toimesta ja on samalla tiedonkeruutilanne, joka nauhoitetaan. Keskustelunomaisen tunnelman luominen on sallittua, mutta tilanne tulee rajata omien tavoitteiden mukaisesti. Teemahaastattelun keskustelunaihe on ennalta määritelty. Sopivien haastateltavien löytyminen ja valikoituminen koetaan usein työlääksi. Ideaalia olisi löytää sellaiset haastateltavat, joilta löytyy haluttua tietoa sekä kokemusta tutkittavasta toiminnasta. (Eskola ym. 2018, 28-30.)

Haastattelu on aina vuorovaikutustilanne, joka vaatii molemminpuolista luottamusta haastattelutilanteessa. Haastattelu voidaan nauhoittaa, jotta tekijät voivat haastattelun aikana samalla tarkkailla haastateltavaa. Videointi on menetelmänä myös toimiva haastattelu, mutta se vaatii haastateltavien suostumuksen. Haastattelun jälkeen aineisto kirjoitetaan auki, eli litteroidaan, jonka jälkeen sisältö analysoidaan sisällönanalyysiä hyödyntäen. Lopuksi analysoitu aineisto luokitellaan teema-alueittain. (Ojasalo ym. 2009, 96, 99.) Tutkittavan kohderyhmän tuntemus auttaa valitsemaan tutkimukseen sopivat teemat. Visuaalinen rakenne erilaisten strategioiden viestinnässä tulee huomioida koko tutkimusprosessin ajan. (Zerfass, Moreno, Tench, Verčič & Verhoeven 2017, 17-20.)

Haastattelu voidaan suorittaa myös puhelinkyselynä, jolloin kyselyn tulee olla lyhyt ja napakka. Kyselyn suosituin tapa on nykyisin internetin tai sähköpostin avulla. Näiden menetelmien etuna on taloudellisuus sekä vastausten saaminen suoraan sähköisessä muodossa. (Valli 2015, 92–94.) Kysymysten tulisi olla sellaisia, että ne vastaavat tutkimuksen tarkoitusta ja tehtävän asettelua. Kysymykset pitää pystyä perustelemaan tutkimuksen sisällöllä. (Pitkäranta 2014, 92.) Sähköposti sopii myös hyvin laadullisen aineiston keräämiseen. Sen avulla saadaan kerättyä aineistoja mistä tahansa aiheesta, mikäli tutkijan ja haastateltavan välinen luottamus on rakennettu onnistuneesti ja haastateltava on tottunut ilmaisemaan itseään tietokoneella. Sähköpostihaastattelun etuna ovat sen pienet kustannukset. Sähköpostihaastattelu ei vaadi matkustamista, eikä tallennusvälineiden ostamista tai vuokraamista. Yhden tai useamman henkilön haastatteleminen onnistuu joustavasti muun työn ohella, kunhan vastaajilla on pääsy sähköpostiin. (Sokka 2010, 35.) Tässä tutkimuksessa sähköpostihaastattelu oli luonnollinen valinta aineiston hankinnan menetelmänä.

7.4 Työpajatyöskentely

Ojasalon ym. (2014, 158) mukaan työpajatyöskentelyssä aiheen ja asian ytimessä olevat työntekijät saavat mahdollisuuden itse suunnitella heitä koskevaa työtä. Ideoiden toteuttamisella uskotaan olevan yhteys siihen luottavatko työntekijät organisaatioon tai kokevatko he tulevansa siellä kuulluksi.

Työpaja on parhaimmillaan keskittymistä vaativaa ja intensiivistä työskentelyä. Työpajojen valmisteluihin kannattaa panostaa huolella, jotta pajatyöskentely on selkeä ja pysytään aikataulussa. Jokaiselle työvaiheelle tulee varata riittävästi aikaa. Suositeltavaa olisi, että aikatauluihin jätetään riittävästi jouston varaa, sillä työpajatyöskentelyn pituus voi vaihdella. Työpajatyöskentelyn sopiva pituus on maksimissaan neljä tuntia. Työpajassa tulee keskittyä yksinkertaisiin menetelmiin. Ennen pajatyöskentelyä tarkistetaan, että työpajatyöskentelystä löytyvät kaikki seuraavat vaiheet: selkeä aloitus, osallistujien orientointi ja ajatusten ravistelu, prosessointi, yhteenveto sekä selkeä päätös. (Tuominen, Järvi, Lehtonen, Valtanen & Martinsuo 2015, 38.)

Työpajatyöskentely valmistellaan huolella. Työpajan tavoitteet tulee määritellä tarpeeksi hyvin, jotta tiedetään, mitä asioita lähdetään ideoimaan tai minkälaista haastetta lähdetään ratkaisemaan. Osallistujilta saadaan tarvittavaa tietoa ja heidän kokemuksensa ja ideansa tulevat hyödyksi, kun työpaja on huolellisesti suunniteltu kokonaisuus. Työpajan eteneminen on suunniteltava niin, että siinä on selkeä aloitus ja lopetus. Työpajatyöskentelyä suunniteltaessa on mietittävä, ketä halutaan osallistaa, miksi ja miten. Kohderyhmän määrittely ja osallistujien valinta on hyvä määritellä ja suunnitella huolellisesti. Työpajassa mukana oleville on tärkeä tuoda heti aluksi selväksi, mikä on kyseisen työpajan tarkoitus ja tavoitteet. Konkreettisia asioita, joita työpajaa suunnitellessa pitää ottaa huomioon, ovat osallistujien hankkimisprosessi, mahdollisten ennakkotehtävien toimittaminen ajoissa osallistujille, työtilojen varaukset, tarjoiluiden ostaminen, laitteiden toiminta ja muiden tarvikkeiden hankinta. Valittaessa toimintaympäristöä, jossa työpaja on tarkoitus toteuttaa, on hyvä miettiä, että tila toimii hyvin työpajan toteuttamiseksi, eli valitut menetelmät on siellä mahdollista toteuttaa. Tilan olisi hyvä olla muunneltavissa pienillä kalusteiden siirroilla. Työpajaa järjestettäessä on myös varauduttava yllättäviin tilanteisiin ja muuttuviin tekijöihin, kuten esimerkiksi siihen, jos osallistujia ei tulisikaan niin paljoa, kuin oli tarkoitus. (Kantojärvi 2012, 41–53)

Aivoriihimenetelmä

Aivoriihen perusideana on saada esille eri ihmisten kokemuksia, näkemyksiä, tietoa ja ideoita. Aivoriihi on tehokas menetelmä näiden asioiden esille tuomiseen. Menetelmän

käytössä fasilitoijan roolina on ohjata työskentelyä ja aikatauluttaa sitä. Lopussa ohjaaja läpikäy esille tulleita ideoita ja niiden mahdollista jatkotyöstämistä. Tavoitteena aivoriihityöskentelyssä on ideointi, jonka tulisi tuottaa paljon erilaisia ideoita ja näkökulmia, joista sopivimmat työstetään eteenpäin. On tärkeää, ettei kenenkään ehdotuksia arvioida ideointivaiheessa, jotta mahdollisimman erilaiset ideat tulisivat spontaanisesti esille. (Tevere 2019.)

Aivoriihimenetelmän periaatteena on tuottaa laadukasta tietoa. Se on ongelmanratkaisumenetelmä, jonka tarkoituksena on saada aikaan paljon luovia ideoita turvallisessa ympäristössä. Mitä enemmän saadaan osallistujia ja ideoita, sitä todennäköisemmin ideoiden joukossa on myös toteuttamiskelpoista materiaalia. Aivoriihen vahvuus on ideoiden runsaus ja toisten ideoista syntyvät uudet jatkojalostetut ideat. Näin saadaan uusia näkökulmia tutkittavaa ilmiötä kohtaan. Haasteena on löytää todellinen hyöty kaikista ideoista. Käyttökelpoinen tapa onkin pohtia oman toimintaympäristön kehittämistarpeita tai muita itseään lähellä olevia teemoja, jotta hyödynnettävyys toimisi. (Innokylä 2018.)

Aivoriihityöskentelyn alkuun määritellään aihe, johon ideoita, ratkaisuja tai kokemuksia haetaan. Aihe laitetaan näkyville esimerkiksi fläppitaululle, jonka jälkeen ideoidaan vapaasti mahdollisimman paljon yksin tai ryhmissä. Ryhmässä ideoita nostetaan esille joko koko ryhmän kuullen tai pienryhmissä. Sopiva aika vapaalle ideoinnille on yleensä 10–20 minuuttia. Esille tulleet ideat ja näkökulmat kirjataan ylös esimerkiksi liimalapuille, jotka laitetaan näkyville. Samalla, kun kuunnellaan toisten ajatuksia, voidaan oppia uutta ja laajentaa omaa näkökulmaa. Ideointivaiheen jälkeen voidaan vielä arvioida, kehitellä ja ryhmitellä saatuja ideoita etsien samalla toimivia ratkaisuja. Pelkkä ideointivaihe ja ideoiden esille tuominenkin riittävät hyvin. Ideoinnin tehoa parantaa se, jos menetelmään liittyy myös yksin ideointia. (Tevere 2019.)

Fasilitointi

Fasilitointi tarkoittaa ryhmämuotoista työskentelyä, jonka avulla johdatetaan ryhmä yhteistä päämäärää kohti niin, että jokainen tulee kuulluksi. Termi on lähtöisin latinankielisestä termistä *facil*, eli helppoa. Toiminnanohjauksen tarkoitus on tehdä ryhmän työskentelystä helppoa ja innoittaa ryhmän jäsenet luovuuden äärelle saaden samaan aikaan ryhmän asiantuntijuus yhteiseen käyttöön. Ryhmätyöskentelyn edellytys on, että joku toimii fasilitaattorina keskittyen ryhmätyön valmisteluun sekä sen tukemiseen. Fasilitaattorin tulee olla puolueeton, joka keskittyy ryhmäprosessiin sekä auttaa ryhmää ideoimaan, tekemään päätöksiä sekä ratkaisemaan ongelmia. Ideoinnista, päätöksistä sekä ratkaisuista vastaavat ryhmäläiset. Fasilitaattori käsittelee tasapuolisesti kaikki tulokset sekä sitouttaa ryhmän yhdessä tehtyihin ehdotuksiin ja päätöksiin. Fasilitointi vaatii hyviä

ihmissuhdetaitoja ja kykyä tehdä rakentavia kysymyksiä. Tärkeintä on kuitenkin oikeanlainen asenne. Tulee uskoa siihen, että ryhmä on paras taho ideoimaan, arvioimaan ja tuottamaan toiminnalleen uusia ratkaisuja. Fasilitaattorin tulee kannustaa kaikkia osallistumaan jokaisen yksilöllisyyttä korostaen. (Summa & Tuominen 2009, 8-10.)

Fasilitaattorin ohjauksessa varmistetaan, että ryhmässä tapahtuva suunnittelu ja asioiden ratkaisu onnistuu. Toimiva fasilitointi mahdollistaa rakentavan yhteistyön syntymisen ryhmätyötilanteessa. Fasilitaattorin ohjauksessa tulisi päästä toivottuihin tavoitteisiin. Yleensä fasilitaattorilla on toiminnassaan ryhmätoimintaa tukevia menetelmiä, joita hyödynnetään työskentelyssä. Fasilitointitaitoisen ohjaajan tulisi olla ryhmätilanteissa aina, kun ollaan monimutkaisten ongelmien äärellä. Fasilitaattori on hyvä varata paikalle myös silloin, kun käydään läpi organisaation muutosprosessia, toiminnan kehittämistä, tuotekehitystä tai muita yhteistyömuotojen kehittämistä. Myös arkisessa työskentelyssä voi syntyä tarvetta fasilitoinnille. Ideoinnin johtajat hyötyvät fasilitointiosaamisesta ja erilaisista fasilitointityövälineistä kehittämistyössä. (Innoduel 2019.) Nummi (2007, 17–18) kuvaakin fasilitoinnissa olevan tärkeää erottaa työskentelytapa ja sisältö toisistaan, sillä fasilitaattori on sisällön suhteen neutraali ja vastaa vain ryhmäprosessin etenemisestä. Fasilitointia käytetään yleensä silloin, kun ryhmällä itsellään on tutkittavaan asiaan tarvittava tieto. Fasilitaattori yhdistää eri asiantuntijoiden tuottaman tiedon ajattelematta sen enempää tuloksia. Vaikka fasilitaattori on neutraali sisällöstä, hän kuitenkin suunnittelee toiminnot ja käsiteltävät asiat sen mukaan, mitä sisältöä hän asiantuntijoilta kaipaa. Fasilitaattori on neutraali ryhmäprosessin ohjaaja ja fasilitointia pidetään juuri kehittäjien ydinosoamisena.

Fasilitoinnissa toistetaan yleistä rakennekaavaa, jossa tulisi olla selkeä alku, runko ja loppetus. Osaava fasilitaattori kykenee ohjaamaan ryhmää tavoitteelliseen, rikkaaseen ja rakentavaan ryhmätyöskentelyyn, mutta onnistuneeseen fasilitointiin vaaditaan myös muitakin edellytyksiä. (Nummi 2007, 20.) Ryhmätyössä mukana olleilla on oltava tarpeeksi tietoa käsiteltävästä asiasta sekä työpaikan valtuutus ratkaista käsiteltävä asia. Näennäinen osallistuminen syö motivaatiota eikä sitouta osallistujia tavoitteisiin. Fasilitoijan pitää itse pysyä puolueettomana. Ratkaisu syntyy ryhmän yhteistyön tuloksena ja siihen on silloin jokaisen helpompi sitoutua. Oleellisinta on, että tulos on yhdessä tuotettu. (Innoduel 2019.)

7.5 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Perusanalyysimenetelmänä sisällönanalyysia hyödynnetään yleisesti laadullisissa tutkimuksissa (Tuomi & Sarajärvi 2004, 91). Sisällönanalyysillä analysoidaan yleensä dokumentteja, kuten puhetta, haastatteluja, kirjeitä tai raportteja, systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysi voi olla aineistolähtöistä tai enemmän teorialähtöistä. Analyysi

kuitenkin pohjautuu joko aineistoon tai jo valmiina olleeseen teoriapohjaiseen viitekehukseen. Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiasiat valikoidaan tutkimuksen mukaisesti, ne eivät voi olla edeltä käsin päätettyjä tai sovittuja. Teoriaohjaavassa analyysissä teoria-tieto on hyvänä apuvälineenä analyysin tekemisessä, kun analyysi ei perustu pelkästään teoriaan. Aikaisemmin saatu tietopohja ja sen avulla saatu teoria ohjaa teorialähtöistä aineistonanalyysia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–97.)

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin tavoitteena on löytää aineiston avulla tutkittavan toiminnan oleellinen logiikka ja tämän jälkeen tutkimusaineisto pelkistetään poistaen siitä kaikki epäoleellinen tieto (Vilkkä 2015, 163–164). Sisällönanalyysi jaetaan kolmeen isompaan eri vaiheeseen laadullisen aineiston prosessissa. Kuvassa 3. (KUVA 3) havainnollistuu sisällönanalyysin vaiheittain eteneminen. Ensimmäinen vaihe on aineiston pelkistäminen, toisena vaiheena on aineiston ryhmittely ja kolmantena vaiheena aineiston teoreettisten käsitteiden asemoiminen. Ensin haastattelut kuunnellaan ja kirjataan sana sanalta. Tämän jälkeen haastattelut luetaan ja perehdytään sisältöön tarkemmin. Haastatteluai-
neistosta etsitään tiivistetty, oleellinen tieto ja alleviivataan se, jonka jälkeen laaditaan löydettyistä ilmauksista lista. Samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien etsintä voidaan aloittaa. Seuraavaksi luokitellaan ilmaukset alaluokkiin ja yhdistetään pelkistetyt ilmaisut, jonka jälkeen alaluokat yhdistetään ja luokitellaan sopiviksi yläluokiksi. Lopuksi yhdistetään yläluokat ja kootaan niiden avulla käsitteiden muodostaminen. Käsitteitä yhdistettäessä saadaan vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysi perustuu tutkimustulosten tulkintaan, jossa edetään tutkitusta ilmiöstä käsitteellisempään näkemykseen. Teoriaa ja siitä tehtyjä johtopäätöksiä verrataan alkuperäiseen aineistoon, kun etsitään uutta teoriaa. Aineiston tuloksissa kuvataan luokittelun avulla tehdyt käsitteet ja teemat sekä niiden sisällöt. Näiden tulosten johtopäätökset pyritään ymmärtämään siitä lähtökohdasta, mitä asiat tutkittaville henkilöille merkitsevät. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109, 112–113.)

1. Haastattelujen kuunteleminen ja auki kirjoitus sana sanalta
2. Haastattelujen lukeminen ja sisältöön perehtyminen
3. Pelkistettyjen ilmausten etsiminen ja alleviivaaminen
4. Pelkistettyjen ilmausten listaaminen
5. Samankaltaisuuksien ja erilaisuuksien etsiminen pelkistetyistä ilmauksista
6. Pelkistettyjen ilmauksien yhdistäminen ja alaluokkien muodostaminen
7. Alaluokkien yhdistäminen ja yläluokkien muodostaminen niistä
8. Yläluokkien yhdistäminen ja kokoavan käsitteen muodostaminen

KUVA 3. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (mukaillen Tuomi & Sarajarvi 2018, 123).

8 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN JA AINEISTON ANALYSOINTI

8.1 Prosessin eteneminen

Kehittämishankkeen rakenne ja aikataulu esitellään seuraavassa kuvassa (KUVA 4) tarkemmin. Toimintatutkimuksen eri vaiheet; suunnittelu, toiminta, havainnointi, reflektointi ja uudelleensuunnittelu etenevät sykleittäin kehittämishankkeen prosessissa. Kehittämishankkeen eri vaiheet elävät koko prosessin aikana ja kulkevat limittäin.

Suunnittelu, yhteistyötapaamiset, tutkimuslupa	Syksy 2017 - talvi 2018: Kehittämishankkeen suunnittelu ja yhteistyökuvioiden luominen 22.1.2018 yhteistyö- ja suunnittelutapaaminen Heinolan perhekuraattorin ja varhaiskasvatuspäällikön kanssa. Tutkimuslupa 26.1.2018.
Haastatteluiden suunnittelu ja niiden toteutus kahdessa eri vaiheessa	Kevät 2018 - talvi 2019: Haastattelukysymyksien suunnittelu ja lähettäminen asiakasperheille saatekirjeen kanssa toteutui keväällä 2018. Vanhempien haastattelut toteutuivat 5/2018, lasten, yhteistyötahojen sekä perhekuraattorin haastattelut toteutettiin talvella 2019.
Yhteiskehittämispäivä ja – työpajan suunnittelu ja toteutus	Kesä 2018: Työpajan suunnittelu ja yhteistyötahojen kutsuminen mukaan. Yhteiskehittämispäivä / työpajatyöskentely toteutettiin 14.6.2018. Aivoriihi menetelmä. Fasilitointi ja muistion kirjaaminen. Kehittämisideoiden esittely ja jalostaminen. Työpajan päättäminen.
Raportointi ja toimintamallin laatiminen	Kevät 2019: Työpajasta ja haastatteluista saadun tiedon analysointi ja raportointi. Toimintamallin kehittäminen. Toimintamallin julkaisu 7.5.2019 klo 13 Heinolan kaupungintalolla.
Kehittämishankkeen päättäminen	Syksy 2019: Syksyllä 2019 raportin kirjoittaminen ja loppuun saattaminen. Valmiin opinnäytetyön luovuttaminen 12/2019.

KUVA 4. Kehittämishankkeen rakenne.

Suunnittelu, yhteistyötapaamiset, tutkimuslupa

Kehittämishankkeen suunnittelu käynnistyi 22.1.2018 yhteistyö- ja suunnittelutapaamisessa Heinolan perhekuraattorin Noora Parikan ja varhaiskasvatuspäällikön Päivi Salmisen kanssa. Tapaamisessa ideoitiin perhekuraattorin toimintamallia ja sovittiin yhteistyön käytännön asioista. Kehittämishankkeen suunnitteluvaihe sisälsi toimintamallin määrittelyä ja tavoitteiden asettamista. Aiheen tietoperustaan perehtyminen ohjasi meitä syventymään varhaisen tuen, osallisuuden ja asiakaslähtöisyyden lisäksi myös moniammatillisen yhteistyön tarpeeseen. Reflekoimme kehittämishankkeen suunnitelmaa perhekuraattorin ja varhaiskasvatuspäällikön kanssa. Tapaamisia ja yhteydenottoja oli perhekuraattorin

kanssa keväällä 2018 useampi. Perhekuraattorilla oli paljon käytännön tuomaa tietoa perhekuraattorityöstä, mitä meillä tutkijoilla ei ollut. Myös meillä tutkijoilla oli antaa perhekuraattorille ulkopuolista näkökulmaa ja teoreettista osaamista, mikä oli toimintamallin luomiseksi edellytys. Jo saadut kokemukset perhekuraattorityöstä, antoivat suuntaviivoja toimintamallista, mutta toisaalta perhekuraattorityö oli vasta pilotointivaiheessa ja se loi toimintamallin kehittämiseksi omat haasteensa.

Tutkimusluvan saimme 26.1.2018.

Haastatteluiden suunnittelu ja toteutus

Haastattelut toteutettiin perhekuraattorin asiakkaille sekä eri yhteistyötahojen työntekijöille ja perhekuraattorille itselleen. Perhekuraattorin kautta lähetimme saatekirjeen haastatetuista vanhemmille (LIITE 3). Haastatteluiden tarkoituksena oli selvittää perhekuraattorityön varhaisen tuen toteutumista ja tuen tarvetta sekä tunnistaa perhekuraattorityön kehittämistä kaipaavat osa-alueet ja mahdolliset moniammatillista yhteistyötä edistävät ja estävät tekijät. Halusimme tietää, millaisia kokemuksia perheillä on perhekuraattorin tuesta ja koimme tärkeäksi haastatella vanhempien lisäksi myös lapsia. Eri yhteistyötahoilta tahdoimme saada tietää, millaista yhteistyö perhekuraattorin kanssa oli ollut. Perhekuraattorilta halusimme saada kokemuksia tekemästään työstä ja antamastaan tuesta. Haastatteluiden toivottiin tuottavan aineistoa perhekuraattorin työmallin luomiseen. Haastatteluita suunnitellessamme laajensimme teoreettista viitekehystä vastaamaan parhaiten kehittämishankkeen tarpeisiin. Tutustuimme aikaisempiin kehittämishankkeisiin ja tutkimuksiin.

Tavoite selvittää perhekuraattorin antaman tuen kokemuksia, ohjasi haastatteluiden suunnittelua. Teemahaastattelu valikoitui menetelmäksi, koska se tuki eniten tavoitettamme saada esiin haastateltavien yksilöllisiä ajatuksia. Teema-alueet laadittiin teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Teoriatiedon perusteella asiakastyö näyttäytyi perhekuraattorityön keskiössä ja teemoiksi valikoituivat: *varhainen tuki ja ennaltaehkäisy, asiakas- ja lapsilähtöisyys, osallisuuden tukeminen sekä yhteistyön tarve ja tiedonkulku*. Jokainen teema-alue sisällytettiin asiakkaiden, yhteistyötahojen ja perhekuraattorin haastatteluihin. Kaikissa haastatteluissa oli samat perusteemat ja ne kysyttiin eri muodoissa. Seuraavaksi kerromme tarkemmin, mitä asioita halusimme selvittää neljästä teema-alueesta.

Varhainen tuki ja ennaltaehkäisy osiossa halusimme tietää, koettiinko perhekuraattorilta saatu tuki tarpeellisena ja oikea-aikaisena. Kysyimme, onko perheet saaneet apua ja tukea ja millaista tuki on ollut. Kysyimme myös, milloin yhteistyö perhekuraattorin kanssa on alkanut. Lisäksi selvitimme, minkälaista apua ja tukea perheet olisivat toivoneet saavansa perhekuraattorilta. Lapselta kysyttiin, millaisena hän on kokenut tapaamiset perhekuraattorin kanssa ja olisiko hän halunnut tavata enemmän. Yhteistyötahoilta kysyttiin, onko

perheet saaneet heidän mielestään apua ja tukea perhekuraattorilta. Lisäksi selvitettiin, millaista tukea yhteistyötahot itse ovat voineet antaa perhekuraattorille ja minkälaista apua ja tukea he ovat toivoneet itse saavansa työhönsä perhekuraattorilta. Perhekuraattorilta kysyttiin, onko perheet saaneet ajoissa tarvittavaa apua ja tukea perhekuraattorilta. Kysyimme myös, minkälaista apua ja tukea perhekuraattori itse toivoisi saavansa työhönsä.

Asiakas- ja lapsilähtöisyys sekä osallisuuden tukeminen osiossa halusimme selvittää, koettiin perhekuraattorilta saatu tuki perheiden tarpeita vastaavaksi ja perheitä osallistavaksi. Kysyimme, millaiseksi työskentely perhekuraattorin kanssa on perheissä koettu. Lisäksi kysyimme, kuinka usein perheet ovat tavanneet perhekuraattoria. Lapselta kysyttiin, missä hän on tavannut perhekuraattorin kanssa ja mitä he ovat tehneet yhdessä. Yhteistyötahoilta kysyttiin, miten he ovat kokeneet työskentelyn perhekuraattorin kanssa. Perhekuraattorilta kysyttiin, mitä kautta hän sai tiedon perheiden tarpeista ja kuinka usein hän on tavannut perheitä. Lisäksi kysyimme, miten perhekuraattori on kokenut työskentelyn perheiden kanssa sujuneen.

Yhteistyön tarve ja tiedonkulku osiossa halusimme selvittää, koettiin yhteistyö perhekuraattorin kanssa hyödyllisenä ja oliko tiedonkulku riittävää. Kysyimme perheiltä, miten yhteistyö perheiden kanssa on alkanut ja miten perheet ovat saaneet tiedon perhekuraattorin palvelusta. Kysyimme, miten yhteistyö perhekuraattorin kanssa on käytännössä toteutunut. Lisäksi kysyimme, oliko perheillä ajatuksia perhekuraattorin tuen kehittämiseksi. Yhteistyötahoilta kysyttiin, miten he ovat saaneet tiedon perhekuraattorin palvelusta, millainen oli ensikosketus perhekuraattoriin ja mitä he tiesivät perhekuraattorin työstä aikaisemmin. Kysyimme yhteistyötahoilta, millaiset yhteistyökuviot ovat olleet perhekuraattorin kanssa ja miten oma työ linkittyy perhekuraattorin työhön. Lisäksi kysyimme, oliko yhteistyötahoilla ajatuksia perhekuraattorityön kehittämiseksi ja oliko yhteistyötahoilla ajatuksia perhekuraattorin työpanoksesta. Perhekuraattorilta kysyttiin, miten hän oli päätenyt perhekuraattorin työhön ja mitä hän tiesi etukäteen perhekuraattorin työstä. Kysyimme, miten yhteistyö perheiden kanssa on alkanut ja toteutunut. Kysyimme, millaista tukea perhekuraattori itse on saanut yhteistyötahoilta ja esimieheltä. Lisäksi kysyimme, onko perhekuraattorilla ajatuksia perheiden tuen kehittämiseksi ja haluaako perhekuraattori sanoa vielä jotain työstään.

Vanhempien haastattelut (LIITE 4). Vanhempien haastattelut toteutettiin toukokuussa 2018. Haastateltavista kaksi oli äitiä ja kaksi oli isää. Olimme tyytyväisiä siihen, että onnistuimme saamaan haastateltavaksemme äitejä ja isiä sekä yksinhuoltajia, koska on tärkeää tuoda esiin niin äitien kuin isienkin kokemukset sekä erilaiset perhemuodot. Äidit olivat iältään 31- ja 40-vuotiaita ja isät 38- ja 43-vuotiaita. Äitien haastattelut toteutettiin

päiväkodin tiloissa ja isien haastattelut toteutettiin puhelimitse isien elämäntilanteista johtuen. Pyrimme tekemään haastattelutilanteista mahdollisimman avoimia ja luottamuksellisia. Halusimme luoda haastattelutilanteista mahdollisimman rentoja ja pyrimme olemaan luotettavan ja avoimen tuntuisia ihmisiä, joille olisi helppo puhua. Kaikki haastateltavat suostuivat haastatteluiden nauhoituksiin. Kerroimme haastateltaville, että heidän henkilöllisyytensä tulee pysymään salassa, eikä opinnäytetyöstä ole mahdollista tunnistaa ketään. Emme havainneet nauhoituksen häiritsevän haastattelujen kulkua ja puhelinhaastattelutkin sujuivat luontevasti.

Haastatteluista ensimmäinen toimi samalla esihaastatteluna, jonka avulla saimme testattua teemahaastattelukysymysten toimivuutta. Ensimmäisen haastattelun aikana esitimme haastattelun kuluessa muutamia tarkentavia kysymyksiä ja lisäsimme nämä kysymykset myös teemahaastattelurunkoon. Haastattelurungon olimme laatineet huolella ja tämä näkyi onnistuneina haastatteluina. Jokaisen haastattelun pohjana käytettiin teemahaastattelurunkoa ja jokaiselle esitettiin lisäkysymyksiä haastateltavien yksilöllisten tilanteiden vuoksi.

Ensimmäinen haastateltavamme oli nelikymppinen äiti, jolla on kaksi lasta. Lapset ovat päivähoitossa ja puoliso asuu kotona. Perheellä oli haasteena pojan vaippahommat sekä molempien lasten erityispiirteet. Päiväkodin kautta tarjottiin perhekuraattorin tukea perheeseen. Toinen haastateltavamme oli kolmekymppinen äiti, jolla on kolme lasta. Lapset ovat päivähoitossa ja puoliso asuu kotona. Perhettä koetteli lasten uhmaikä ja lisäksi puutumisen. Päiväkodin kautta äiti sai tietää perhekuraattorista. Kolmas haastateltavamme oli nelikymppinen yksinhuoltajaisä, jolla on yksi lapsi. Lapsi on päivähoitossa. Perheellä oli pulmana lapsen äidin kaipuu ja naisihmisen seura. Päiväkodin kautta suositeltiin perhekuraattorin palvelua. Neljäs haastateltavamme oli kolmekymppinen yksinhuoltajaisä, jolla on yksi lapsi. Lapsi on päivähoitossa. Perheellä oli vaikeutena lapsen keskittymisvaikeudet. Päiväkodin ja sosiaalitoimen ihmiset olivat suositelleet perhekuraattorin tukea.

Lasten haastattelut (LIITE 5). Lasten haastattelut toteutettiin talvella 2019 perhekuraattorin alaisuudessa työharjoittelussa olevan opiskelijan toimesta. Opiskelijan katsoimme olevan paras haastattelija lapsille, koska hän oli lapsille jonkin verran tuttu henkilö päiväkodista ja perhekuraattorin työparina toimimisesta. Näin ollen lasten haastattelija ei ollut liian vieras, eikä perhekuraattori itse. Lapsia onnistuimme saamaan haastateltaviksi kaksi ja haastattelut tehtiin päiväkodissa. Haastateltavat lapset olivat iältään viisi vuotiaita. Valitsimme haastattelutavaksi kuvahaastattelun, koska se on leikki-ikäiselle lapselle luontaisin menetelmä. Kysyimme missä lapsi on tavannut perhekuraattorin kanssa, mitä ovat

tehneet yhdessä, millaisena lapsi on kokenut tapaamiset ja haluaisiko lapsi tavata perhekuraattoria enemmän. Lapset saivat vastata kuvakoodien avulla kysymyksiin.

Yhteistyötahojen haastattelut (LIITE 6). Perhekuraattorin yhteistyötahojen haastattelut toteutettiin sähköisesti talvella 2019. Haastattelukysymykset lähetettiin seitsemälle yhteistyötaholle. Haastatteluun vastasi kaksi yhteistyötahoa eri ammattiryhmästä. Haastattelumenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Haastattelurunko ja vastauslomake lähetettiin sähköpostitse perhekuraattorin toimesta yhteistyötahoille. Koimme perhekuraattorin olevan oikea henkilö lähettämään haastattelut, koska hänellä oli kontakti yhteistyötahoihin.

Perhekuraattorin haastattelu (LIITE 7). Perhekuraattorin haastattelu toteutettiin sähköisesti talvella 2019. Haastattelumenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Lähetimme haastattelurungon ja vastauslomakkeen sähköpostitse perhekuraattorille. Valitsimme kirjallisen haastattelun, koska olimme haastatelleet perhekuraattoria suullisesti jo aiemmin itse perhekuraattorityöskentelyn näkökulmasta. Kirjallisella vastaamisella halusimme antaa perhekuraattorille oman ajan vastausten pohdintaan eri näkökulmasta.

Yhteiskehittämisspäivä -työpajan suunnittelu ja toteutus

Yhteiskehittämisspäivän tarkoituksena oli toimia intensiivisenä yhteistyön ja perhekuraattoritoiminnan kehittämisen hetkenä. Tietoperustasta ja haastatteluilla hankitun aineiston ja työpajasta saatujen tulosten pohjalta rakentuu perhekuraattorin työskentelymalli.

Suunnittelimme työpajapäivän ja kartoitimme yhdessä perhekuraattorin kanssa työpajaan kutsuttavat yhteistyökumppanit. Fasilitaattoreina Yhteiskehittämisspäivä -työpajassa toimimme me opinnäytetyön tekijät. Yhteiskehittämisspäivän vetämisessä meitä mietitytti se, kuinka yhteistyökumppanit suhtautuisivat meihin opiskelijoihin työpajan suunnittelijoina ja vetäjinä.

Työpajatyöskentely menetelmänä oli meille selkeä valinta, koska yhtenä tärkeänä kehittämiskohteenamme oli perhekuraattorin ja yhteistyötahojen yhteistyön kehittäminen ja halusimme perhekuraattorin ja yhteistyötahojen olevan kehittämisessä vahvasti osallisina. Toteutimme ”Yhteiskehittämisspäivä” -nimellä kulkevan työpajan 14.6.2018. Aikaa oli varattu kolme tuntia. Työpajaan osallistuivat päiväkodin johtaja, neljä varhaiskasvatuksen erityisopettajaa neljästä eri päiväkodista, neuvolapsykologi sekä perhekuraattori. Työpajaa varten oli varattu Heinolan Tommola-talon kokoushuone. Työpajan aikana kahviteltiin, jotta saatiin luotua tilaisuuteen rentoa ja avointa ilmapiiriä.

Perhekuraattori lähetti yhteistyötahoille kutsut, koska koimme hänen yhteydenoton olevan tehokkaampi kuin meidän opiskelijoiden, koska perhekuraattori oli yhteistyökumppaneille tutumpi henkilö. Työpajaan asetauduttiin pyöreän pöydän ääreen, jotta jokainen

osallistujia näki toisensa ja työskentelystä tuli intensiivistä ja osallisuutta vahvistavaa. Seuraavaksi kerromme Yhteiskehittämispäivän sisällön.

Yhteiskehittämispäivä alkoi meidän opiskelijoiden sekä osallistujien esittäytymiskierroksella. Kerroimme opinnäytetyömme taustasta ja tavoitteesta. Lisäksi kävimme läpi yhteiskehittämispäivän kulun sekä työpajamenetelmän sisällön.

Aivoriihi -menetelmä. Työpaja alkoi Aivoriihi -menetelmällä. Aluksi annoimme jokaiselle eri värisiä Post-it-lappuja, jotka oli jaettu eri teemoihin. Jokainen sai pohtia itsekseen 15 minuutin ajan yhteistyötä perhekuraattorin kanssa oman työnsä näkökulmasta. Punaisille Post-it-lapuille tuli kirjata *Yhteistyön hedelmät*, keltaisille lapuille tuli kirjata *Yhteistyön epäkohdat* ja vihreille lapuille *Yhteistyön toiveet ja kehittämisideat*. Tavoitteena oli saada yhteistyötahoilta kehittämisideoita perhekuraattorin toimintamallin luomiseksi. Halusimme kuulla kokemuksia yhteistyön eri muodoista ja toimivuudesta sekä mahdollisista epäkohdista. Pyysimme osallistujia pureutumaan haasteellisiksi koettuihin asioihin, joita kehittämällä yhteistyötä ja perhekuraattorin toimintaa voitaisiin tehostaa. Tämän jälkeen jokainen Post-it-lappu lajiteltiin teemoittain fläppitaululle (LIITE 8).

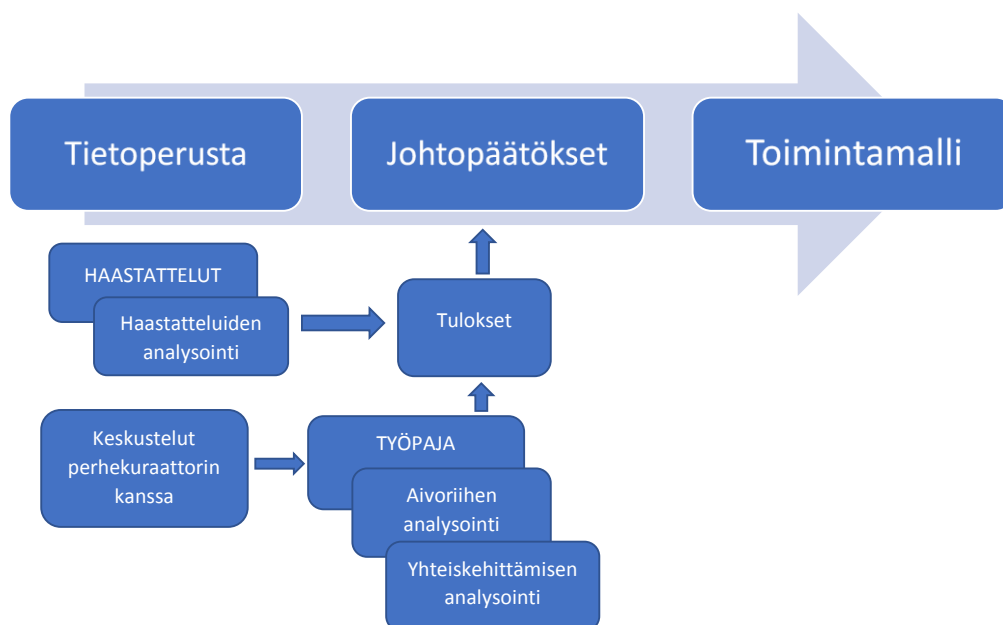
Kehittämisideoiden esittely ja jatkojalostus. Luimme kaikki Post-it-lappujen sisällöt koko ryhmälle ääneen. Sen jälkeen osallistujien tehtävänä oli lajitella laput teemoittain ja nostaa tärkeimmät teemat esiin jatkojalostusta varten. Osallistujat pohtivat ryhmänä puolen tunnin ajan nostamiaan tärkeimpiä teemoja. Me opiskelijat kirjasimme aivoriihikeskustelussa nousseita ajatuksia ja ideoita muistioon. Ryhmälle annettiin tehtäväksi löytää tärkeimmät yhteistyön kehittämisen muodot. Muistutimme osallistujia pureutumaan yhteistyötä estäviin tekijöihin, jotta niitä voitaisiin kehittää yhteistyötä edistäviksi toimintamuodoiksi. Lisäksi pyysimme pohtimaan yhteistyössä hyväksi jo havaittuja kokemuksia ja käytäntöjä.

Työpajan päättäminen. Aivoriihikeskustelun jälkeen ryhmä esitti tuotoksensa ja ideointia jatkettiin yhteisen loppuyhteenvedon kautta. Me opiskelijat kirjasimme yhteiskehittämisen pääpointit fläppitaululle (LIITE 9). Keskeisimmät kehittämisideat nousivat yhteiseen keskusteluun jatkokehittämistä varten. Päiväkodin johtaja lupasi viedä kehittämisideoita eteenpäin johtoryhmäkokouksissa. Yhteiskehittämispäivä päätettiin meidän opinnäytetyöntekijöiden puheenvuoroon. Toivoimme työpajan antaneen konkreettisia keinoja perhekuraattorin ja yhteistyötahojen moniammatilliseen yhteistyöhön. Kannustimme osallistujia jakamaan tietoa perhekuraattoritoiminnasta omassa työyhteisössään, levittäen positiivista suhtautumista yhteistyön kehittämiseksi. Annoimme osallistujille positiivista palautetta antoisasta päivästä ja saimme hyvää palautetta myös takaisinpäin. Yhteiskehittämispäivä koettiin erittäin tarpeelliseksi ja hyödylliseksi kaikkien kannalta. Perhekuraattorin kautta

saimme vielä jälkepäin hyvää palautetta osallistujilta työpajapäivästä. Osallistujat olivat kokeneet sen kaikin puolin onnistuneeksi.

Raportointi ja toimintamallin laatiminen

Avaamme kokonaisuuden hahmottamiseksi perhekuraattorin toimintamallin syntymistä. Koko toimintamallin lähtökohdaksi luotiin teoreettinen viitekehys, tietoperusta. Haastattelut suunniteltiin ja toteutettiin tietoperustaa hyödyntämällä. Tietoperusta ja perhekuraattorin kanssa käydyt keskustelut ohjasivat työpajan suunnittelua. Tietoperustan, haastatteluiden tulosten ja työpajapäivässä käytetyn aivoriihimenetelmän avulla saatujen tulosten pohjalta muodostuivat johtopäätökset. Johtopäätöksiin vaikuttivat tietoperusta ja tulokset. Perhekuraattorin toimintamalli syntyi tietoperustan ja johtopäätösten pohjalta. Tämä havainnollistetaan seuraavassa kuviossa (KUVA 5).

KUVA 5. Toimintamallin syntyminen

Kirjoitimme opinnäytetyön raportin syksyn 2019 aikana loppuun.

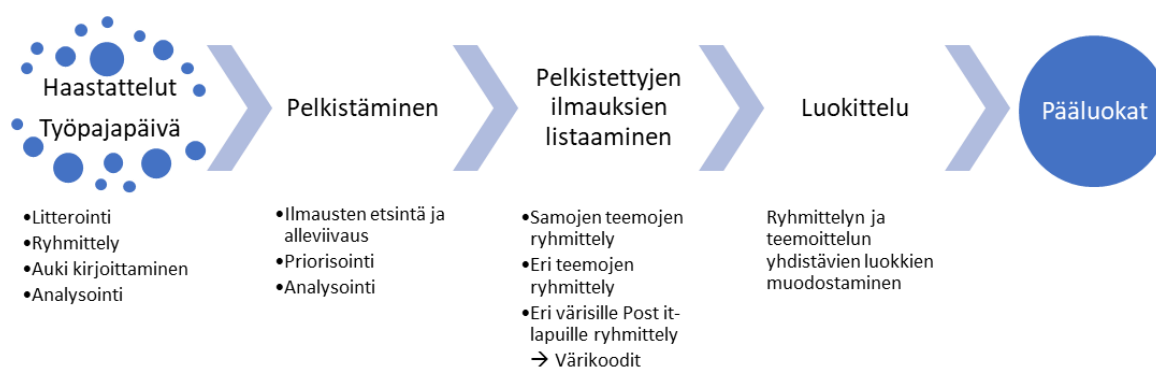
Kehittämishankkeen päättäminen

Perhekuraattorin tunnetuksi tekemisen kannalta oli tärkeää käydä esittelemässä opinnäytetyömme prosessia ja johtopäätöksiä sekä perhekuraattorin toimintamallia perhekuraattoreille, kohdeorganisaatiolle ja yhteistyötahoille. Myös perhekuraattori näki tämän tärkeäksi, jotta saadaan toimintamallia konkreettisesti näkyväksi. Esittelytilaisuus pidettiin Heinolan Virastotalon valtuustosalissa 7.5.2019 hallintotiimikokouksen yhteydessä. Tilaisuuteen kutsuttiin hallintotiimin jäsenet sekä Yhteiskehittämispäivään osallistujat. Tilaisuudessa

esittelimme opinnäytetyömme ja sen tulokset sekä perhekuraattorin toimintamallin. Toimintamalliesite jaettiin osallistujille. Ajatuksena oli, että jokainen voi viedä eteenpäin tietoa perhekuraattorin toimintamallista ja myös itsekkin hyödyntää moniammatillisen yhteistyön mahdollisuudet perhekuraattorin kanssa.

8.2 Aineiston analysointi

Opinnäytetyömme aineisto on tuotettu vanhempien, lasten, yhteistyötahojen ja perhekuraattorin teemahaastattelumenetelmin sekä työpajapäivässä toiminnallisin menetelmin. Teimme työpajapäivässä omia muistiinpanoja aivoriihikeskustelun fasilitoijina, jotka ovat myös osa aineistoa. Analysoimme aineiston aineistolähtöistä sisällönanalyysi -menetelmää hyödyntäen. Haastatteluiden ja työpajapäivän analysointiprosessit etenivät vaiheittain pelkistämisestä yhdistävän luokan muodostamiseen (KUVA 6).

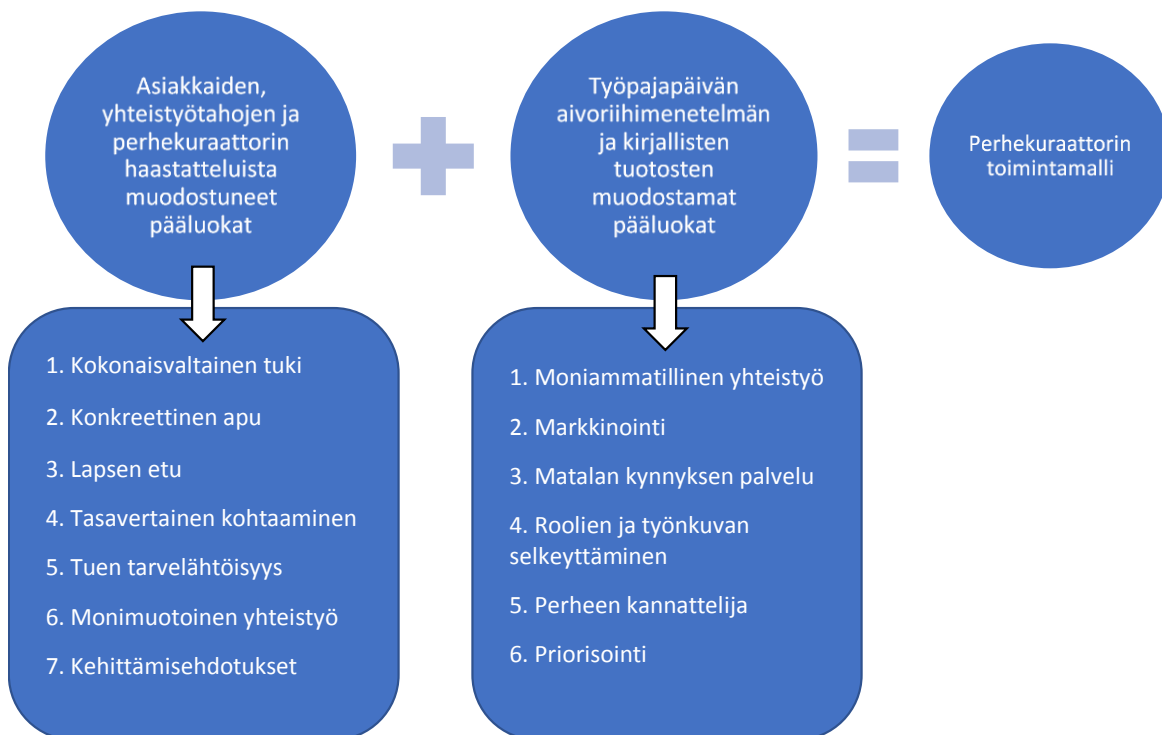

KUVA 6. Aineiston analysointiprosessi.

Aineiston analysointiprosessin aloitimme vanhempien haastatteluiden ääninauhujen litteroinnilla. Lasten kuvahaastattelut sekä yhteistyötahojen ja perhekuraattorin sähköpostihaastattelut purimme raakatekstiksi. Tämän jälkeen aloitimme haastatteluaineistojen ryhmittelyn teemoittelemalla kaikille haastatteluille yhteisiä teemoja. Etsimme haastattelu-teksteistä teemahaastatteluiden teemojen avulla eri teemoja teoriapohjaa apuna käyttäen. Nämä teemat keräsimme eri värisille Post it -lapuille. Tämän jälkeen kokosimme samaa tarkoittavat Post it -lappujen sisällöt saman ryhmän ja värikoodin sisälle. Raakateksti muuttui eri koodausvärien ja ryhmittelyjen kautta seitsemään pääluokkaan. Haastatteluaineisto sisälsi paljon materiaalia, mutta oli tärkeää löytää kehittämishankkeemme kannalta

olennainen sisältö. Pääluokat muodostuivat ryhmittelyn ja teemoittelun kautta, niin että samaa sisältöä tai tarkoitusta olevat asiat yhdistettiin ja löydettiin niille yhteinen nimittäjä eli pääluokka. Saadusta haastatteluaineistosta nostimme pääluokiksi seitsemän pääluokkaa siten, että ne vastaavat opinnäytetyömme tavoitteeseen ja tarkoitukseen. Pääluokiksi vanhempien, lasten, yhteistyötahojen ja perhekuraattorin haastatteluista muodostuivat: 1) kokonaisvaltainen tuki, 2) konkreettinen apu, 3) lapsen etu, 4) tasavertainen kohtaaminen, 5) tuen tarvelähtöisyys, 6) monimuotoinen yhteistyö sekä 7) kehittämissuositukset.

Työpajapäivän tuottamat kirjalliset tuotokset sekä aivoriihi -keskustelu kirjattiin koneelle, luettiin useampaan kertaan ja luokiteltiin. Työpajapäivän aineisto ryhmiteltiin teemoittamalla etsien keskustelulle yhteisiä teemoja ja eroavaisuuksia. Etsimme aineistosta olennaisimman tiedon ja luokittelimme alaluokkiin. Alaluokat yhdisteltiin ja luokiteltiin, josta muodostui lopulta työpajapäivän pääluokat: 1) moniammatillinen yhteistyö, 2) markkinointi, 3) matalan kynnyksen palvelu, 4) roolien ja työnkuvan selkeyttäminen, 5) perheen kannattelijat ja 6) priorisointi. Rajasimme pääluokat kuuteen pääluokkaan, koska aineistosta ei erottunut enempää omia erillisiä luokkia. Lopuksi yhdistelimme haastatteluiden sekä työpajapäivän pääluokat saaden esille perhekuraattorin toimintamallin peruselementit (KUVA 7).

KUVA 7. Haastatteluiden ja työpajapäivän pääluokat.

Seuraavassa tulokset- kappaleessa esittelemme tarkemmin kunkin pääluokan sisältöä. Elävöitämme tekstiä tuomalla suoria lainauksia haastatteluista sekä työpajapäivästä. Joihinkin lainauksiin on laitettu meidän opinnäytetyöntekijöiden toimesta tarkentava sana lisäämään ymmärrystä, sana on merkitty sulkeisiin lainauksen yhteydessä. Haastatteluiden lainausten perässä on merkintänä esimerkiksi V1, L1, Y1 tai P. Näillä merkinnöillä selvennämme, onko kyseessä vanhempien haastattelu V1, V2, V3, V4 tai lasten haastattelu L1, L2 tai yhteistyötahojen haastattelu Y1, Y2 tai perhekuraattorin haastattelu P. Haluamme myös osoittaa, että olemme tuoneet esiin useamman eri haastateltavan kertomaa. Tämä lisää myös omalta osaltaan opinnäytetyömme luotettavuutta ja eettisyyttä. Työpajapäivän lainaukset tuomme esille T1, T2, T3, T4, T5, T6 tai T7 merkinnöillä. Perhekuraattori ei erottaudu näistä merkinnöistä. Näin pyrimme lisäämään osallistujien vastausten tunnistamattomuutta sekä samalla työn luotettavuutta. Tulosten sisältö on täysin tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeemme omaa tuotosta. Siihen ei ole lisätty teoreettista viitekehystä eikä aikaisempien tutkimusten tuloksia, vaan tuomme niitä esille kappaleessa 11 Johtopäätökset ja toimintamalli. Tällä ratkaisulla arvotamme keräämämme aineiston sisältöä ja merkitystä.

9 HAASTATTELUIDEN JA TYÖPAJAN TULOKSET

9.1 Haastatteluiden tulokset

Kokonaisvaltainen tuki

Perhekuraattorin tuki koetaan olevan kokonaisvaltaista koko perheen tukemista. Vanhemmat ja lapset ovat tunteneet olevansa etuoikeutettuja, kun ovat saaneet rinnalleen tällaisen tukijan ja kannattelijan, johon voi luottaa. Kokonaisvaltainen perheen tuki on selkeästi nähtävissä myös perheiden vastauksista. Apu, minkä perhekuraattori perheeseen antaa, koetaan hyödyttäneen koko perhettä. Monesti onkin niin, että parhain hyöty palvelusta saadaan, kun se koskettaa perheen kaikkia osapuolia. Tällöin kaikki kokevat tulleen nähdyiksi ja kuulluiksi omine tarpeineen.

"...tuli epätoivo suoraan sanottuna lasten kanssa ja kädet loppu kesken ja sitten perhekuraattori sattui just sopivasti tulemaan mua jeesaamaan kaks kertaa viikossa...(V2)"

"...olisi ollut kiva tavata useammin...(L1, L2)"

Hyöty perhekuraattoritoiminnasta on välitön ja saa muutosta aikaiseksi perheessä hyvin nopeasti. Perhekuraattori vastaa jokaisen asiakasperheen tarpeeseen yksilöllisesti. Jos perhe ei tule autetuksi hänen kauttaan, ohjaa perhekuraattori asiakasperheet heille tarkoituksenmukaisten ja oikeiden palveluiden piiriin. Perhekuraattorin koko palveluverkoston kattava tuntemus onkin tärkeää.

"...on hyvä, kun on ollut joku, johon tukeutua...(V4)"

"...joidenkin perheiden kanssa saattaa kuitenkin tuntua, ettei työskentely etene tai siitä ei ole hyötyä, niissä tapauksissa on hyvä pohtia hyötyisikö perhe jostakin muusta tuen muodosta vai olisiko syytä jatkaa vanhempien motivointia pohtimaan ja muuttamaan omaa toimintaa...(P)"

Perhekuraattori näkee, että perheet ovat hyvin vastaanottavaisia tuen suhteen. Tarve perhekuraattoritoiminnalle on ilmeinen. Kynnys ottaa tukea ja apua vastaan on matala. Perheet kokevat, että työskentely perhekuraattorin kanssa on ollut luontevaa, vaivatonta ja

perheiden tarpeita hyödyttävää. Vuorovaikutustilanteisiin panostetaan ja käytetään aikaa, jotta saadaan tarvittava luottamus syntymään. Perhekuraattori pyrkii myös kannustamaan ja tuomaan myönteisiä elementtejä perheen ongelmatilanteeseen.

”...monesti vanhempi tarvitsee myös kannustusta rajojen asettamiseen ja johdonmukaiseen toimintaan lasten kanssa...(P)

”...varhaiskasvatuksen jalkautuva perhekuraattorityö on mielestäni palvellut hyvin perheitä ja tiimejä...(Y1)”

Konkreettinen apu

Perhekuraattorin antama tuki on koettu konkreettiseksi ja arkilähtöiseksi. Vanhemmat ja lapset ovat kokeneet saamansa tuen käytännönläheiseksi. Perhekuraattorin kautta on saanut lisäkäsiä vaikeisiin tilanteisiin. Perheet ovat myös saaneet uudenlaisia näkökulmia ja toimintamalleja arjen käytäntöihin. Perhekuraattorin konkreettisella avulla on perheissä selvitty esimerkiksi vaikeista aamuista, vaikeista siirtymätilanteista, vessa-asioista sekä nukkumisongelmista. Ratkaisua ongelmatilanteeseen on etsitty yhdessä, kokeillen erilaisia toiminnallisia menetelmiä. Perhekuraattorilta on saanut myös keskusteluapua, mikä koettiin tärkeäksi. Konkreettinen ja käytännönläheinen apu on selkeästi hyödyttänyt perheitä.

”...perhekuraattori on valmiimpi antamaan konkreettisia neuvoja ja jopa tuoda materiaalia, meille tuli just sopivasti tarpeeseen...(V1)”

”...tullut auttamaan pukemisessa ja sitten neuvoja antanut meille lasten nukutusongelmaan ja sitte pukemiseen ja lisäkäsiä...(V2)”

”...ollaan leikitty ja pelattu yhdessä...(L1)”

Perhekuraattorin toiminta tapahtuu lasten omissa toimintaympäristöissä. Kotona lapsia autetaan niissä tilanteissa, joissa lapsella on haasteita. Lasten kanssa leikkiminen, pelaaminen ja puuhaileminen auttoivat sekä vanhempia että lasta. Perhekuraattorin toiminta lasten kanssa on hyvinkin erilaista eri perheissä. Perhekuraattori antoi konkreettisia välineitä ja menetelmiä haasteellisiin tilanteisiin.

"...se (työskentely perhekuraattorin kanssa) on ollut mieluisaa ja auttanut mua, et mä saan hetken hoitaa noit omia asioita...(V4)"

"...keskusteluapua, käytännön vinkkejä ja oikeita lisäkäsiä...(V2)"

Perhekuraattori itse kokee, että arkinen auttamistyö tuo perheeseen paljon apua. Jalkautuva perhekuraattorityö on ollut juuri oikeanlaista apua. Perhekuraattori on esitellyt perheille selkeitä toimintamalleja vaikeisiin tilanteisiin ja mallintanut niitä aidoissa tilanteissa. Perhekuraattori on rohkaissut perheitä kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja, jotka helpottaisivat arjen sujumista. Aito kohtaaminen ja rohkaisu ovatkin tärkeitä työmenetelmiä perhekuraattorin työkentällä.

"...työn arkilähtöisyys varmistaa, että tuesta on suoraa käytännön hyötyä perheelle...(P)"

"...voin myös tehdä perheille kuvallista materiaalia ja opastaa niiden käytössä kotona...(P)"

Lapsen etu

Perhekuraattorin tuki koetaan lapsen edun mukaiseksi toiminnaksi. Vanhemmat ja lapset ovat odottaneet innokkaasti perhekuraattorin käyntejä. Lapset ovat selkeästi hyötäneet käynneistä ja saaneet tarvittavaa tukea ja apua perhekuraattorilta. Perhekuraattori on antanut lapselle aikaa muutoksille, on opeteltu lapsen tahdissa uusia asioita. Isät kokevat naishenkilön tuen perheessä erittäin tärkeäksi. Vanhemmilla ei aina ole mahdollisuutta tehdä lasten kanssa kaikkea sitä, mikä lapsia kiinnostaa. Perhekuraattori voi täyttää näitä lapsen pieniä toiveita. Kahdenkeskinen aika lapsen kanssa nähdään tärkeäksi, jotta lapsi saa tarvitsemaansa huomiota ja aikuisen aikaa. Lapsella on mahdollisuus käydä vaikeita tunteita ja tilanteita perhekuraattorin kanssa läpi. Perhekuraattori opettaa lapsille tärkeitä tunnetaitoja sekä kaverisuhdetaitoja niin päiväkodissa kuin kotona.

"...lapsikin kysyi tuleeko perhekuraattori meille tällä viikolla, lapset tykkää tehdä tyttöjen juttuja, joita äiti ei ehdi tehdä...(V1)"

"...odotan innokkaasti perhekuraattorin käyntejä ja yhdessäoloa...(L2)"

Lasten haastatteluista ilmeni, että lasten kanssa tekeminen muotoutuu lapsen tarpeiden mukaisesti. Perhekuraattori kohtaa lapset yksilöllisesti ja lasten kanssa yhdessä suunnitellaan tekemiset. Esimerkiksi toisen lapsen kanssa tehdään kynähommia ja pelataan, kun taas toisen lapsen kanssa ulkoillaan, leikitään ja syödään. Perhekuraattori tapaa lasta vain päiväkodissa, jos lapsi tarvitsee erityistä tukea siellä toimimiseen. Usein lapsen tapaamiset toteutetaan molemmissa paikoissa, sekä kotona että päiväkodissa. Näin on saatu lasten omiin toimintaympäristöihin se tuki ja apu, mitä lapsi kulloinkin tarvitsee.

"...on hyvä, että on henkilö, joka tekee pieniä juttuja lapsen kannalta ja tekee hyvää hänelle...(V3)"

"...perhekuraattorityöskentelyn hedelmä on lapsen kokonaisvaltaisen tilanteen hahmottaminen ja arkiympäristöihin vaikuttaminen niin kotona kuin päiväkodissa...(P)"

Lapsen kokonaisvaltainen auttaminen hyödyttää niin perhettä kuin lasta itseäänkin. Perhekuraattori tekee paljon yksilötyötä, jolloin hän voi tehdä yksilölliset suunnitelmat jokaisen lapsen tarpeista käsin. Jokainen lapsi saa sitä tukea ja apua, mitä hän tarvitsee sillä hetkellä. Tämä on ainutlaatuinen mahdollisuus lapselle. Lapsi saa juuri hänelle räätälöidyn ja suunnitellun tuen siihen tarpeeseen, mikä kulloinkin on.

Tasavertainen kohtaaminen

Perhekuraattorin tapaamiset koetaan tasavertaisiksi. Vanhemmat ovat tuoneet esille, kuinka helppoa ja luontevaa yhteistyö perhekuraattorin kanssa on ollut. Perhekuraattoria on ollut helppo lähestyä millaisen asian tiimoilta tahansa. Keskustelukumppanuus on syntynyt keskinäisestä luottamuksesta käsin. Luottamus on syntynyt yllättävän nopeasti perheiden ja perhekuraattorin välille. Perheet ovat kokeneet, että yhteistyö on ollut alusta alkaen antoisaa ja tasavertaista. Perhekuraattori on ollut perheelle tärkeä tukihenkilö vaikeassa elämänvaiheessa. Myös lapset odottavat tapaamisia innoissaan ja olisivat tavanneet mielellään perhekuraattoria useamminkin. Perheiden kohtaamiset ovat olleet haastatteluiden valossa vastavuoroisia ja dialogisia kanssakäymisiä.

"...perhekuraattori on sellainen henkilö, kenen kanssa voi helposti olla ja sanoa asiat niin kuin ne on, hän on tuntunut luontevalta...(V1)

"...olen saanut keskusteluapua, saanut jutella jonkun kanssa ja aikuista seuraava...(V2)"

Perhekuraattorin persoona on saanut paljon kiitosta sekä perheiltä että yhteistyötahoilta. Perhekuraattorin kanssa kohtaaminen on tuntunut luontevalta ja aidolta. Perhekuraattorin persoona koettiin haastatteluissa lämminhenkiseksi ja juuri oikeanlaiseksi tällaiseen työhön. Siinä tarvitaan hienotunteisuutta, mutta myös ammatillista vahvuutta.

"...työskentely on sujunut tosi hyvin...(V3)"

"...kyl mä sanon, että ihan mahtava ihminen henkilönä, et alusta asti on synkannyt ihan täysin, et ihan mahtavaa on kyllä toi...(V4)"

Perhekuraattori itse on kokenut kohtaamiset perheiden sekä yhteistyötahojen kanssa onnistuneiksi. Pienillä asioilla ja omalla asenteella on suuri merkitys kohtaamisissa. Luottamuksen syntyminen ei ole itsestään selvää, mutta sen aikaansaaminen on erittäin tärkeää. On hyvä jättää aikaa luottamuksen syntymiselle ja vuorovaikutustilanteille kaikissa kohtaamisissa. Työskentely vaatii molemminpuolista kunnioitusta. Yhteistyötahot ovat huomanneet, että perhekuraattorin kanssa on helppo työskennellä, sillä hän on persoonana helposti lähestyttävä ja luottamusta herättävä. Tämä on ollut hyvä pohja onnistuneille kohtaamisille.

"...pienillä asioilla voi olla suuri merkitys, kuten asenteen tai kohtaamisen muuttamisella positiiviseen suuntaan...(P)"

"...persoonana perhekuraattori on helposti lähestyttävä ja luottamusta herättävä...(Y1)"

Tuen tarvelähtöisyys

Perhekuraattorin tuki koetaan perheissä heidän tarpeistaan kumpuavaksi. Vanhemmat ja lapset ovat kokeneet, että perhekuraattorin palvelu on tullut heidän tarpeisiinsa ja juuri

oikeaan aikaan. Lapsen erityistarpeet on huomioitu ja niistä on voitu keskustella avoimesti perheen kesken. Lapsia on tavattu sekä päiväkodissa että kotona, juuri lasten tarpeiden mukaisesti. Varhainen tuki estää sen, etteivät asiat monimutkaistu. Lasten tarpeet on huomioitu perheissä hyvin.

"...kyl mä sain just ihan sitä mitä mä halusin, apu tuli just oikeeseen osoitteeseen, ja sai helposti ja nopeasti ilman lähetteitä...(V1)"

"...me oltii kysytty täält tarhast, et voisko joku tulla vähän jeesaa ja perhekuraattori sattu sit sopivasti just kuvioihin...(V2)"

"...perhekuraattori auttaa suoraan sitä tilannetta, koska hän on lapsen kanssa yhdessä ja tekee juttuja...(V3)"

Perhekuraattori on toiminut perheissä avoimin mielin. Perheen kanssa keskustellaan erilaisista auttamisen ja tukemisen keinoista. Heille annetaan aikaa prosessoida asioita ja palataan niihin myöhemmin. Perhekuraattori on osannut ohjata oikeiden palveluiden piiriin, jos perhekuraattorin apu ei ole ollut riittävä tai oikeanlainen. Toisinaan tarvitaan perheen tueksi myös muita toimijoita, joiden palvelut hyödyttävät enemmän. Perhekuraattori itse kokee tuen saannin oikea-aikaiseksi, jos pääsee riittävän ajoissa perheen tueksi. Joissakin tapauksissa tarvitaan järeämpää apua perhekuraattorin rinnalle. Perhekuraattorin käynnit alkavat usein intensiivisellä tapaamisjaksolla. Tapaamisia vähennetään perheessä sen mukaan, kun tuen tarve vähenee. Toiminta päätetään yhteisymmärryksessä perheen kanssa. Myös yhteistyötahot ovat huomanneet perhekuraattorin työn tulleen palvelukentän tarpeeseen. Positiivisia tuloksia on jo saatu, sillä perhekuraattorin saa nopeasti kiinni, mikä vaikuttaa myös siihen, että työn positiiviset tulokset ovat nopeasti nähtävillä.

"...perhekuraattori on aina kysynyt, et oisko viel jotain mitä haluis muuttaa tai muuta, et mun mielest ei o tarvetta muuttaa, et se on toiminut tosi hyvin...(V4)"

"...tarpeen vähentyessä tapaamiset vähenee, joka toiseen viikkoon ja sitten olen yhteydessä puhelimitse ja kyselen kuulumisia, työskentely voidaan lopettaa, jos vanhemman kokemus on ettei juuri nyt ole tarvetta ja aloittaa vaikka myöhemmin uudelleen, mikäli tarve tulee...(P)"

"...näinkin lyhyen ajan kuluessa on ollut huomattavissa, että perhekuraattorin työ on tullut tarpeeseen ja selviä tuloksiakin on ollut nähtävissä...(Y1)"

Monimuotoinen yhteistyö

Perheiden kanssa yhteistyö on ollut mutkatonta ja luontevaa alusta alkaen. Perheet ovat ottaneet perhekuraattorin vastaan hyvillä mielin. Yhteistyö on alkanut joko perhekuraattorin omasta toimesta tai jonkin yhteistyöpalaverin seurauksena. Ensikontakti perheen kanssa on tapahtunut useimmiten päiväkodissa, jossa lapsi on hoidettavana. Sen jälkeen toimintaa on laajennettu yleensä myös kotiin.

”...yhteistyö perhekuraattorin kanssa alkoi erityislastentarhanopettajan kautta (elto), elto toi perhekuraattorin meille kotiin ja siitä se sitten pikkuhiljaa alkoi...(V1)”

”...perhekuraattori itse esittäytyi ja mitä apua olisi tarjolla...(V2)”

”...meillä oli palaveri päiväkodissa missä teimme suunnittelun mitä tarvii tulevaisuudessa ottaa huomioon ja he suositteli, että käyttäisimme perhekuraattorin palveluita...(V3)”

Myös lapsiperheiden sosiaalipalvelut ovat olleet muutaman perheen kohdalla avainasemassa perhekuraattorin palvelun pariin ohjaamisessa. Kotiin tuotava konkreettinen apu ohjataan sitä kautta, minkä perhe on kokenut hyväksi asiakksi. Varhaiskasvatuskeskusteluissa mukana oleminen on ollut perheen sekä perhekuraattorin näkökulmasta katsottuna toimiva tapa yhteistyön aloittamiseksi. Perhekuraattori on itse ollut tyytyväinen näihin perheen ja yhteistyötahojen yhteisiin palavereihin kutsumisesta.

”...keskusteltiin oliko se nyt sosiaalitoimistossa näitten ihmisten kanssa, et jos tulis niinku auttamaan minua näissä asioissa...(V4)”

”...sovin käyntejä kotiin ja lapsiryhmiin ja saatan myös osallistua palavereihin perheiden kanssa eri toimijoiden kanssa koolle kutsuttuna...(P)”

Perhekuraattorin kanssa tehtävä moniammatillinen ja monitoimijainen yhteistyö on haastatteluiden perusteella alkanut vaihtelevasti. Kaikki yhteistyötahot eivät ole vielä löytäneet perhekuraattorin palvelua yhteistyöverkostoonsa. Varhaiskasvatuspalveluissa yhteistyö on

ollut alusta alkaen luontevaa päiväkodeissa, kun perhekuraattori on siellä konkreettisesti paikalla. Muilla tahoilla on mennyt selkeästi enemmän aikaa palvelun löytämiseen.

"...kuulun varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa samaan tiimiin ja keskustelen heidän kanssaan yhteisistä asiakasperheistä ja lapsista...(P)"

"...pohdimme yhdessä arjen tilanteita ja mietimme miten perhekuraattorin työ voisi linkittyä tai auttaa eri tilanteissa...(Y1)"

Moniammatillisessa yhteistyössä nähdään markkinoinnin tärkeys. Markkinoinnin avulla tehdään tunnetuksi perhekuraattorityötä eri toimijoille ja samalla voi käydä esittäytymässä eri työryhmissä. Esimerkiksi työparityöskentely perhetyöntekijän kanssa voisi olla tulevaisuudessa hyvinkin toimiva työskentelymalli, kun saadaan vaan väylä avattua toiminnalle.

"...olen myös ollut tekemässä kuraattorin kanssa alustavaa työn prosessikuvasta...(Y1)"

"...teemme usein rinnakkain työtä ja suunnittelemme yhdessä ja teemme työnjakoa...(Y2)"

Esimiehen sekä yhteistyötahojen antama tuki on ollut perhekuraattorille tärkeää toiminnan alkuvaiheessa. Yhdessä perheiden tilanteiden pohtiminen on ollut antoisaa. Keskusteluissa tulee selvästi ilmi, että pitää vielä muistuttaa työntekijöitä, missä kaikissa tilanteissa voi kääntyä perhekuraattorin puoleen. Tiedottaminen perhekuraattoripalvelusta nousi tärkeäksi tavoitteeksi. Moniammatillisuus nähtiin hyvänä asiana asiakasperheiden, työntekijöiden ja yhteistyötahojen näkökulmasta katsottuna. Muut palveluntarjoajat on hyvä tuntea, jotta voidaan ohjata perheitä oikeanlaisten palveluiden pariin. Näin perheet saavat helpommin ja nopeammin tarvitsemansa avun.

"...esimiehen kanssa tapaan henkilökohtaisesti noin puolivuositain tai tarvittaessa useammin, hallintotiimin palaverin yhteydessä tapamme, joka toinen viikko...(P)"

"...(millaista tukea olet itse voinut antaa perhekuraattorille?) työn prosessin pohtimisessa, työtoverina ja sparraajana...(Y1)"

"...(miten olet kokenut yhteistyön perhekuraattorin kanssa?) antoisana ja kiinnostavana...(Y1)"

Perhekuraattori tarvitsee omaan työhönsä muiden toimijoiden tukea ja samalla voi antaa itse osaamistaan ja ammatillista tukea toisten toimijoiden työhön. Vastavuoroisuus toimijoiden kesken on palkitsevaa. Yhteiset tiimipalaverit ja keskustelut ovatkin nousseet haastatteluissa tärkeiksi elementeiksi perhekuraattorin työnkuvan ja prosessin kehittämiseksi. Perhekuraattorin toimenkuva on joustava ja sen vuoksi hänen tarjoama palvelu on helppompi järjestää nopeammalla aikataululla kuin moni muu palvelu. Tämän tiedostaminen eri toimijoiden kesken auttaa myös perheitä saamaan tarvitsemaansa tukea ajoissa. Perhekuraattorin on tärkeää saada riittävästi tietoa asiakasperheestä sekä lapsen erityistarpeista, jotta hän osaa suunnitella tukitoimet ja käytettävät menetelmät oikealla tavalla.

"...(millaista tukea olet itse voinut antaa perhekuraattorille?) tietoa erityispedagogisista haasteista lapsella, yhteistä keskustelua ja pohtimista...(Y2)"

"...perhekuraattorilla on joustavampi ajankäyttö sellaisissa tilanteissa, joissa vaaditaan intensiivisempää interventiota...(Y2)"

Kehittämisehdotukset

Perheet ja lapset toivovat perhekuraattoritoiminnan jatkuvan ja laajentuvan entisestään. Lapset kertovat, että perhekuraattoria olisi ollut mukava tavata useammin. Perhekuraattorin ja lasten kohtaamiset on koettu pelkästään positiiviseksi ja perhekuraattoria odotetaan innokkaasti joka kerta. Perheet toivovat, että mahdollisimman monet muutkin perheet saisivat perhekuraattorin palveluita. Kehittämistarpeita ei osattu nimetä. Perheet kokevat, että toiminta tällaisenaan on juuri oikeanlaista.

"...perhekuraattoritoiminta oli juuri tuollaisenaan hyvää, että sai just sillä hetkellä sitä apua ja pysty puhumaan helposti asioista...(V2)"

"...jatkuisi tarpeen mukaan ja jatkuisi edelleen...(V4)"

"...mä toivon, et kaikki niinku ootte toivoneet, et tää kehittyis laajemmin tää palvelu...(V1)"

Yhteistyötahot toivovat, että perhekuraattoritoiminta tulisi mahdollisimman tutuksi toiminnaksi yhä useammalle toimijalle. Perhekuraattori toivoo oman tiimin ja esimiehen työskentelevän samoissa tiloissa hänen kanssaan. Tällöin käytännön työt olisi helpompi sopia ja ajatusten vaihto yhteisten asiakkaiden tilanteista olisi joustavaa. Perhekuraattori toivoo itselleen lisäkoulutusta, jotta pystyy paremmin vastaamaan asiakasperheiden tarpeisiin. Hän toivoo, että perhekuraattoripalvelut muistettaisiin juuri ennaltaehkäisevänä työmuotona, jota hyödynnettäisiin enemmän.

”...koulutuksiin osallistun myös mielelläni...(P)”

”...perhekuraattoripalvelun hyödyntäminen ihan pienissäkin jutuissa ennaltaehkäisevästi...(P)”

Perhekuraattori on huomannut yhteistyön eri toimijoiden välillä tärkeäksi. Työparityöskentely olisi varsin toimiva yhteistyön väline monessa perheessä. Lastensuojelun kanssa yhteistyö on alkanut maltillisesti ja sen kehittymistä toivotaan jatkossa. Esimiesten vastuu perhekuraattoripalveluiden markkinoinnista ja tiedottamisesta eri toimijoiden esimiehille koettiin tärkeäksi. Esimiesten kautta välittyy tieto myös kentällä työskentelevien keskeelle. Haastatteluissa korostui työn kehittämiseen ja edistämiseen tarvittavan sitoutumisen merkitys. Perhekuraattorin sitoutuminen ei yksin riitä, tarvitaan muut toimijat mukaan kehittämistyöhön. Esille nousseet kehittämissideat olisi hyvä viedä eteenpäin.

”...toivoisin jatkossa enemmän työparityöskentelyä...(P)”

”...markkinointi (perhekuraattorin) ei yksin riitä, vaan yhteydenotot tulevat luonnolliseksi osaksi työtä sen myötä, kun kuraattorin työn tarkoitus ja sisältö tulevat kaikille tutuksi...(Y1)”

”...lisää tietoa kentälle työn sisällöistä ja johtajien sitoutuminen...(Y2)”

Haastatteluista nousi selkeästi esiin monitoimijaisen yhteistyön tärkeys, mutta se ei aina toteudu toivotulla tavalla. Uuden toimijan tullessa kentälle sen hyödyntäminen ja tiedostaminen osana palveluverkostoa vie oman aikansa. Tarvitaan sinnikästä ja johdonmukaista

tiedottamista. Uuden toimijan ja yhteistyötahojen vastuulle jää palvelun markkinointi ja työn vaikuttavuuden esillä pitäminen.

9.2 Työpajan tulokset

Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillinen yhteistyöverkosto pohti työpajapäivän aikana perhekuraattorin työnkuvaan sekä moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksia. Moniammatillinen yhteistyö koetaan tärkeäksi perhekuraattorin työn tueksi, sillä yhdessä tehden saadaan enemmän myönteistä kehitystä perheiden asioissa aikaiseksi. Myönteisenä asiana koetaan yhteiset perheet ja niissä jaettu kollegiaalinen kokemus. Toimiva moniammatillinen työparityöskentely on nähty perheen eduksi.

"...(yhteistyön hedelmät) tietojen ja kokemusten jakaminen...(T1)"

"... yhteisiä asiakasperheitä on ollut...(T2)"

"... työpari saatellen ja siirtäen...(T3)"

Moniammatillisessa yhteistyössä nähdään muutamia epäkohtia, kuten esimerkiksi eri kirjaamisjärjestelmät eri toimijoilla. Yhteisen asiakkaan ollessa kahdella eri toimijalla asiakkuudessa, toinen toimija ei näe perheestä tehtyjä kirjaamisia ja näin ollen voi päällekkäistä työtä tapahtua tietämättä. Yhteinen tietojärjestelmä auttaisi yhteistyön terävöitymistä sekä päällekkäisten töiden karsimista. Tällä hetkellä perhekuraattorin tietojärjestelmä on AURA, jota käyttävät myös koulukuraattorit ja neuvolapsykologit. Varhaiskasvatuksella ja lapsiperhepalveluilla on eri tietojärjestelmät keskenään. Epäkohtaksi koettiin myös se, ettei kaikkien palveluntarjoajien kanssa olla saatu yhteistyökuvioita toimimaan. Syy tähän voi olla resurssipula tai tietämättömyys, missä asioissa perhekuraattoriin voidaan olla yhteydessä. Tämä epäkohta puhututti läsnäolijoita jonkin verran. Epäkohtiin toivottiin selkeästi muutosta.

"...(yhteistyön epäkohdat) kirjaamisjärjestelmä Auran ongelmana, ettei kaikki yhteistyötahot näe kirjaamisia, esimerkiksi varhaiskasvatuksen ammattilaiset eivät näe perhekuraattorin kirjauksia...(T3)"

"... lastensuojelu ei ole aktiivinen perhekuraattorin suuntaan...(T5)"

Toiveita sekä kehittämisideoita moniammatillisesta yhteistyöstä ilmenee jonkin verran. Hyvänä pidetään perhekuraattorin toimimista kaikissa päiväkodeissa säännöllisesti. On tärkeää, että perhekuraattori tekee päiväkodeissa itseään tunnetuksi sekä perheille että yhteistyökumppaneille. Samalla perhekuraattori voi kartoittaa perheiden ja lasten tarpeita. Perhekuraattorin näkyvyyttä lisättäessä myös perhekuraattorin palvelu tulee tunnetummaksi. Yhteiset yhteistyötä kehittävät palaverit perheiden kanssa tulee hyödyntää perhekuraattorin työhön.

"...(yhteistyön toiveet ja kehittämisideat) säännölliset vierailut päiväkodissa ja mahdollinen tarpeiden kartoitus...(T1)"

"... yhteisten palaverien kautta, joissa myös perhe mukana...(T2)"

"... (yhteistyön toiveet ja kehittämisideat) perhekuraattorin osallistuminen varhaiskasvatuksen työiltoihin olisi hyödyllistä...(T7)"

Yhteistyön kehittämis ehdotukseksi nähdään tarve saada perhekuraattori mukaan yhteisiin varhaiskasvatuspalaveriin. Yhteisissä palaverissa voidaan varhaiskasvatushenkilöstön ja perhekuraattorin kanssa yhdessä miettiä, miten he voivat hyödyntää työssään perhekuraattoria ja samalla yhdessä kehittää erilaisia yhteistyön elementtejä. Varhaiskasvatuksessa on myös työiltoja, joissa suunnitellaan tulevaa toimintakautta ja niihin perhekuraattorin osallistuminen nähtiin tärkeäksi. Samalla tulisi varhaiskasvatuksen koko henkilöstö tutuksi ja yhteistyön kannalta tämä olisi kaikinensa hyvä idea. Heinolassa toimii myös kuraattoritimi, joka palvelee kaikkia koulukuraattoreita. Tämä tiimi koettiin merkittäväksi linkiksi kollegiaalisen tuen kannalta perhekuraattorille. Näihin palaveriin perhekuraattorilla on mahdollisuus päästä mukaan kertomaan perhekuraattorin näkökulmaa varhaiskasvatuksen puolelta.

"...(yhteistyön hedelmät) perhekuraattorin osallistuminen varhaiskasvatuksen erityisopettajien tiimiin, kuraattoritimiin ja hallintotiimiin on ollut hyödyllistä...(T7)"

Perhekuraattorin toimenkuva ei ole kaikille varhaiskasvatuksen toimijoille vielä auennut ja sen vuoksi työpajassa nousikin arvoon perhekuraattorin hallintotiimiin vierailut.

Hallintotiimi on toimiva väylä tiedottaa perhekuraattoritoiminnasta esimiehiä, jotka voivat viedä viestiä omalle henkilökunnalle. Esimiehen rooli tiedon välittäjänä koettiin merkittäväksi. Yhteistyö ei voi kehittyä, jos perhekuraattorin toiminnasta ei tiedetä mitään. Keskustelussa nousee esille se, ettei uusia palavereja tarvitsisi järjestää, vaan perhekuraattori osallistuisi jo olemassa oleviin tiimipalaverihin.

"...(yhteistyön toiveet ja kehittämisideat) perhekuraattorin olisi hyödyllistä osallistua useammin hallintotiimin palaverihin...(T7)"

"... ei tarvitse luoda uusia palavereita lisää, vaan soluttautua jo olemassa oleviin tiimeihin...(T1)"

"...(yhteistyön toiveet ja kehittämisideat) perhekuraattori käy tiedottamassa perhekeskuksessa palvelustaan heti syksyllä perheille...(T4)"

Perhekeskus on perhekuraattorin yhteistyön kannalta merkittävä toimintaympäristö. Perhekeskuksen kautta perhekuraattori tutustuu sellaisiin perheisiin, jotka eivät ole päiväkotimaailmassa mukana. Kehittämisideaksi nostetaan perhekuraattorin esittäytymiskäynnit perhekeskuksessa heti toimintakauden alkaessa. Näin kaikki perheet saavat tarvitsemansa tiedon perhekuraattorin palvelusta ja myös henkilöstö tiedostaa palvelun paremmin. Keskusteluissa tullaan siihen tulokseen, että yhteistyötä perhekeskuksessa olevien eri toimijoiden välillä tulisi tiivistää entisestään tiedottamisen avulla.

Moniammatillinen työpajatiimi on huolissaan perhekuraattorin yhteistyötiimeistä ja niiden riittävydestä. Huolta aiheuttaa myös perhekuraattorin työn yksinäisyys. Työryhmä näkee asiakasasioiden reflektoinnin tärkeäksi osaksi työnkuvaa ja ammatillista kasvua. Työn yksinäisyyden vuoksi heräsi kysymys, onko perhekuraattorilla ketään, jonka kanssa voi käydä läpi ja peilata asiakastilanteita. Tämä nousee tärkeäksi osaksi yhteistyön kehittämistä, jotta yhteisissä tapaamisissa olisi aikaa myös tämän tyyppiselle toiminnalle.

"... (yhteistyön toiveet ja kehittämisideat) mikä on perhekuraattorin yhteistyötiimi? (T1)"

"... perhekuraattorin työ näyttäytyy yksinäisenä, olisi hyvä olla joku kenen kanssa käydä läpi ja peilata asioita...(T1)"

Moniammatillisen yhteistyöverkoston tehtäviin kuuluu myös lapsiperheiden sosiaalityö. Lapsiperheiden sosiaalipalveluiden kautta tehtävä perhetyö on perheen kotiin vietävien palveluiden asiantuntijatyötä. Perhetyön kautta avautuu mahdollisuus tutustua perheeseen eri tavalla. Tämän vuoksi yhteistyö perhekuraattorin kanssa nähdään hyödyksi, jotta päällekkäinen työ vähenisi. Työparityöskentely on hyvä työmuoto, sillä sitä kautta saadaan linkki myös lastensuojelun toimijoihin. Yhteiset asiakasperheet hyötyvät tästä yhteistoiminnasta. Nivelvaiheissa on vaarana, että asiakasperhe putoaa pois palveluiden piiristä. Keskustelussa koetaan saattaen-vaihtaan -työ tärkeäksi, etteivät perheet jää missään vaiheessa ilman tarvitsemaansa tukea. Perhekuraattori pääsee myös akuutissa tarpeessa nopeasti perheen avuksi, ettei tilanne pääse eskaloitumaan pahaksi. Työparityöskentely koetaan tätä edistäväksi toimintamalliksi.

"...(yhteistyön toiveet ja kehittämisideat) jos on lastensuojeluperhe, niin olisi hyvä, että perhekuraattori olisi tukena silloin, kun perheeltä päättyy joku tuki tai akuutissa tilanteessa...(T2)"

"... perhekuraattorin on itse oltava aktiivinen lastensuojelun suuntaan yhteistyön aktivoimiseksi ja parantamiseksi...(T5)"

Keskustelussa mietitään, miten yhteistyötä lastensuojelun parissa saataisiin kehitettyä niin, että se olisi mahdollisimman luontevaa. Päädytään siihen, että perhekuraattori on itse aktiivisessa roolissa tämän yhteistyön rakentamisen suhteen. Perhekuraattori toimii yhteydenottajana, eikä odota sen tapahtuvan lastensuojelun kautta. Yhteisten asiakasperheiden asioissa ollaan yhteydessä perhetyöntekijään tai sosiaalityöntekijään. Perhekuraattorin työn prosessikaavio nousee keskustelussa hyväksi työkaluksi työn esittelyä, sen säistämistä ja koko työn prosessia helpottamaan.

Markkinointi

Perhekuraattoritoiminnan markkinointi puhututtaa paljon. Perhekuraattori itse on markkinoinut toimintaa näkyvästi ja tullut tutuksi monen perheen ja yhteistyötahon kanssa. Se, mitä markkinoinnissa nähdään onnistuneeksi, on perhekuraattorin esittäytymistilanteet eri yhteyksissä, niin yhteisissä työiloissa kuin lapsiryhmissä. Tärkeäksi koetaan se, että lapset, perheet sekä yhteistyötahot tietävät, kuka perhekuraattori on ja mikä hänen roolinsa tällä työ- ja toimintakentällä on. Tiedonkulku perheiden asioista on ollut pääosin sujuvaa.

"...(yhteistyön hedelmät) tiedonkulku perhekuraattorin ja lapsiryhmistä vastaavien välillä on sujunut hyvin...(T4)"

"... perhekuraattori kävi esittäytymässä työllässä koko talon henkilöstölle heti alkuvaiheessa ja kertoi työstään ja roolistaan...(T4)"

Markkinoinnin epäkohdat nousevat esille keskustelun lomassa. Toiset yhteistyötahoista ovat sitä mieltä, että henkilökunnan tiedottaminen on sujunut hedelmällisesti, kun taas osa näkee siinä selkeitä puutteita. Toivottavaa on, että perhekuraattori esittäytyy henkilöstön työiloissa kaikissa päiväkodeissa tasapuolisesti. Kaikki varhaiskasvatuksen parissa työskentelevät eivät esimerkiksi tiedä, että perhekuraattorin toimi on vakainaistettu. Tiedonkulku ei ole ollut ongelmaton. Keskustelussa nähdään tärkeänä esimiehen rooli markkinoinnin suhteen. Esimiestasolla on hyvä käydä keskustelua perhekuraattorin palvelusta ja sen tavoitteista. Uutena toimijana perhekuraattorin on vaikea päästä toimintaan mukaan, jos tieto ei kulkeudu kentälle uudesta työmuodosta. Yhteinen keskustelu esimiehen kanssa tämän työmuodon markkinoinnista koettiin tärkeäksi.

"...(yhteistyön epäkohdat) johtajien rooli korostuu, tarvitaan yhteistä keskustelua...(T3)"

"...(yhteistyön toiveet ja kehittämisideat) hallintotiimi kerran kuukaudessa...(T7)"

"... voisiko johtaja viedä promota perhekuraattorista esimiespalaverihin muille johtajille...(T4)"

Epäkohtiin pyritään löytämään ratkaisuja keskustelun aikana. Kehittämis ehdotuksia tulee kiitettävästi. Yhteiskehittämisen tulokset saadaan hyvän yhteisen pohdinnan ja keskustelun avulla. Pohdinnan tuloksena todetaan, että markkinoinnissa tärkeä linkki on hallintotiimi, johon perhekuraattorin tulee päästä mukaan kerran kuukaudessa. Tällöin perhekuraattorin työtä pidetään riittävästi esillä ja sen etenemistä pystytään seuraamaan ja markkinoimaan. Johtajien kautta toivotaan markkinoinnin leviävän myös kentälle.

Varhaiskasvatuspalveluiden puolella hyväksi markkinointikanavaksi nousevat päiväkotien vanhempainillat. Näissä tavoitetaan vanhemmat sekä henkilökunta samalla kertaa. Tieto saadaan näin leviämään kaikkiin asiakasperheisiin. Tätä kanavaa toivotaan perhekuraattorin hyödyntävän säännöllisesti, koska asiakasperheet ja henkilöstö vaihtuvat. Konkreettiseksi perhekuraattorin markkinointi-ideaksi syntyy nimikyltti, jota perhekuraattori pitää

rinnassaan ollessaan mukana päiväkotiryhmissä, jotta kaikki tietävät, kuka perhekuraattori on. Kasvotusten tapahtuva markkinointi koetaan toimivaksi markkinoinnin työkaluksi ja samalla saadaan työn näkyvyyttä lisättyä.

”... (yhteistyön toiveet ja kehittämisideat) joku kyltti rintaan, kun ihmetellään kuka perhekuraattori on...(T5)”

”... esittäytyä vanhemmille kasvotusten, kun vanhemmat ovat paikalla...(T4)”

Oikeanlainen markkinointi herättää paljon keskustelua ja sen kehittämistä pohditaan yhdessä. Useimmat mukanaolijat ovat sitä mieltä, että mikään ei tule ilmaiseksi. Tiedottamisen ja markkinoinnin määrää tulee lisätä entisestään. Yhdeksi kehittämiseksi nousee prosessikaavion luominen. Sen avulla perhekuraattori voi tehdä työtä näkyväksi ja samalla arvioida työtään sen kautta.

”...(yhteistyön toiveet ja kehittämisideat) markkinointi lastensuojeluun, esimerkiksi prosessikaavion esittäminen, jotta lastensuojelu tietäisi missä ja miten perhekuraattoria voisi hyödyntää...(T2)”

”... päiväkodissa uuden työntekijän perehdyttämisessä pitäisi olla myös perhekuraattorin esittely...(T3)”

Hyviä ja konkreettisia ehdotuksia markkinoinnin edistämiseksi tulee jonkin verran. Kaikenlaiset tapahtumat, mitä lapsiperheille Heinolassa järjestetään, koetaan markkinoinnin kanavaksi myös perhekuraattoritoiminnalle. Perehdytystilanteessa uudet työntekijät perehdytetään aina myös perhekuraattoritoimintaan, sillä se on yksi osa varhaiskasvatuksen palveluita. Näin tieto saadaan kulkemaan uusille työntekijöille.

Matalan kynnyksen palvelu

Työpajaan osallistujat ovat kaikki ehdottoman yksimielisiä siitä, että perhekuraattorin toiminta on matalan kynnyksen palvelua. Samaa mieltä ollaan siitäkin, että perheet saavat perhekuraattorin palvelua nopeasti ja helposti tarpeen ilmetessä. Palvelun saamiseksi ei tarvita lähetettä. Perhekuraattori on perheiden elämässä apuna ja tukena arjen keskellä. Perheet ovat kokeneet tällaisen tukimuodon toimivaksi. Heidän on vaivatonta ottaa

vastaan perhekuraattorin palvelua, sillä perhekuraattori on lapselle sekä perheelle tuttu jo päiväkodista.

"...(yhteistyön hedelmät) näkemystä ja tietoa perheen näkökulmasta...(T3)"

"... läsnä arjessa...(T1)"

"...perhekuraattori viettää aikaa päiväkodissa lasten kanssa...(T2)"

Keskustelussa ilmenee, että matalan kynnyksen palvelua tukee myös se, että perheet on helppo ohjata perhekuraattorin palvelun piiriin. Tämä on ennaltaehkäisevää lastensuojelun palvelua. Yhteistyötahot kokevat, että huolen herätessä perheen tilanteesta, huolen voi nopeasti välittää perhekuraattorille. Perheille pidettävissä varhaiskasvatuskeskusteluissa on otettu myös perhekuraattoripalvelu esille ja joskus perhekuraattori on saatu paikalle esittäytymään. Perheen kriisitilanteet koetaan sellaisiksi, että perheen on helpompi lähestyä niissä asioissa perhekuraattoria kuin muita työntekijöitä. Pääasiaksi todetaan se, että perhe saa kriisitilanteeseen nopeasti ja helposti tarvitsemaansa apua.

"... kun on ollut huoli lapsesta tai perheestä, kysytään saako perhekuraattori olla yhteydessä, ollaan mieluummin itse yhteydessä, koska jos annetaan perheelle puhelinnumero, he eivät soita...(T6)"

"... perheiden helpompi lähestyä perhekuraattoria, kun hän on ulkopuolinen, esimerkiksi erotilanteissa...(T4)"

Yhteistyötahot pohtivat perhekuraattoritoimintaa ja kokevat sen toimivana palveluna suurimmassa osassa päiväkoteja. Pohdinnassa nostetaan tärkeäksi seikaksi se, että perhekuraattori on saatavilla kaikille Heinolan alueen päivähoidon asiakasperheille, eikä vain erityistä tukea tarvitseville perheille. Avoin päiväkotitoimi ja sen yhteydessä olevat perheet tulee saada perhekuraattorin palvelun piiriin samalla tavoin kuin muutkin päiväkodit. Tämä on yhteistyötahojen yhteinen toive toiminnalle.

"...(yhteistyön toiveet ja kehittämisideat) apuna lasten haastavissa perhesuhteissa ja tilanteissa...(T4)"

"... olisi hyvä, että perhekuraattori olisi tavoitettavissa kaikille, ettei tulisi leimaa, että on vain erityisperheille...(T7)"

"... perhekuraattorin palvelu myös avoimen päiväkodin perheille ja lapsille...(T3)"

Roolin ja työnkuvan selkeyttäminen

Työpajatyöskentelyssä perhekuraattorin roolin ja työnkuvan selkeyttäminen nousevat vahvasti esiin keskustelussa. Alkumetreillä työn jaosa ja työroolissa on hakemista puolin ja toisin. Päiväkodin henkilöstö ei tiedä, miten perhekuraattori sijoittuu varhaiskasvatuksen kentälle. Epäkohtia riittää, sillä kaikki toimijat eivät tiedä, missä asioissa tulisi olla yhteydessä perhekuraattoriin. Tähän toivotaan selkeyttä ja tiedottamista. Yhteisten asiakkaiden kanssa toimiessa roolijaot tulevat enemmän pohdittavaksi. Tässä keskustelussa koetaan tärkeäksi, että työntekijöille on selvää, missä asioissa voi olla yhteydessä perhekuraattoriin.

"...(yhteistyön epäkohdat) ei tiedetä mihin väliin perhekuraattori asettuu...(T3)"

"... ehkä perhekuraattorin roolia voisi selkeyttää, että kaikille olisi selvää, mitkä asiat hänelle kuuluvat ja missä asioissa kannattaa olla yhteydessä...(T4)"

Yhteydenottotapaa perheisiin mietitään yhdessä työpajapäivän aikana. Pohditaan pitääkö sopia tietty toimintamalli yhteistyön aloittamiselle, ettei ole kenellekään epäselvää, kuka voi olla perhekuraattoriin yhteydessä. Keskustelun edetessä jäädään miettimään sitä, onko perhekuraattorin nimikkeellä negatiivinen leima. Jos sellainen stigma nimikkeellä on, se täytyy saada murretuksi. Alkuyhteydenotto perheeseen on merkittävässä roolissa, ettei vääränlaista stigmaa pääse syntymään. Yhteistyötahojen miettiessä perhekuraattorin roolia nyt, he näkivät roolin selkeytyneen alkuvaiheista. Perhekuraattorin nähtiin olevan tärkeä yhteistyökumppani perheiden ja lasten kanssa työskenneltäessä. Kokemukset roolijaosta sekä työskentelyn selkeydestä ovat olleet enimmäkseen positiivisia. Roolien selkeyttämisen kannalla oltiin kuitenkin edelleen.

"... (yhteistyön epäkohdat) yhteistyön aloittaminen, kuka ottaa yhteyttä perheeseen...(T2)"

"... perhekuraattori nimikkeellä saattaa olla negatiivinen leima: 'tässä puututaan perheen asioihin, ei kiitos', alkuyhteydenotto tärkeää, kun ei tiedetä mikä on perhekuraattorin tarkoitus...(T4)"

Yhteistyötä tehtäessä on tärkeää tietää jokaisen toimenkuva. Yhteisesti nähdään, että perhekuraattorin työnkuvan selkeyden vuoksi olisi hyvä luoda prosessikaavio. Kaaviossa tulee ilmetä perhekuraattorin toimipaikka ja työtehtävät. Prosessikaavion avulla jokainen yhteistyötaho näkee, mihin kohtaan palveluverkkoa perhekuraattorin toiminta asemoituu. Toimintaohjeiden puolesta puhutaan myös paljon. Mietitään haastavien tilanteiden toimintaohjeita ja konkreettista toimintamallia, jota voisi hyödyntää. Myös prosessikaavion tärkeys ilmenee keskusteluissa moneen kertaan.

"...(yhteistyön toiveet ja kehittämisideat) haastaviin tilanteisiin toimintaohjeet...(T5)"

"... prosessikaavio ja perhekuraattorin työn kuvaaminen tärkeää, prosessikaavio on myös arvioinnin ja oman työn arvioinnin väline...(T1)"

"...kun perheellä on jo perhetyöntekijä, tarvitaan keskustelua perhetyöntekijän kanssa, mitkä voisivat olla roolit molemmilla...(T5)"

Kehittämistä vaativaksi asiaksi muotoutuvat yhteiset asiakasperheet ja niiden kanssa tehtävän työn selkeät roolijaot. Yhteistyö koetaan haasteelliseksi, jos ei ole selkeästi sovittu, mitä kumpikin taho tekee. Tulee helposti tehtyä päällekkäistä työtä, joka ei ole perhettä ajatellen järkevää. Tähän kaivataan selkeitä toimintatapoja, jotta roolijako tällaisissa tilanteissa saadaan toimivaksi.

Perheen kannatteliija

Perhekuraattorin rooli nähdään yhteisesti perheen kannattelijaksi. Perhekuraattori on perheen tärkeä linkki muiden palveluiden piiriin. Samalla keskustelussa korostuu perhekuraattorin työ sovittelijana. Erotilanteissa perhekuraattori on perheen keskinäisten välien sovittelijana ja viestin viejänä. Rooliin liittyy myös vahvasti perheen tukipilarina oleminen. Perhekuraattoria on helppo lähestyä ja hänet saa nopeasti kotiin avuksi. Kotiin vietävä apu on koettu erittäin tärkeäksi tukimuodoksi. Yhteisesti on huomattu, että perhekuraattori on sinnikkäästi tehnyt perheiden parissa työtä, eikä ole lannistunut vastoinkäymisistä.

"...(yhteistyön hedelmät) helposti lähestyttävä...(T1)"

"... perheiden kotiin tehty työ on ollut hedelmällistä...(T4)"

"...perhekuraattori: sovittelija, kannattelija, tukija, sinnikäs...(T6)"

Perhekuraattorin yksilöllinen työskentely perheissä saa paljon kiitosta yhteistyötahoilta. Jokainen perhe on saanut sitä tukea ja apua, mitä on tarvinnut. Myös lapset on huomioitu perhekuraattorin toimesta yksilöllisesti. Jokaiselle lapselle on rakennettu omanlainen työskentelymalli. Perheet ovat saaneet konkreettista ohjausta arkitilanteisiin niiden sujuvoittamiseksi. Myös ongelmatilanteisiin on perhekuraattorin kautta saanut uudenlaisia toimintamalleja ja menetelmiä käyttöön. Tukitoimissa perhekuraattori on edennyt perheen tarpeen mukaisesti.

"...(yhteistyön hedelmät) hirveän hyvää on ollut yksilöllinen työ yksilöllisesti perheen tarpeesta käsin...(T1)"

"... konkreettiset hyödyt: neuvonta ja ohjaus, jolla saavutettu huikeita tuloksia...(T1)"

"... perheet edellä ja tasapuolisuus työskentelylle, työskentelyn rajat...(T5)"

Priorisointi

Keskustelussa puhututti perhekuraattorin työn määrä. Heinolassa on vain yksi perhekuraattori ja hänellä on noin 500 lasta palveluiden piirissä. Tämän vuoksi pohditaan perhekuraattorin työn priorisoimista. Muiden toimijoiden on huomattava, että perheiden kotona tehtävä työ menee kaiken muun työn edelle. Silloin, kun ei kotikäyntejä perheiden luokse ole, voi perhekuraattori olla päiväkodissa ja pitää kerhoja tarpeen mukaan. Työn painopiste nähdään olevan selkeästi kotiin vietävissä tukipalveluissa. Perheet hyötyvät palvelusta silloin eniten.

"...(yhteistyön toiveet ja kehittämisideat) työn priorisointi, koska koko kaupunki työalueena...(T2)"

"... työn priorisointi: perheet tärkeitä, tuki koteihin ja vähemmän päiväkotikäyntejä...(T4)"

”... priorisointi myös päiväkodissa ollessa, kun useita lapsia kenen kanssa olla...(T6)”

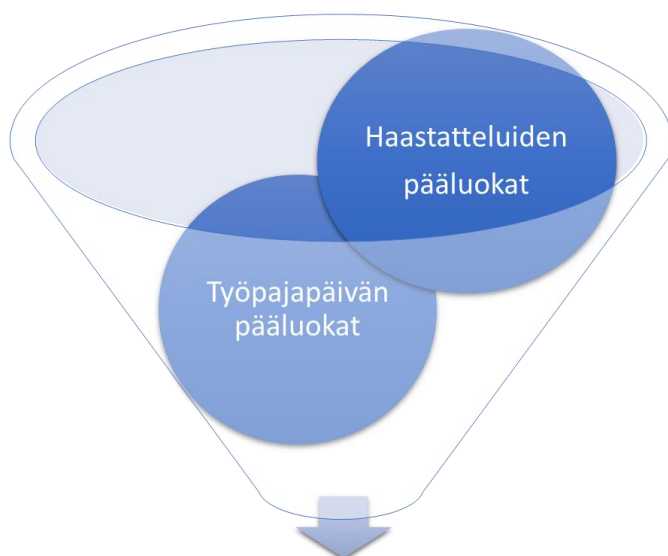
Perhekuraattorin ollessa päiväkodissa, tulee toimia päiväkodin ohjeiden ja sääntöjen puitteissa. Lasten tarpeita on paljon ja sen vuoksi perhekuraattorin on priorisoitava aikansa oikein, jotta mahdollisimman moni tuen tarpeessa oleva lapsi ja perhe saavat tarvittavaa apua. Työn priorisointi ja selkeä rajaaminen tulevat vastaan viimeistään silloin, kun asiakasperheet lisääntyvät huomattavasti. Tällöin tulee miettiä, mikä hyödyttää perheitä eniten ja mikä on perhekuraattorin työn ydintä.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA PERHEKURAATTORIN TOIMINTAMALLI

10.1 Kehittämishankkeen johtopäätökset

Opinnäytetyömme tavoitteena oli laatia perhekuraattorin toimintamalli, joka tukee ja ohjaa perhekuraattorin moniammatillista työskentelyä. Heinolassa pilotoitiin syksyllä 2017 perhekuraattorin uusi varhaiskasvatuksen palvelumuoto, joka tukee ja auttaa varhaiskasvatuksen lapsiperheitä vaihtelevissa elämäntilanteissa. Lopulta perhekuraattoritoiminta sai jatkoa pilotointivaiheen jälkeen vakinaisena toimena Heinolan varhaiskasvatuspalveluissa. Tämä oli positiivinen tieto kaikille osallisille. Perhekuraattorin tehtävä on uusi ja sen vuoksi ei valmista toimintamallia ole olemassa. Tämän puutteen perhekuraattori huomasi varsin nopeasti ja kaipasi työnsä selkeää toimintamallia. Toimintamallin kehittämiseen tarvitsimme perhekuraattorin, asiakasperheiden ja yhteistyötahojen apua. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tehdä näkyväksi perhekuraattorityötä ja samalla kehittää uutta palvelumuotoa, jotta sitä voidaan hyödyntää valtakunnallisena perhekuraattorin toimintamallina.

Johtopäätökset muodostuivat tietoperustasta, haastatteluista ja työpajapäivästä kootun aineiston pohjalta. Kokoamamme aineiston sekä teorian ja muodostuneiden johtopäätösten pohjalta luotiin perhekuraattorin toimintamalli. Toimintamalli, syntyi haastatteluiden ja työpajapäivän pääluokkien avulla. Analysoimme tutkimusaineistoa yhdistelemällä eri asioita omiin kategorioihinsa. Jaoimme pääluokat viiteen osa-alueeseen (KUVA 8). Osa-alueet ovat: perhekuraattorin tutuksi tuleminen, perhekuraattoripalvelua tarpeen mukaan, yksilökohtainen työ, yhteisöllinen työ sekä palveluohjaus. Lopulta muodostui perhekuraattorin toimintamalli. Kaikki pääluokat tulivat näkyviksi toimintamalliin, koska ne olivat merkittäviä, selkeitä sekä riittävän konkreettisia, jotta ne voidaan viedä käytännön työhön.

Perhekuraattorin toimintamallin viisi osa-alueetta:

- perhekuraattorin tutuksi tuleminen
- perhekuraattoripalvelua tarpeen mukaan
  - yksilökohtainen työ
  - yhteisöllinen työ
  - palveluohjaus

KUVA 8. Perhekuraattorin toimintamallin viisi osa-alueetta.

Perhekuraattorin tutuksi tuleminen

Perhekuraattoritoiminnan näkyväksi tekeminen nousi esiin sekä haastatteluissa että työpajapäivässä. Vanhempien haastatteluista kävi ilmi, etteivät he olleet aikaisemmin kuulleet perhekuraattorista mitään. Myös työpajapäivässä aivoriihikeskustelusta ilmeni, että perhekuraattoritoiminta vaatii vielä laajempaa markkinointia niin perheiden kuin yhteistyötahojen parissa. Työpajapäivän yhteiskehittelyssä ilmeni, että kaikki kokivat perhekuraattorista tiedottamisen tärkeäksi ja olivat motivoituneita ideoimaan markkinoimisen eri muotoja. Pohdinnan tuloksena nähtiin, että perhekuraattori tulee parhaiten tutuksi henkilökohtaisen, kasvotusten esittäytymisen avulla. Myös vanhempainilloissa, työilloissa ja erilaisissa tapahtumissa esittäytyminen koettiin merkittäväksi tiedottamisen väyläksi. Perhekuraattori tulee saada tutuksi kaikille keskeisille varhaiskasvatuksen toimijoille, joita ovat perheet, päivähoito, erityistyöntekijät, neuvola ja lapsiperheiden sosiaalipalvelut.

Perhekuraattoripalveluja tarpeen mukaan

Perhekuraattoritoiminnan koettiin olevan ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen palvelua, jota asiakasperheet saavat nopeasti erilaisten elämäntilanteiden akuuttiin tarpeeseen.

Perhekuraattorin palvelua saa ilman lähetettä ja joustavalla aikataululla. Perhekuraattorin antama varhainen tuki on tarvelähtöistä ja jokaisen perheen yksilölliset tarpeet huomioitavaa. Myös yhteistyökumppanit ovat huomanneet perhekuraattoritoiminnan tarpeellisuuden. Perhekuraattoritoiminnan nopea saatavuus on auttanut myös nopeiden tuloksien saavuttamisessa.

Varhainen puuttuminen on mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, heti ongelmien ilmettyä tapahtuvaa riskitekijöiden havainnointia sekä tuen järjestämistä. Tällä tavoin vältetään ongelmien kasvu ja lisääntyminen. (Sarlin & Koivula 2012, 24.) Yhteyden perhekuraattoriin voi ottaa perhe itse tai yhteistyötahot heti huolen herätessä. Esimerkiksi lapsen käyttäytymisen pulmat ja lapsen tunne-elämäntaidot, vanhempien arjen hallinta ja väsyminen, lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus sekä perheen erotilanne voivat olla syitä yhteydenottoon. Haastatteluaineistosta nousi esiin se, ettei välttämättä tiedetä, että perhekuraattoriin voi olla yhteydessä jo pienenkin tuen tarpeen ilmetessä. Repo (2015, 56) korostaa tutkimuksensa tuloksissa, että varhaisen puuttumisen sujuvoittamiseksi vanhemman ja varhaiskasvattajan välillä tulisi olla avoin yhteistyö. Tähän vaikuttaa merkittävästi varhaiskasvattajan positiivinen ja kannustava suhtautuminen.

Yksilökohtainen työ

Perhekuraattorin konkreettinen tuki ja apu perheille nousi vanhempien haastatteluissa vahvasti esille. Haastatteluissa korostui kotikäyntien tärkeys ja koko perheen tuki. Myös työpajapäivässä nähtiin perhekuraattorin rooli perheen kannattelijana. Tutkimusaineistosta voidaan päätellä, että kun vanhemmat voivat hyvin, myös lapsetkin voivat hyvin. Perheet kokivat hyötyneensä käytännönläheisestä ja arkilähtöisestä tuesta. Vanhemmille annettava keskusteluapu on voimaannuttanut vanhempia. Marjanen, Marttila & Varsa (2013) muistuttavatkin, että varhaiskasvatuspalvelut ovat lapselle, kodin lisäksi, keskeinen toimintaympäristö. Henkilöstön velvollisuuksiin kuuluu ohjata lapsia yksilöllisten ominaisuuksien ja tarpeiden mukaisesti. Varhaiskasvattajien ja lasten välisellä vuorovaikutussuhteella on iso vaikutus yhteisöllisyyden kokemukseen. Yhteisössä tulee muistaa, että lapsella on oikeus omaan yksilöllisyyteensä. Varhaiskasvattajien tulee huomioida lasten yksilöllinen kehittyminen sekä yksilönä että yhteisön jäsenenä. (Marjanen ym. 2013, 14-15.) Perheen kunnioitus on keskeinen periaate työskennellessä eri perheenjäsenten kanssa. Työntekijän on tärkeää kunnioittaa perheen elämäntyyliä. Perheillä on oikeus elää arkea omalla tavallaan. Työntekijät eivät voi olettaa perheen elämäntavan tai kodin olosuhteiden muuttuvan samankaltaiseksi kuin heidän omat käsityksensä asioista on. Kunnioituksen tulee kohdistua myös perheiden arvojen kunnioittamiseen, kodin ja ihmisyyden sekä yksityisyyden kunnioittamiseen. (Pohjolainen 2019, 94.)

Luottamuksen merkitys lapsen ympärillä oleviin ihmisiin, tilanteisiin ja omaan toimivuu- teensa on tärkeää, sillä lapsella on oikeutus olla osallisena yhteisessä toiminnassa ja ilmaista omia ajatuksiansa. Lapsen osallisuus voi sisältää omia asioita, leikkejä ja muuta toimintaa sekä ryhmän asioita, kuten esimerkiksi tiloihin liittyviä vaikutusmahdollisuuksia. (Turja & Vuorisalo 2018, 50, 53.) Varhaiskasvatuksessa on puhuttu varhaisen puuttumisen ja huolen puheeksi ottamisen puolesta jo 2000-luvun alusta alkaen, sillä varhainen puuttuminen on kiistatta katsottu olevan lapsen ja perheen etu (Karila 2009, 253).

Perhekuraattorin tuki koettiin lapsen edun mukaiseksi palveluksi. Vanhempien ja lasten haastatteluista kävi ilmi, että lapset odottivat perhekuraattorin käyntejä innokkaasti ja olisivat halunneet tavata enemmän. Perhekuraattori on antanut lapsille aikaa ja toiminut lapsen tahtisesti. Lapsilla on ollut mahdollisuus käydä vaikeita tunteita ja tilanteita läpi perhekuraattorin kanssa. Opetushallituksen (2016, 12) selonteon mukaan varhaiskasvatuksen keskeisimpiä tehtäviä on lapsen kasvu-, kehitys-, ja oppimisedellytyksien edistäminen. Tämän vuoksi toiminnan suunnittelu tulisi olla lapsilähtöistä ja tavoitteena on lapsen myönteisen minäkuvan vahvistaminen.

Valtakunnallisen LAPE-hankkeen tavoitteena on ollut lapsiperheiden tukeminen, varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisevä perheitä hyödyttävä toiminta. Perhekuraattorin toimenkuva panostaa juuri näihin tavoitteisiin. LAPE-hankkeen kautta tulevat tavoitteet ovat olleet siltana perhekuraattoritoiminnan aloittamiselle. Kokonaisvaltainen perheen tuki oli selkeästi nähtävissä perheiden haastatteluista. Perhekuraattorin avun koettiin hyödyttäneen koko perhettä. Hyöty perhekuraattoritoiminnasta oli välitön ja sai muutoksia aikaan perheessä hyvinkin nopeasti. Perhekuraattori pyrkii vastaamaan jokaisen lapsen ja perheen tarpeeseen yksilöllisesti.

Työpajapäivässä perhekuraattorin yksilökohtainen työskentely perheissä sai kiitosta yhteistyötahoilta. Jokainen perhe on saanut sitä tukea ja apua, mitä on juuri silloin tarvinnut. Myös lapsen tarpeet on huomioitu yksilöllisesti. Orasen (2013, 122) mukaan asiakastyössä osallisuuden kokemukseen vaikuttavat hyvin pienet ja arkiset asiat. Olisi hyvä kysyä lapsilta ja perheeltä, mikä on heidän mielestään nyt tärkeää, mistä olisi tärkeää keskustella yhdessä tai mitä ajatuksia heillä on tilanteestaan. Palveluja kehitettäessä kyse on siitä, miten asiakkaita tiedotetaan heitä koskevista asioista ja millaiset vaikutusmahdollisuudet heillä itsellään on. Näin luodaan pohjaa osallisuuden toteutumiseksi, kun asiakkaille annetaan mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin suunnitelmiin ja päätöksiin sekä osallistumaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin.

Perhekuraattori on lasten tukena eri toimintaympäristöissä. Päiväkodissa ollessaan perhekuraattori on lapsien tukena haasteellisissa tilanteissa. Perhekuraattori on myöskin

ryhmissä erityislasten tarpeiden tulkkina ja tukijana. Samalla perhekuraattori voi havainnoida lasten toimimista ryhmätilanteissa. Asiakas- ja lapsilähtöisyys on perhekuraattoritoiminnalle yksi tärkeimmistä prioriteeteista. Lähtökohta perhekuraattorin työlle on perheiden ja lasten tarpeet. Kun lapsi tarvitsee kahdenkeskistä aikaa niin perhekuraattori järjestää sitä myös päiväkotiympäristön keskelle. Näihin painopisteeseen viitattiin myös LAPE-hankkeen yhteydessä ja näitä toimintoja jalkautettiin perhekuraattorin työmuodon kautta käytäntöön.

Osallisuuden kokemukseen vaikuttavat lapsen oikeus osallistua, vaikuttaa ja tulla kuuluksi niin kotona, vapaa-aikana, koulussa kuin kaikissa muissa palveluissa ja erilaisissa heitä koskevissa toimissa. Osallistuminen saa aikaan lapselle arvostuksen kokemuksen, kun hän tulee nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään on se yksinäisyydelle ja syrjässä olemiselle vastakohta. (Kallio & Kiiminki, 2013, 11–12, 16.) Vanhempien osallisuuden tukeminen ja heidän tietämysten kuuleminen on edellytys lapsen yksilökohtaista suunnitelmaa tehtäessä. Myös lasta koskevien toimenpiteiden edetessä on tärkeää tukea lapsen osallisuutta ja kuunnella lapsen toiveita ja mielipiteitä asiassa. Tietenkin tulee huomioida lapsen ikä, kehitystaso ja edellytykset toimintaan. Avoin vastavuoroinen vuorovaikutus luo luottamusta ja kunnioitusta. Tukimuotoja mietitään siten, että lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja kokea tilanne rauhallisena. Tämän tyyppisessä toiminnassa noudatetaan aina vaitiolovelvollisuutta ja tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä. (Opetushallitus 2016, 61.)

Perhekuraattorin vetämä kerhotoiminta rakentuu aina lasten tarpeiden ympärille. Jos yhteisöissä huomataan lasten tunnetaitojen puutteita niin siihen tarpeeseen perhekuraattori pitää tunnetaito kerhoja sitä tarvitseville lapsille. Myös kaveri- ja vuorovaikutustaidot ovat usein kerhotoiminnan aiheena. Perhekuraattori toteuttaa kerhotoiminnan lasten oman päiväkodin sisälle, siihen tarpeeseen mikä se milloinkin on. Korpelan (2012, 283) mukaan erityisesti murheiden ja ongelmien kuunteleminen, kiusaamistapausten käsittely ja käyttäytymishäiriöihin selvittäminen ovat osa kuraattorin työtä.

Yhteisöllinen työ

Päiväkodeissa perhekuraattori on myös henkilöstön tukena niissä tilanteissa, joissa henkilökunta kokee siihen tarvetta. Konsultointikeskustelut yhteistyötahojen kanssa on nähty yhteistyötahoilla ammatillisesti tärkeäksi. Varhaiskasvatuksen tiimipalaverit ovat olleet tärkeitä yhteistyöverkostoja, missä perhekuraattori on saanut olla osallisena. Perheiden kanssa käydyt yhteiset neuvottelut ja erilaiset yhteistoimintapalaverit ovat olleet merkittäviä yhteistyöväylän avaajia perhekuraattorille. Perheiden asioista on ollut hyvä keskustella yhdessä ja samalla on saanut reflektoida omia tuntemuksiaan eri tilanteissa. Perhekuraattori on yhteistyölinkkinä päiväkodin sekä perheen välillä. Koivula & Eerola-Pennanen

(2018, 255) toteavatkin hyvin, että yhteisöllinen kokemus lapselle muotoutuu yhteisen toiminnan, kavereiden ja hauskanpidon kautta. Yhteisölliseen kokemukseen liittyy myös rajojen ja sääntöjen, omaan asemaan ja tilaan liittyvä kamppailu sekä eriarvoisuuden ja syrjinnän kokemus. Perälä, Halme & Kanste (2013, 127) muistuttavat, että juuri ennaltaehkäisevä työ pitää sisällään huoltajien osallisuuden ja voimavarojen vahvistamisen. Sitä kautta autetaan koko perheen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

Tänä päivänä perheissä on yhä monimutkaisempia ongelmia ja ammattilaiset ovat asioita ratkoessaan entistä riippuvaisempia toisistaan. Päällekkäisestä työskentelystä seuraa risitiitaisuuksia sekä tehottomuutta. Asiakkaat ja heidän läheisensä toivovat enemmän informaatiota ja mahdollisuutta vaikuttaa omien tilanteiden ratkaisuihin. Asiakkaat ovat yhä tietoisempia oikeuksistaan ja myös heillä on mahdollisuus perehtyä asioihin sähköisten tietolähteiden avulla. Kehityksen suuntana onkin oltava se, että asiakkaan tulee olla toiminnan keskiössä. (Isoherranen 2012, 30.)

Kuraattorin työympäristö muodostuu yhteisön ja kodin välisen yhteistyön suunnittelusta sekä toteuttamisesta yhteistyössä henkilöstön kanssa. Yhteistyöhön voi pitää sisällään teemallisia vanhempainiltoja tai erilaisia vanhempainryhmiä, joiden avulla tuetaan perhettä vaativassa kasvatustyössä. Tietenkin henkilöstöresurssit vaikuttavat yhteistyön toteutustapoihin. Yhteisöissä tehtävä havainnointityö on osa kuraattorin työnkuvaa, jonka lisäksi kuraattori voi tarpeen mukaan vetää erilaista ryhmätoimintaa. Kuraattori laatii esitteen ja esittelee työtään jokaisen lukuvuoden alussa. Esitettä voidaan jakaa henkilöstölle, perheille, ilmoitustauluille sekä pitää esillä huoltajille vanhempainilloissa. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 371-372.) Moniammatillinen verkostoyhteistyö on tarpeellista perhekuraattorin työskentelylle. Perhekuraattori on toiminut verkostojen koollekutsujana. Työparityöskentely vaatii yhteistyöverkoston tiivistämistä ja toisiinsa tutustumista. Tämänhetkisiä verkostoitumisen muotoja ovat olleet: Varhaiskasvatuksen työillat, erilaiset yhteistyötapaamiset, hallintotiimit ja varhaiskasvatuksen tiimipalaverit. Näiden verkostojen lisäksi on tietenkin ollut henkilökohtaisia kohtaamisia eri toimijoiden kanssa kentällä toimiessa. Tarvittaessa perhekuraattori on ollut yhteydessä lapsiperheiden sosiaalityöhön yhteisten asiakasperheiden asioissa. Perhekuraattori on kokenut, että hänen on itse oltava aktiivinen verkostoitumisen suhteen.

Perhekuraattorin toimenkuva on vaatinut hienosäätöä varsinkin toiminnan alussa. Pikkuhiljaa toimenkuva on selkiytynyt ja löytänyt muotonsa. Vieläkin yhteiskehittämis työparissa nousi keskeiseksi asiaksi eri toimijoiden roolijaon selkeyttäminen ja perhekuraattorin toimenkuvasta tiedottaminen. Perhekuraattorin työ nähtiin laaja-alaiseksi toiminnaksi ja sen vuoksi työn priorisointi puhututti yhteistyötahoja. Koettiin yhteisesti, että lapset ja

perheet ovat työn ykkösprioriteetti. Perheiden tukeminen kotiin nähtiin tärkeimmäksi perhekuraattorin osa-alueeksi, sillä kotona annettu tuki on konkreettista ja asiakaslähtöistä. Koulukuraattorin työnkuva ei ole selkeästi rajattu juuri sen vuoksi, että sitä tehdään yksilöllisesti ja tarvelähtöisesti, huomioiden kunkin lapsen senhetkinen tilanne ja tarpeet. (Korpela 2012, 283). Vanhemmat arvostavat lapsen yksilöllistä huomioimista. Lapset saavat päivähoitossa tärkeää sosiaalista pääomaa, joka edesauttaa sekä yhteiskunnan että vanhempien tavoitteisiin pääsemistä. (Etelälahti 2014, 127-128.)

Perhekuraattorin persoona on koettu positiiviseksi ja verkostoitumista helpottavaksi elementiksi. Sekä perheet että yhteistyötahot ovat tuoneet tämän voimakkaasti esille. Tasa-vertainen kohtaaminen on koettu merkittäväksi asiaksi yhteistyötä tehtäessä. Aito ja välittävä asenne perheiden tilanteisiin on luonut luottamuksellisen yhteistyönrakentamisen puitteet. Perheet ovat kokeneet perhekuraattorin luotettavana ja helposti lähestyttävänä persoonana, jonka kanssa on voinut puhua vaikeista asioista vaivattomasti. Perhekuraattorin persoona koettiin työn sydämeksi.

Palveluohjaus

Palveluohjaus tapahtuu perhekuraattorin työskentelyn loppuessa tai silloin, kun perhekuraattori huomaa, ettei hänen palveluidensa avulla ole mahdollista auttaa perhettä niissä pulmissa, mitä heillä on. Silloin perhekuraattori katsoo tilannetta, sillä silmällä, että ohjaa perheen sellaisten palveluiden piiriin, mistä he hyötyvät selvästi enemmän. Tärkeintä toiminnassa kuitenkin on se, ettei kukaan lapsista eikä perheistä jää ilman tarvitsemiaan tukipalveluita. Kukaan ei saa pudota tyhjän päälle ja sen vuoksi palveluohjaus nähtiin tärkeäksi osaksi perhekuraattorin toimintaa.

Palveluohjauksella tarkoitetaan sosiaalityön työmenetelmää, joka kattaa sisälleen palveluiden yhteensovittamista. Palveluohjauksen pyrkimyksenä on löytää asiakkaan omat voimavarat ja ohjata hänet tarvitsemiensa palveluiden äärelle. Tarkoituksena on asiakkaan tarpeiden kokonaisvaltainen peruskartoitus ja konkreettisten tukitoimien ja palvelujen tehokas yhdistäminen. Palveluohjaus on tärkeässä roolissa varsinkin muutos- ja siirtymävaiheissa. Palveluohjaus on todettu hyödylliseksi erityisesti silloin, kun asiakkaalla on pitkäaikainen ja monimuotoinen palvelutarve. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2019.) On tiettenkin myös perheitä, joita ei tarvitse ohjata minkään uuden tukipalvelun piiriin, koska he ovat saaneet riittävän ajoissa apua ongelmallisiin tilanteisiinsa ja ovat tulleet autetuksi nopean puuttumisen keinoin. Tämän vuoksi perhekuraattorin toiminta onkin niin hedelmällistä, kun pääsee tekemään ennaltaehkäisevää työtä, jolla on merkitystä ja tulokset voivat näkyä nopeasti. Kun perhe saa apua ajoissa eivätkä ongelmat ole kasvaneet liian suuriksi, perhe ei myöskään tarvitse isoa tukiverkostoa ympärilleen, vaan tulee pienelläkin

tukitoimella autetuksi. Hänninen (2007, 11) toteaaakin, että myös ennaltaehkäisevässä mielessä palveluohjausmenetelmä on merkittävä. Palveluohjauksen käynnistyessä riittävän ajoissa, asiakkaan ongelmiin on paremmat edellytykset löytää ratkaisu ennen kuin ne kasaantuvat liiaksi. Varhaisena puuttumisena pidetään myös sitä, että asiakkaista löydetään juuri ne henkilöt, jotka hyötyvät palveluohjauksesta ja saadaan heidät pikaisesti ohjattua palveluohjauksen piiriin.

10.2 Perhekuraattorin toimintamalli

Johtopäätöstemme pohjalta on laadittu perhekuraattorin toimintamalli. Toimintamalli tukee ja ohjaa varhaiskasvatuksen perhekuraattorityötä. Kehittämishankkeen tavoitteena oli laatia perhekuraattorin toimintamalli, jota voidaan hyödyntää valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen ehkäisevänä palvelumuotona. Kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää varhaiskasvatuksen perhekuraattorityötä ja tuoda se näkyväksi ennaltaehkäiseviin lapsiperhepalveluihin uudentyypisenä työskentelymuotona.

Halusimme luoda perhekuraattorin toimintamallista konkreettisen esitteen (LIITE 10), jota voidaan hyödyntää valtakunnallisesti ja jota kunnat voivat soveltaa omiin tarpeisiinsa sopivaksi. Toimintamallissa kuvataan varhaiskasvatuksen perhekuraattorityötä Heinolassa. Esitteeseen on koottu kehittämishankkeen ydinlöydöt varhaiskasvatuksen perhekuraattorityöstä. Ydinlöydöt on jaettu neljään eri osa-alueeseen: *Perhekuraattorin markkinointi* (perhekuraattorin tutuksi tuleminen), *Perhekuraattorin matalan kynnyksen palvelu* (perhekuraattoripalvelua tarpeen mukaan), *Monimuotoinen yhteistyö* (yksilökohtainen ja yhteisöllinen työ) sekä *Palveluohjaus* (työskentely tarpeen mukaan). Perhekuraattorin toimintamallin esitteessä janelle on koottu perhekuraattorityön keskeisimmät elementit.

Perhekuraattorin markkinointi on kuvattu janan alkupäähän, koska se on ensimmäinen askel perhekuraattorityön näkyväksi tekemisessä. Markkinointi on tärkeää, koska kyseessä on uusi varhaisen tuen palvelumuoto varhaiskasvatuksen lapsiperhepalveluissa. Perhekuraattoria tulee tehdä lapsiperheille tutuksi kasvotusten esittelemällä esimerkiksi vanhempainilloissa ja erilaisissa tapahtumissa. Perhekuraattoria on tärkeää markkinoida myös keskeisten toimijoiden parissa, joita ovat päivähoito, erityistyöntekijät, neuvola ja lapsiperheiden sosiaalipalvelut.

Perhekuraattorin matalan kynnyksen palvelu on sijoitettu janan toiseksi osa-alueeksi havainnollistamaan perhekuraattorin asiakastyön ensiaskelia. Perhekuraattori tarjoaa matalan kynnyksen palvelua nopeasti ja akuuttiin tarpeeseen. Työskentely perhekuraattorin kanssa voidaan aloittaa ilman lähetettä ja joustavalla aikataululla. Perhekuraattoriin voi ottaa yhteyttä puhelimitse tai sähköpostitse ja sopia tapaamisesta. Keskeistä

perhekuraattorin palvelussa on varhainen tuki ja tuen tarvelähtöisyys. Varhaiskasvatuksen lapsiperheet saavat perhekuraattoripalvelua tarpeen mukaan yksilöllisesti räätälöitynä. Perhekuraattori voi olla avuksi heti pienenkin huolen herätessä ja huoli voi herätä perheellä itsellään tai esimerkiksi päiväkotityöntekijällä. Perhekuraattorin tuki voi olla tarpeen esimerkiksi vanhempien arjen hallinnassa, väsymisessä, lapsen käyttäytymisen pulmissa, vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa, lapsen tunne-elämäasioissa tai perheen erotilanteessa.

Perhekuraattorin monimuotoinen yhteistyö on sijoitettu janan keskeisimmäksi osa-alueeksi, koska se on koko perhekuraattorityön ydin. Perhekuraattorityö näyttäytyy monimuotoisena yhteistyönä niin yksilökohtaisesti kuin yhteisöllisestikin. Perhekuraattori tekee yksilökohtaista työtä asiakas- ja lapsilähtöisesti työskentelemällä perheiden kodeissa sekä varhaiskasvatuksen ympäristöissä. Perhekuraattori on ennen kaikkea perheen kannattaja lapsen ja vanhempien kanssa yhdessä tekemällä. Perhekuraattori antaa konkreettista apua ja kokonaisvaltaista tukea. Perhekuraattori toimii aina lapsen etu edellä, jossa leikille annetaan tilaa ja aikaa. Vanhemmille tarjotaan myös aikaa ja kuulluksi tulemistä keskustelujen kautta. Kotikäynnit ovat perhekuraattorin ensisijainen työskentelymuoto perheiden kanssa ja työtä tehdään myös varhaiskasvatuksen ympäristöissä. Päiväkodissa perhekuraattori voi vetää erilaisia kerhoja, kuten kaverikerhoja, viskarikerhoja ja tunnekerhoja sekä ryhmätoimintaa. Kerhot ovat usein rakennettu yhden lapsen ympärille, lasta tukien. Päivähoitopaikoissa työskennellään lapsen kanssa myös kahden kesken yksilöllisesti tukien. Perhekuraattori tekee paljon myös yhteisöllistä työtä. Tärkeää on verkostoyhteistyö, jota voidaan toteuttaa työparityöskentelyllä esimerkiksi varhaiskasvatustyöntekijän, lapsiperhepalveluiden perhetyöntekijän tai neuvolapsykologin kanssa. Perhekuraattorin on tärkeää osallistua verkostopalaveriin ja usein hän toimii verkostopalaverin koollekutsujana. Perhekuraattorin verkostoitumisessa olennaista on yhteistyötapaamiset, työllat, tiimipalaverit sekä työstä tiedottaminen yhteistyötahoille. Perhekuraattorin toimenkuvaan kuuluu keskeisesti myös varhaiskasvatuksen henkilökunnan tukena toimiminen. Perhekuraattori voi olla yhteydessä vanhempiin ja yhteistyötahoihin. Perhekuraattori konsultoi ja pohtii ratkaisuja yhdessä varhaiskasvatuksen toimijoiden kanssa. Perhekuraattorin on tärkeää osallistua tiimipalaveriin ja olla varhaiskasvatussuunnitelma(vasu)-keskusteluissa mukana. Perhekuraattorin työnkuvan tulee olla selkeä. Työtä tulee priorisoida siten, että kotikäynnit säilyvät ensisijaisina. Moniammatillisessa yhteistyössä on tärkeää, että jokaisella toimijalla on selkeät roolit ja vastuut. Perhekuraattorilla on hyvä olla omasta työstään prosessikaavio, jossa kuvataan työnkulkua vaiheittain aikajärjestyksessä. Prosessikaavio selkeyttää työtehtäviä ja havainnollistaa perhekuraattorin sijoittumisen varhaiskasvatuspalveluihin. Prosessikaavio toimii myös oman työn arvioinnin välineenä. Prosessikaavion avulla

voi myös esitellä omaa työtään esimerkiksi lastensuojelupalveluihin, jotta lastensuojelu tietäisi missä ja miten perhekuraattoria voisi hyödyntää.

Perhekuraattori ihmisenä ja persoonana on koko työn lähtökohta. Perhekuraattorin on kohdattava asiakkaansa tasavertaisesti ja oltava helposti lähestyttävä. Kun lapsiperheet kohdataan aidosti ja välittävästi, kokevat lapset ja vanhemmat tulleen aidosti kuulluiksi ja tuetuiksi. Yli sektorirajojen tehtävässä moniammatillisessa yhteistyössä perhekuraattorilta vaaditaan avarakatseista asennetta ja sopeutuvaa työtettä.

Palveluohjaus sijoittuu janan viimeiseen osa-alueeseen, koska se toimii jatkumona perhekuraattorin asiakastyölle. Palveluohjausta tarvitaan perhekuraattorin asiakassuhteiden sekä monialaisen yhteistyön eri vaiheissa. Palveluohjaus päättää asiakassuhteen perhekuraattorin kanssa, jolloin perhe tai lapsi ohjataan jatkopalvelujen piiriin. Perhekuraattori voi ohjata lapsiperheen jo heti asiakassuhteen alussa oikean palvelun piiriin, jos käy ilmi, ettei perhekuraattorin tuki ole riittävää tai perheiden tarpeita vastaavaa. Tavoitetilana on, että perhekuraattorin tuki ja apu annetaan perheelle niin ajoissa, ettei asiakassuhteen päättyessä enää muuta palvelua tarvita.

Lasten ja perheiden osallisuus sekä monialainen yhteistyö kulkevat kuvion janan mukana keskimmaisissa osioissa, koska ne ovat lähtökohtia perhekuraattoritoiminnalle. Työskentely tarpeen mukaan sijoittuu kuvion loppupään aikajanelle kuvaamaan perhekuraattorin tuen tarvelähtöisyyttä. Kuvion alapuolelle sijoitettuihin laatikoihin on sijoitettu toimintamalliehdotuksen tiivistetyt ilmaisut, teesit. Teesit ovat kehittämishankkeen johtopäätöksistä syntyneitä osa-alueita, joihin on kiteytetty toimintamalliehdotuksen keskeisimmät ajatukset. Teeseissä avataan esimerkinomaisesti sitä, mikä on perhekuraattorityössä tärkeää. Teesien sisältö perustuu kehittämishankkeemme keskeisiin tuloksiin.

11 POHDINTA

11.1 Kehittämishankkeen arviointia

Kehittämishankkeen arviointi kohdistuu hankkeen eri vaiheisiin ja päätösvaiheen aikana arviointia tehdään kaikkea hankkeeseen liittyvää toimintaa ja tuloksia kohtaan (Heikkilä, Jokinen, Nurmela 2008, 127). Kehittämishankkeemme on edennyt sykleittäin ja jokainen sykli on sisältänyt arviointivaiheen. Arviointivaiheissa olemme itse arvioineet kehittämiss-hankeprosessin etenemistä ja toteutumista sekä omaa toimintaamme. Arvioinnissa olemme pohtineet tavoitteiden saavuttamista. Myös perhekuraattori on matkan varrella arvioinut kehittämishankkeen etenemistä ja toteutumista ja antanut palautetta, jonka olemme hyödyntäneet prosessin edetessä. Lisäksi opinnäytetyön ohjaaja koulun taholta on arvioinut ja antanut palautetta opinnäytetyöprosessista. Palaute ja oma arviointi on vaikuttanut seuraavan syklin suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Kehittämishankkeemme toteutettiin laadullisena tutkimuksena, toimintatutkimus ja työelämälähtöisyys lähestymistapoina. Laadullisen tutkimuksen tavoin työskentelyprosessiin liittyvät ratkaisut ja tutkimussuunnitelma rakentuivat kehittämishankkeen edetessä. Laadullinen tutkimus ja toimintatutkimus sopivat kehittämishankkeen toteuttamiseen hyvin, koska ne sisälsivät sekä tutkimuksellisen että osallistavan osion. Haastattelujen kautta asiakasperheet, yhteistyötahot sekä perhekuraattori saivat tuoda kokemuksensa ja toiveensa esiin ja näin ollen tulivat myös kuulluiksi sekä osallisiksi perhekuraattorityön kehittämisessä. Työpajapäivässä yhteistyötahot ja perhekuraattori pääsivät yhdessä kehittämään moniammatillista perhekuraattorityötä. Kehittämishankkeemme alkuperäisenä tavoitteena oli kehittää varhaiskasvatuksen perhekuraattorityötä ja tuoda sitä valtakunnallisesti näkyväksi uudentyypisenä työskentelymuotona. Tavoite muovautui ja tarkentui opinnäytetyöprosessin edetessä. Tapaamiset perhekuraattorin kanssa sekä tapaaminen varhaiskasvatusjohtajan kanssa synnyttivät meille kehittämisidean, että perhekuraattorityöstä tarvitaan toimintamalli. Perhekuraattoritoiminta oli vasta pilotointivaiheessa, eikä perhekuraattorilla ollut olemassa virallista työnkuvaa. Työn vakinaistamisen kannalta oli tärkeää luoda toimintamalli, joka kehittämishankkeemme myötä hyödyttäisi Heinolan lisäksi myös muita kuntia.

Keskustelut perhekuraattorin kanssa ja yhteiskehittämispäivä osoittivat, että olisi tarvetta kehittää myös yhteistyötahojen tietoisuutta perhekuraattoritoiminnasta sekä samalla herättää työntekijöitä pohtimaan omia asenteita yhteistyötä kohtaan. Mielestämme yhteistyökumppaneiden tiedon lisääminen on edellytys yhteistyön tekemiselle. Yhteistyön edellytyksenä puolestaan on moniammatillinen työote, jotta rakenteet muuttuvat

moniammatillista työtä tukeviksi. Ulkopuolelta tulevina tutkijoina meidän oli helpompi tarttua kehittämishaasteisiin, kuin yrittää vaikuttaa kohdeorganisaation rakenteisiin.

Kehittämishankkeen arviointiin kuuluu olennaisesti kehittämistoiminnan kokonaisvaltainen analysointi. Kehittämishankkeen koko prosessi pohjautuu tämän arvioinnin toteutumiselle. Yhteistyötahojen välinen neuvotteluprosessi on myös osa arviokokonaisuutta. (Toikko & Rantanen 2009, 82.) Koko kehittämishankkeen ajan on hyvä tehdä arviointia ja analysointia, jonka lisäksi on hankkeen lopussa tehtävä loppuarviointi. Loppuarvioinnissa tarkastellaan enemmän sitä, miten kehittämishankkeessa onnistuttiin ja kuinka hyvin sen tavoitteet toteutuivat. Tässä kohtaa analysoidaan lopputuloksen merkittävyyttä, yksinkertaisuutta ja helppokäyttöisyyttä. Samalla tarkistetaan, ovatko kehittämishankkeen tulokset julkaisukelpoisia. (Ojasalo ym. 2009, 47-48.)

Tutkimuksemme aineisto koostettiin haastatteluiden sekä työpajapäivässä käytettyjen menetelmien avulla. Haastattelut toteutettiin perhekuraattorin asiakasperheille ja yhteistyötahoille sekä perhekuraattorille itselleen. Haastatteluiden tarkoituksena oli selvittää asiakasperheiden, yhteistyötahojen ja perhekuraattorin kokemuksia perhekuraattorin toiminnasta sekä saada selville yhteistyötä estävät ja edistävät tekijät ja kehittämisehdotukset. Perheiden haastattelut toteutettiin kesällä 2018, kun perhekuraattoritoiminta oli vasta pilotointivaiheessa. Tällöin ei vielä tiedetty jatkuuko toiminta pilotoinnin päättyessä. Yhteistyötahoja ja perhekuraattoria haastattelimme talvella 2019, kun perhekuraattoritoiminta oli saanut jo pysyvän jalansijan Heinolan varhaiskasvatuspalveluihin. Haastattelut sidottiin saatuun tietopohjaan, joka auttoi peilaamaan vastauksia myös teorian näkökulmasta. Haastateltavia asiakasperheitä ja yhteistyötahoja saimme vähän, mutta laadullisen tutkimuksen mukaisesti haastateltavien otoksen laatu on tärkeämpää kuin määrä ja arvostimme myös haastatteluja tuloksissa ja johtopäätöksissä. Perheitä oli kuitenkin kattava otos perhekuraattorin asiakaskunnasta, sillä perhekuraattoritoiminta oli vasta tuore palvelumuoto. Yhteistyötahoja olisimme toivoneet saatavan haastateltaviksi enemmän, mutta toisaalta Yhteiskehittämistyöpajapäivä kompensoi yhteistyötahojen osallisuutta kehittämishankkeeseen. Haastateltavien yhteistyötahojen vähäinen vastaaminen saattoi johtua kohderyhmän oman työn kiireisyydestä ja sähköinen haastattelumuoto saattoi lisätä vastaamattomuutta. Yhteiskehittämispäivään saimme hyvän osanoton, vaikkakin jäimme kaipaamaan lastensuojelun osallistumista. Jäimme pohtimaan lastensuojelun näkökulman puutetta yhteiskehittämisessä.

Aloitimme kehittämishankkeemme perhekuraattorin pilotointivaiheessa ja opinnäytetyöprosessin aikana perhekuraattorin toimi Heinolassa vakinaistettiin. Tämä antoi meille vielä monipuolisemman kuvan perhekuraattorityöstä. Haastattelimme asiakasperheitä

pilotoinnin alkuvaiheessa, jolloin uuden palvelumuodon tarve näyttäytyi ajankohtaisena. Sen sijaan yhteistyötahojen ja perhekuraattorin haastattelu sijoittui viran vakinaistamisen ajankohtaan ja se taas antoi enemmän kuvaa moniammatillisen perhekuraattorityön toimitavuudesta. Haastatteluiden sijoittaminen eri ajankohtaan johtui kesälomakauden aiheuttamasta tauosta, joten aikataulutus oli meistä riippumaton, mutta osoittautuikin lopulta varsin onnistuneeksi ajoitukseksi. Toimintatutkimusmenetelmän perinteen mukaisesti olisi ollut tarkoituksenmukaista toteuttaa haastattelut ensin ja vasta haastatteluiden analyysin pohjalta työpajapäivä. Halusimme kuitenkin säilyttää haastattelut ja työpajapäivän omina erillisinä osioinaan, koska niillä molemmilla oli sinällään tutkimukselle annettavaa. Haastatteluiden tulokset eivät vaikuttaneet suoranaisesti työpajapäivään, koska haastatteluilla haettiin perhekuraattorityön monimuotoisten toimijoiden kokemuksia tuesta ja palvelusta, kun taas työpajapäivässä haluttiin yhteiskehittää moniammatillista perhekuraattorityötä. Työpajapäivän rakentumiseen vaikuttivat avoimet suulliset haastattelut perhekuraattorin kanssa.

Kehittämishankkeen eri vaiheita tulee tarkastella, valvoa ja arvioida. Tämän suuntaisella arvioinnilla varmistetaan, että kehittämishankkeelle asetetut tavoitteet saavutetaan. Seurannalla selvitetään myös, onko aikataulusuunnitelma ja hankkeen toimintaorganisaatio toimivia. Samalla nähdään myös, mikä on kehittämishankkeen toimintailmapiiri, missä on onnistuttu ja missä on liikaa ongelmia tai haasteita. Resurssien riittävyuden tarkastelu kuuluu myös arvioinnin piiriin. (Heikkilä ym. 2008, 113-114.) Kirjasimme ylös yhdessä sovitut suunnitelmat ja arviot kussakin prosessin vaiheessa. Hankkeen etenemisprosessia analysoitiin yhdessä opinnäytetyön ohjaajan sekä kohdeorganisaation yhdyshenkilön kanssa. Seurannan lisäksi arvioitiin hankkeen etenemistä suhteessa sen tavoitteisiin. Vilka (2015, 159) sanookin, että tutkijan näkökulmasta on luotettavuuden arviointia tehtävä koko kehittämishankeprosessin ajan. Huomiota kiinnitetään erityisesti aiheen teoriapohjaan, arviointitapaan, tutkimusaineiston luokitteluun, tutkimiseen, tulkintaan sekä johtopäätöksiin.

Arvioimme perhekuraattoritoimintaa myös aiempien kokemusten ja tutkimusten perusteella. Aiemmin perhekuraattorin työtä on kokeiltu, arvioitu ja kehittämistyötä on edistävasti myös toteutettu Raision kunnan taholta. Elina Uusitalo on tehnyt siitä opinnäytetyön nimeltään Ehkäisevä lastensuojelutyö päivähoitossa – Raision lastentarhanopettajien näkemyksiä Lapset puheeksi – keskustelusta ehkäisevän työn menetelmänä. Myös muutamissa muissa kunnissa on ollut vastaavanlaisia hankkeita, mutta varsinaista vakinaista perhekuraattorin toimea ei muualle ole saatu. Perheohjaajien nimikkeellä on monissa kunnissa lapsiperheiden pariin saatu lisää resursseja. Työ ei ole sisällöltään kuitenkaan ihan samansuuntaista kuin perhekuraattorin työ. Asiakslähtöisyys lisääntyy mielestämme

silloin, kun moniammatillinen, monitoimijainen ja monialainen yhteistyö toteutuu käytännössä hyvin. Muukkosen (2016, 257) mukaan eri toimijoille valikoituu lapsikeskeisempi tapa toimia ja tehdä yhteistyötä juuri silloin, kun on mahdollisuus yhdessä miettiä työn lähestymistapoja ja tavoitteita.

Haastatteluiden tulosten ja työpajapäivässä käytettyjen menetelmien tulosten avulla syntyi varhaiskasvatuksen perhekuraattorin toimintamalli. Voimme todeta saavuttaneemme kehittämishankkeelle asetetun tavoitteen. Haastatteluissa ja työpajapäivässä esiin nousseet perhekuraattorityön kehittämisehdotukset hyödynnettiin perhekuraattorin toimintamallia luotaessa. Kehittämishankkeessamme arvioitiin perhekuraattorin toimintaa Heinolan kaupungin kokemuksesta tulevasta tiedosta käsin sekä samalla kehitettiin toimivaa ja asiakaslähtöistä toimintamallia, jota voidaan hyödyntää valtakunnallisesti. Perhekuraattorin toimintamalli on visuaalisesti helposti kaikkien saatavilla.

Kehittämishankkeen tuloksia ei pystytä koskaan täydellisesti arvioimaan. Toimintatutkimuksen toimivuutta voidaan arvioida sen käytännön vaikutuksen, kuten esimerkiksi siitä saadun hyödyn kannalta. (Heikkinen & Syrjälä 2007, 155-156.) Toimintatutkimuksellinen kehittämishanke vaatii keskeneräisyyden sietämistä. Me opinnäytetyöntekijät joudumme luopumaan kehittämishankkeen toimintamallista ennen kuin näemme sen käyttöönoton ja vaikutukset käytännössä. Toivomme kuitenkin, että olemme voineet olla osaltamme tekemässä näkyväksi perhekuraattorityötä ja luomassa perhekuraattorin toimintamallia valtakunnalliseen käyttöön. Kehittämishankkeen perhekuraattorin toimintamalli on tarkoitus jäädä osaksi perhekuraattorin toimintaa ja samalla tukea Heinolan varhaiskasvatuspalveluiden ennaltaehkäiseviä lapsiperhepalveluita. Kehittämishanke suunniteltiin Heinolan varhaiskasvatuspalveluille, mutta sitä voi tarvittaessa hyödyntää muutkin kunnat. Perhekuraattorin toimintamallin levittämiseen voidaan käyttää esimerkiksi Heinolan kaupungin Internet-sivuja, jonne linkitetään tämä uusi kehittämämme toimintamalli.

Varhaiskasvatuksen perhekuraattorin toimintamalli tuotettiin myös visuaaliseen muotoon. Kehittämishankkeen päättymisen jälkeen uskomme esitteen toimivan perhekuraattorin toimintamallin näkyväksi tekijänä ja uuden palvelumuodon eteenpäin viejänä. Toivomme esitteen toimivan myös monimuotoisille toimijoille ja yhteistyötahoille muistutuksena moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksista ja tavoitteista. Esitteen graafinen toteutus on meidän opinnäytetyöntekijöiden itse tekemä. Pyrimme tekemään esitteestä mahdollisimman selkeän, johdonmukaisen ja mielenkiintoa herättävän. Toimintamallin ydinlöytöjen ja teesien valinnassa tärkeässä osassa olivat refleктоivat keskustelut perhekuraattorin kanssa. Perhekuraattorin oman työn tuntemus auttoi meitä toivottavasti valitsemaan keskeisimmät perhekuraattorityön elementit.

11.2 Kehittämishankkeen eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys on koko kehittämishankkeemme perusta. Opinnäytetyön raportoinnissa olemme pyrkineet kuvaamaan mahdollisimman selkeästi sitä, miten ja missä aineisto on kerätty ja analysoitu ja kuinka opinnäytetyöprosessi on edennyt. Luotettavuutta on lisännyt myös se, että tulosten esittelyssä olemme käyttäneet suoria lainauksia haastatteluista ja työpajapäivästä. Tutkimuksen aihe ja tulokset tulee valita niin, että ne tuottavat yhteiskunnan hyvinvoinnin ja kehittymisen kannalta merkityksellistä tietoa (Kananen 2008, 133). Opinnäytetyömme tavoite palvelee Heinolan varhaiskasvatuspalveluiden ennaltaehkäisevää lapsiperhetyötä, mutta sillä on myös valtakunnallisella tasolla laajempi merkitys.

Meillä opinnäytetyöntekijöillä ei ollut etukäteen laisinkaan tietoa varhaiskasvatuksen kuraattorityöstä, eikä näin ollen minkäänlaista ennakkokäsitystä työhön liittyen, joten objektiivisuus perhekuraattorin työhön toteutui hyvin koko kehittämishankkeen ajan. Kehittämishankkeeseen osallistuneilta perheiltä sekä yhteistyötahojen edustajilta saatiin paras ja ajantasainen tieto perhekuraattorin kanssa tehdystä yhteistyöstä. Lisäksi me opiskelijat olimme ulkopaikkakuntalaisia, emmekä mitenkään yhteydessä Heinolan kaupungin varhaiskasvatuspalveluihin ja siellä tehtävään työhön. Pyrimme kehittämishankkeen toteutuksessa olemaan puolueettomia ja tasapuolisia jokaista tutkimukseen osallistujaa kohtaan. Tavoitteena oli olla avoimella mielellä osallistujien näkökulmia ymmärtäen ja kuunnellen. Tuomi & Sarajärvi (2018, 160) korostavatkin tutkijoiden puolueettoman toiminnan olevan asia, jota tulisi tarkastella sitä kautta, onko tutkijoilla ollut tavoitteena ymmärtää ja kuulla tutkimukseen osallistuvia omana itsenään vai suodattuvatko tutkimukseen osallistuvien kertomukset suhteessa tutkijoiden omiin näkökulmiin.

Eettinen hyväksyntä, luotettavuus ja tulosten uskottavuus ovat tieteellisessä tutkimuksessa mahdollisia ainoastaan silloin, kun tutkimuksessa noudatetaan hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Hyvään tieteelliseen käytäntöön taas liittyy ohjeiden noudattaminen, joka syntyy tutkijoiden itsesäätelyn kautta. Rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus kuuluvat oleellisena osana hyvän tieteellisen käytännön ja tutkimustyön toteuttamiseen. Edellä mainittuja toimintatapoja tulee toteuttaa tulosten tallentamisen, esittämisen ja arvioinnin suhteen myös. Tutkimusluvan hankinta tutkimukseen osallistuvilta kuuluu myös hyviin tieteellisiin käytäntöihin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Opinnäytetyön alkuvaiheessa teimme toimeksiantosopimuksen Heinolan kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö Päivi Salmisen kanssa, joka myös myönsi meille tutkimusluvan. Panostimme raportoinnissa huolellisuuteen, tarkkuuteen ja rehellisyyteen. Olemme kuvanneet tutkimusraportissamme käytetyt tutkimusmenetelmät ja koko prosessin mahdollisimman selvästi, jotta tutkimus olisi hyödynnettävissä helposti. Olemme valinneet

tutkimuksen sisältöön sopivaa kirjallisuutta sekä tutkimuksia, jotta tutkimus olisi mahdollisimman yhtenäinen ja myös ajankohtainen. Varhainen tuki ja ennaltaehkäisevät matalan kynnyksen toimintamuodot lapsiperheille ovat olleet esillä viime vuosina myös valtakunnallisen LAPE-hankkeen toimesta. Tämä onkin lisännyt opinnäytetyömme ajankohtaisuutta ja uskottavuutta. Tietoperustan teoria-aineisto on valittu pääosin alle kymmenen vuotta vanhoista julkaisuista. Vanhempia lähteitä on jossain kohtaan hyödynnetty, jos niiden sisältö on kuitenkin ollut ajankohtaisen strategian mukaista. Käytimme muutamaa alemman ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä lähteenä, koska perhekuraattorista ei ollut saatavilla muuta taustakirjallisuutta tai aiempaa tutkimusta. Olemme myös käyttäneet muutamia kansainvälisiä lähdemateriaaleja.

Eettisten periaatteiden osa-alueet, jotka koskevat ihmistieteiden parissa tehtävää tutkimusta, jaotellaan aina tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen, vahingoittamisen välttämiseen sekä yksityisyyteen ja tietosuojaan tähdäten (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 4). Haastattelulomakkeiden kysymykset laadimme mahdollisimman huolellisesti ja yhdenmukaisesti. Erityisesti kiinnitimme huomiota käsitteiden ja erilaisen termistön ymmärrettävyyteen. Ennen haastatteluja teimme saatekirjeen, jossa kerroimme, mitä olemme tutkimassa ja miten tuloksia hyödynnetään jatkossa. Halusimme toteuttaa kyselyt nimettöminä, jotta kaikki vastaukset olisivat mahdollisimman totuudenmukaisia. Ojasalo ym. (2014, 48) mukaan haastateltavien nimettömyys parantaa vastausten todennäköisyyttä. Asiakkaiden haastatteluiden tulosten luotettavuuteen vaikuttaa myös vastaajien pieni osallistujien määrä.

Mahdolliset riskit kehittämishankkeessamme kohdistuivat aineiston keruuseen. Tunnistimme haastattelutilanteeseen liittyvät haasteet. Kehittämishankkeessamme otimme huomioon sosiaalialan ammatillisen työn eettiset periaatteet. Turvasimme haastateltaviemme intimitetin ja anonymiteetin. Haastateltavien henkilöllisyys pysyi salassa. Kukaan muu kuin me, opinnäytetyöntekijät, eivät ole kuunnelleet nauhoitettuja haastatteluja. Valmiissa työssämme ketään haastateltavaa ei ole mahdollista tunnistaa. Hävitimme tutkimusaineiston heti sen käsittelyn ja analysoinnin jälkeen. Tutkimusaineisto tulisi hävittää heti tutkimuksen päättyessä varsinkin silloin, kun saatu aineisto on arkaluonteista, eikä tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden tunnistamismahdollisuutta pystytä poistamaan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 11).

Vanhempia osallistui haastatteluihin vain neljä, lapsia kaksi ja yhteistyötahoista vastauksen saimme kahdelta työntekijältä, mutta koimme kaikki haastattelut tärkeäksi tietopohjaksi opinnäytetyöhön niiden käytännön kokemuksen kannalta. Laadullisessa tutkimuksessa onkin tärkeämpää otannan laatu kuin otannan määrä, joten osallistujien määrällä ei

ollut tässä yhteydessä vaikutusta tutkimuksen luotettavuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Työpajapäiväämme osallistuivat siihen ennakolta ilmoittautuneet työntekijät. Muutama yhteiskehittämispäivään kutsutuista yhteistyötahoista oli jäänyt pois työpajapäivästä. Meillä ei ollut minkäänlaista yhteyslinkkiä työpajaan osallistujien kanssa. Työpajapäivän tuloksiin saattoi vaikuttaa se, että siinä mukana olleet työntekijät tiesivät jollain muotoa toisensa entuudestaan. Me opiskelijat emme taas tunteneet työntekijöitä entuudestaan ja tämä saattoi aiheuttaa pientä jännitystä ja paineita aivoriihimenetelmän ryhmätyöskentelyyn. Toisaalta ulkopuolisina opiskelijoina meillä ei ollut minkäänlaisia ennakkokäsityksiä tilanteeseen.

Eettinen näkökulma kohdistuu useimmiten tutkimuksen laatuun. Tutkimussuunnitelman laadukkuudesta, valitun tutkimusasetelman sopivuudesta ja hyvästä raportoinnista on vastuussa aina tutkijat itse. Hyvä tutkimus vaatii siis tutkijalta eettistä sitoutuneisuutta tutkimuksen aikana. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149-150.) Kehittämishankkeemme on ollut toiminnallinen ja osallistava. Tämän toimintatavan avulla mahdollistimme osallistujien asiantuntijuuden ja osaamisen hyödyntämisen mahdollisimman tehokkaasti varhaiskasvatuksen perhekuraattorityön kehittämiseen. Kaikki saatu aineisto lokeroituu monipuolisen laadullisen aineiston tavoin ja aineistoa analysoimme sisällönanalyysin keinoin. Tämä analyysimenetelmä on antanut mahdollisuuden suuremman kokonaisuuden muodostamiselle.

Aineistoa ei ollut kaikilta osin helppoa tulkita ja toisinaan jouduimme tutkijoina tekemään tulkintoja aineistosta, mikä ilmaus kuuluu mihinkin teema-alueeseen. Tulkinat ovat perustuneet kehittämishankkeen aikana syntyneisiin kokemuksiin sekä koko aineistosta saatuun kokonaiskuvaan. Tämän kehittämishankkeemme tavoitteisiin pääseminen vaati usean eri menetelmän hyödyntämistä. Moniammatillisen yhteistyön tuloksena saadut kehittämisehdotukset voitiin hyödyntää jo saatuun tietoperustaan, joka meillä perhekuraattoritoiminnasta oli. Lisäksi tarvitsimme tutkimuksemme pohjaksi ajankohtaista tietoa perheiden ja lasten kokemuksista. Kehittämishankkeen tavoitteena on ollut tuoda esille varhaiskasvatuksen perhekuraattorin työtä, joka on yhtenä osana Heinolan varhaiskasvatuspalveluita. Perhekuraattoritoiminnan näkyvyyden lisääminen sekä toimintamallin luominen on Heinolan kunnalle merkityksellinen, mutta palvelee samalla myös muita kuntia valtakunnallisesti. Mielestämme varhaiskasvatuksen perhekuraattoritoiminta lisää varhaiskasvatuksen palveluiden toimivuutta Heinolassa, sillä sitä kautta asiakastyö on oikea-aikaista, ennaltaehkäisevää apua sekä kunnallisella tasolla palvelut ovat taloudellisesti kannattavia ja tuottavia.

11.3 Hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen

Kehittämishankkeemme on ajankohtainen ja siitä saatuja tuloksia sekä toimintamallia voidaan hyödyntää myös muualla kuin kohdeorganisaatiossa. Sosiaali- ja terveysministeriön raportin mukaan yhdenmukaisten ja laadukkaiden palvelujen tarjoaminen on monille kunnille haaste ja varsinkin kuraattori- ja psykologipalveluissa on paljon kunnallisia vaihteluja. Yhdenmukaiset palvelut ovat kuitenkin kaikkien oikeus. (Heinonen, Ikonen, Kaivosoja & Reina 2018, 89.) Kehittämishankkeemme osoittaa oivallisen tavan kehittää varhaiskasvatuksen kuraattorityötä varhaiskasvatuspalveluissa olemassa olevana resurssina ja teemmämme perhekuraattorin toimintamallia olisi mahdollista hyödyntää myös muissa kunnissa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9§ mukaiset kuraattorityön palvelut täytyy järjestää kaikissa kunnissa esiopetuksessa oleville lapsille. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013). Varhaiskasvatuksen kuraattorityön kehittäminen on meidän mielestämme yhtä tarpeellista ja ajankohtaista kaikissa kunnissa. Lapsistrategia 2040 on valmisteilla parhaillaan ja se painottaa lapsen varhaisten vuosien tärkeyttä lapsen elämässä niin varhaiskasvatuksen parissa kuin koulussa. Työelämän perheystävällisyyttä halutaan lisätä ja vanhemmuuden tukemiseen tarvitaan panostamista myös. Lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta juuri varhaiset vuodet ovat tutkimusten valossa vaikuttavia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018c.) Tämän pohjalta varhaiskasvatuksen palveluiden kehittäminen olisi tarpeen. Palvelukokonaisuudessa perhekuraattorin palvelu tukisi juuri edellä mainittuja tavoitteita.

Kehittämishankkeemme tavoite linkittyi vahvasti myös LAPE-hankkeen tavoitteisiin. Päijät-Hämeessä Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma painottui juuri matalan kynnyksen palveluiden kehittämiseen. Matalan kynnyksen palveluiden kehittämistyössä tulisi pyrkiä palveluiden yhdistämiseen monialaisesti toimien. (Huomisen hyvinvointia 2018.) Varhaiskasvatuspalveluiden painopistealue on varhaisen tuen palvelut, joiden kehittämiseksi perhekuraattoripalvelu olisi hyvä lisä asiakkaiden avun turvaamiseksi ja samalla uudistettaisiin palveluja enemmän nykytarpeita hyödyttäväksi. Uutena varhaisen tuen työmuotona perhekuraattoritoiminta olisi tuottavaa ja kannattavaa kalliisiin ja korjaaviin palveluihin verrattuna. Ennaltaehkäisevän sekä matalan kynnyksen varhaiskasvatuspalveluissa on vielä puutteita ja perhekuraattorin toimintamalli olisi osuva siihen tarpeeseen. Koska varhaiskasvatuspalveluiden perusperiaatteet eivät juuri eroa eri toimijoiden välillä, olisi tämä kehittämishanke hyödynnettävissä myös muiden kuntien varhaiskasvatuspalveluiden piirissä. Erityisesti tämän hankkeen hyödyntäminen auttaisi kokonaisuudessaan kuntien kaikkia lapsiperhepalveluiden toimijoita.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista selvittää, onko perhekuraattorin toimintamalli tullut osaksi Heinolan varhaiskasvatuksen perhekuraattorityötä ja onko perhekuraattoritoiminta saanut jalansijaa myös valtakunnallisesti muissa kunnissa. Myöhemmin olisi hyvä arvioida varhaiskasvatuksen perhekuraattorityön jatkumista kunnissa ja perhekuraattorityön vaikuttavuutta pidemmällä aikavälillä. Tutkimustietoa voitaisiin kerätä asiakkailta ja kokemusasiantuntijoilta saataisiin näkemyksiä lapsiperheiden varhaisen tuen tehokkuudesta. Tässä voitaisiin hyödyntää esimerkiksi palvelumuotoilun elementtejä yhdessä Bikva-arvioinnin kehittämismenetelmän kanssa. Kiinnostavaa olisi myös selvittää, kuinka perhekuraattorin matalan kynnyksen palvelu on vaikuttanut lapsiperheiden varhaiseen tukemiseen ennaltaehkäisevänä palvelumuotona.

11.4 Kehittämishankkeen herättämiä ajatuksia ja pohdintoja

Työpajapäivän yhteiskehittäminen oli perhekuraattorille sekä yhteistyötahoille tärkeä ja tuottava. Työpajapäivässä huomattiin, että perhekuraattorin rooli moniammatillisessa yhteistyössä oli epäselvä. Ei tiedetty tarkkaan mihin perhekuraattorin palvelu sijoittuu varhaiskasvatuksen lapsiperhepalveluiden kentällä ja mihin perhekuraattoria voidaan hyödyntää. Yhteiskehittämisspäivän jälkeen perhekuraattori on löytänyt lokeronsa varhaiskasvatus- ja lapsiperhepalveluissa. Perhekuraattori laati työstään prosessikaavion, joka on selkiyttänyt omaa työnkuvaa ja avannut toimenkuvaa myös yhteistyötahoille. Yhteiskehittämisspäivässä hahmottui myös se, että pääpaino perhekuraattorityössä on perheiden arjessa. Perhekuraattoria toivottiin osallistumaan enemmän yhteisiin tiimipalavereihin ja tämän myötä perhekuraattori onkin tullut enemmän osaksi työyhteisöjä. Perhekuraattori onkin kokenut moniammatillisen yhteistyön tehokkaimmaksi toimintatavaksi. Kuitenkin vielä enemmän tarvittaisiin aikaa yhteistyölle, jotta moniammatillisen yhteistyön eri toimijat eivät olisi erillään toisistaan, vaan toimisivat tehokkaasti yhteistyössä aikaa säästäten ja päällekkäisyyttä välttäen.

Mielestämme olisi tärkeää, että perhekuraattorityö tulisi osaksi valtakunnallisia varhaiskasvatuspalveluita ja olisi tarjolla kaikissa kunnissa tasavertaisesti. LAPE-hankkeen tavoitteissa on saada kuntiin lapsen edun mukaiset toimintamallit ja peruspalveluiden vahvistaminen. Perhekuraattoritoiminta on juuri peruspalvelussa toimiva matalan kynnyksen työmuoto, joka tukee ennaltaehkäisevää perhetyötä ja samalla perheiden tarvitsema tuki havaitaan varhaisessa vaiheessa. Lapsiperheiden varhainen tukeminen lähtee siitä, kuinka tärkeäksi asia nähdään kuntien johdon tasolla ja kuinka siihen resursoidaan työntekijöitä sekä aikaa. Sama pätee myös moniammatilliseen, monitoimijaiseen ja monialaiseen yhteistyöhön. Moniammatillinen työote olisi tärkeää saada osaksi työkuultuuria vielä vahvemmin. Kun kaikki toimijat ovat jo alusta asti yhdessä mukana lapsen ja perheen

tukemisessa, saadaan oikeanlaiset palvelut heti kohdennettua oikea-aikaisesti ja tarvelähtöisesti. Kehittämishankeprosessin alkuvaiheessa meidän opinnäytetyöntekijöiden huolenaiheena oli perhekuraattorityön jatkuminen pilotointivaiheen jälkeen, mutta olimme onnekkaita, kun saimme viedä kehittämishankkeemme päätökseen perhekuraattorityön jo vakinaistuesssa Heinolan kaupungin varhaiskasvatuspalveluihin. Yksi opinnäytetyömme tavoitteista oli luoda toimintamalli, mikä edesauttaisi perhekuraattorin toimen vakinaistamista. Nyt kehittämishankkeemme päätösvaiheessa suurin toiveemme on saada perhekuraattorityö koko Suomen varhaiskasvatuksen peruspalveluihin. Perhekuraattorin toimintamallin käytäntöön vieminen valtakunnallisesti olisi sekä LAPE-muutosohjelman että Sote-uudistuksen tavoitteiden mukaista toimintaa ja vastaisi ajan haasteisiin.

Perhekuraattorityön tunnetuksi tekeminen edistyi hankkeen myötä. Hankkeessa oli mukana varhaiskasvatuksen henkilöstöä ja yhteistyötä tehdessä ilmeni, että kaikilla varhaiskasvatuksessa olevilla toimijoilla ei ole selvää kuvaa siitä, millaista tukea perhekuraattori voi tarjota henkilöstölle ja perheille. Perhekuraattorin työn tutuksi tuleminen on tärkeää koko varhaiskasvatuksen piirissä toimivalle henkilöstölle sekä yhteistyötahoille. Tällöin heidän on helpompi kertoa perhekuraattorityöstä myös perheille. Toivon mukaan tämä opinnäytetyöprosessi on lisännyt omalta osaltaan perhekuraattorityön toimijoiden tietoisuutta kuraattorityön mahdollisuuksista ja lapsiperheiden matalan kynnyksen tukemisesta. Ainakin me opinnäytetyöntekijät olemme saaneet itsellemme lisää tietoa uudentyyppisestä ehkäisevästä lapsiperhepalvelusta ja koemme, että oma ammatillisuutemme varhaisen tuen lapsiperhepalveluiden osalta on tätä kautta vahvistunut.

Kokonaisuudessaan kehittämishankkeen koko prosessi oli mielestämme onnistunut ja antoisa kokemus. Kunnilla on tämän perhekuraattorin kehittämishankkeen tuotoksena syntyneen toimintamallin pohjalta hyvät edellytykset jatkaa kuntakohtaista perhekuraattorityön kehittämistä. Toimintamalli on kaikkien kuntien hyödynnettävissä oleva malli, jota voi käyttää haluamallaan tavalla omiin tarpeisiinsa muokaten.

Haluamme päättää kehittämishankkeemme erään haastatellun vanhemman lausahdukseen, jossa tiivistyy koko perhekuraattorityön anti: *”...kun lapsia autetaan, niin samalla vanhemmatkin voimaantuu, autetaan koko perhettä...”*.

LÄHTEET

- Ala-Laurinaho, A., Kurki, A-L., Koli, A. & Schaupp, M. 2013. Yhteinen muutos. Työhyvinvointia työtä kehittämällä. Otava. Keuruu.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uudistettu painos. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Aura, O., Ahonen, G., Hussi, T. & Ilmarinen, J. 2016. Strateginen hyvinvointi SH/2016, tutkimusraportti. [viitattu 21.5.2018]. Saatavissa: https://www.ossiaura.com/uploads/1/6/5/4/16543464/strateginen_hyvinvointi_2016_www.pdf
- Eriarvoisuutta käsittelevän työryhmän loppuraportti 2018. Valtion kanslian julkaisusarja 1/2018. [viitattu 20.11.2018] Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/334456/eriarvoraportti-21032018/fd6f37c6-04d9-44db-99bb-53d54ef1ad1f>
- Eronen, T. 2009. Hoitava ja kuntouttava lastensuojelu. Teoksessa Bardy, M. Lastensuojelun ytimissä. (toim.) Helsinki: Yliopistopaino.
- Eskola, J., Lähti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt Selviytymisopas. Teoksessa: (toim.) Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu; virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Osuuskunta Vastapaino Oy.
- Etelälahti, A. 2014. Näkökulmia esiopetuksen vaikuttavuuden tutkimiseen. Vaikuttavuus-tutkimus vuoden 2000 esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Acta Universitatis Tamperensis 1948. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Akateeminen väitöskirja. [viitattu 15.4.2019]. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9495-6>
- Gråsten-Salonen, H. & Mehtiö, M. 2017. Koulun sosiaalityö osana opiskeluhoitoa. Teoksessa Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. 4. uudistettu laitos. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Heikkinen, H.L.T. 2018. Toimintatutkimus, kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa: Valli, R. 2018. (toim.) ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus. Jyväskylä.

Heikkinen Hannu L.T & Syrjälä Leena. 2007. Tutkimuksen arviointi. Teoksessa Hannu L.T. Heikkinen, Esa Rovio & Leena Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heinolan kaupunki. 2019a. Avoin varhaiskasvatus. [viitattu 27.1.2019]. Saatavissa: <https://www.heinola.fi/avoin-ja-tilapainen-varhaiskasvatus>

Heinolan kaupunki. 2019b. Lapsiperheiden sosiaalityö. [viitattu 27.1.2019]. Saatavissa: <https://www.heinola.fi/lapsiperheiden-sosiaalityo>

Heinolan kaupunki. 2019c. Lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö. [viitattu 27.1.2019]. Saatavissa: <https://www.heinola.fi/kotipalvelu-ja-perhetyo>

Heinolan kaupunki. 2019d. Varhaiskasvatuksen perhekuraattori. [viitattu 27.1.2019]. Saatavissa: <https://www.heinola.fi/varhaiskasvatuksen-perhekuraattori>

Heinolan kaupunki. 2019e. Varhaiserityiskasvatus. [viitattu 25.1.2019]. Saatavissa: <https://www.heinola.fi/varhaiserityiskasvatus>

Heinolan kaupunki. 2019f. Yleistä varhaiskasvatuksesta. [viitattu 25.1.2019]. Saatavissa: <https://www.heinola.fi/yleista-varhaiskasvatuksesta>

Heinonen. H. 2016. Lastensuojelu ja lapsen etu. Teoksessa: Vastavuoroinen sosiaalityö. (Toim.) Törrönen. M., Hänninen. K., Jouttimäki. P., Lehto-Lundén., Salvaara. P. & Veistilä. M. Gaudeamus Oy. Tallinna.

Heinonen. O-P., Ikonen. A-K., Kaivosoja. M. & Reina. T. 2018. Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi – Selvitys lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinnoina muuttuvassa toimintaympäristössä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 8/2018. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Heinämäki. L. 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoitolapsen mahdollisuus. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 58. Gummerus kirjapaino oy. Saarijärvi.

Heinämäki. L. 2005. Varhaista tukea lapselle-työvälineenä kehittämisvalikko. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 62. Erikoispaino oy. Helsinki.

Helminen. J. 2017. Yhdessä tekeminen monialaisuuden ja moniammatillisuuden syventäjänä. Teoksessa: Helminen. J. (toim.) Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveyshuollossa. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.

Hirsjärvi. S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Helsinki: Tammi.
- Hovi, S., Lindén, R. & Ukkonen, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kuraattorin työ tutuksi varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Saimaan ammattikorkeakoulu. Lappeenranta. Sosiaalialan koulutusohjelma. AMK Opinnäytetyö. [viitattu 11.3.2019]. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/137786/ukkonen_sanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Huomisen hyvinvointia. 2018. Päijät-Hämeen Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. [Viitattu 14.3.2018]. Saatavissa: <https://www.huomisenhyvinvointia.fi/tekijat/>
- Hytönen, P. 2012. Sosiaalityöntekijän ammatti-identiteetin muovautuminen ja moniammatillinen yhteistyö. Sosiaalityö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu-tutkielma. [viitattu 27.1.2019]. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/40991/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201302261271.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Hämeenanttila, L. 2017. Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Teoksessa: Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki. (Toim.) Sosiaalityön käsikirja. Tietosanoma Oy. Tallinna.
- Hänninen, K. 2007. Palveluohjaus. Asiakslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Stakes Raportteja 20/2007. Helsinki. Vastapaino OY.
- Innoduel. Fasilitointi. 2019. [viitattu 24.1.2019]. Saatavissa: https://www.innoduel.com/fi/fasilitointi?ads_cmpid=1575828454&ads_adid=58969095305&ads_matchtype=p&ads_network=g&ads_creative=296130989646&utm_term=fasilitointi&ads_targetid=kwd441805683015&utm_campaign=&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&ttv=2&gclid=EAlalQobChMlic6B-f_23wIVHluyCh16MgJ-KEAAYASAAEgKn0vD_BwE
- Innokylä. 2012. Aivoriivi. [Viitattu 21.1.2019]. Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/web/malli109565>
- Isoherranen, K. 2012. Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Helsingin yliopisto. Akateeminen väitöskirja.
- Juuti, P. 2010. Teoksessa Suutarinen, M. & Vesterinen, P-L. (toim.) Työhyvinvoinnin johtaminen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 45-55.
- Järvinen, R. & Taajamo, T. 2008. Moniammatillisuuden haasteet ja mahdollisuudet perheissä. Teoksessa: Noppari, E. (toim.) Monialaiset verkostot perheitä tukemassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu julkaisuja. B raportteja 38. Tampere.

Kallio, S. & Kiiminki, R. 2013. Iiläisten lasten kokemuksia hyvinvoinnistaan. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. AMK Opinnäytetyö.

Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kananoja, A. & Karjalainen, P. 2017. Hyvinvoinnin edistäminen ja yhteistyö sosiaalipolitiikan uusissa rakenteissa. Teoksessa: Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki. (Toim.) Sosiaalityön käsikirja. Tietosanoma Oy. Tallinna.

Kantojärvi, P. 2012. Fasilitointi luo uutta, menesty ryhmän vetäjänä. Helsinki. Talentum.

Karila, K. 2009. Lapsuustutkimus ja päiväkotien toiminta. Teoksessa: Alanen, L & Karila, K. (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Vastapaino. Tampere.

Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatustilannekatsaus toukokuu 2016. Raportit ja selvitykset 2016:6. Opetushallitus. Grano Oy. [viitattu 2.3.2019]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf

Karisto, A. 2016. Hyvinvointi ja vastavuoroisuus. Teoksessa: Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Gaudeamus Oy. Tallinna.

Kaukoluoto, E. 2010. Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen? Helsinki: Yliopistopaino.

Kiviluoma, T. 2010. Koulukuraattorin monet roolit. Perehdytysopas koulukuraattorin työhön Turussa. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. YAMK Opinnäytetyö. [viitattu 25.04.2019]. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010061512244>

Kiviniemi, K. 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Juva: PS-Kustannus.

Koivula, M. & Eerola-Pennanen, P. 2018. Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 2. painos. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy.

Korpela, N. 2012. Onhan meillä se koulukuraattori tekemässä sitä oppilashuoltoa. Teoksessa: Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. Störnberg-Jakka, M. & Karttunen, T. (Toim.). PS-kustannus.

Lastensuojelulaki. 2007. Finlex. [viitattu 11.3.2019]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>

Lindqvist, U. 2008. (toim.) Varhainen tuki- kohti hyviä käytäntöjä. Lapaset Perheverkosto – hanke. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, Oppaita ja työkirjoja 2008:7.

Lyhty, T. & Nietola, V. 2015. Dialoginen moniammatillisuus asiakastyössä. Teoksessa: Näkki, P. & Sayed, T. 2015. Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla. Helsinki: Edita.

Mahkonen, S. 2015. Uusi oppilashuoltolaki työvälteenä. Porvoo. Edita Publishing Oy.

Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. 2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: PS-Kustannus.

Muukkonen, T. 2016. Luottamus lastensuojelussa – monitoimijaisen yhteistyön rakentaminen. Teoksessa: (toim.) Satka, M., Julkunen, I., Kääriäinen, A., Poikela, R., Yliruka, L. & Muurinen, H. Käytäntötutkimuksen taito. Helsinki: Heikki Waris –instituutti & Mathilda Wrede –institutet.

Niemelä, P. 2016. Hyvinvoinnin edistäminen sosiaalityön eetosena. Teoksessa: Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Gaudeamus Oy. Tallinna.

Nummi, P. 2007. Fasilitaattorin käsikirja. Tarina siitä, miten Ykä hirvi vie ryhmän tuskasta tulokseen. Helsinki. Edita Prima Oy.

Ojala, M. 2015. Varhaiskasvatus, esiopetus ja koulun alku lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta. Opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia 368. Helsinki: Helsingin yliopisto, Opettajankoulutuslaitos.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro.

Opetushallitus. 2016. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2016:1. 3. muutettu painos. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018a. Hankkeet ja säädösohjelma. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. [viitattu 27.3.2018]. <http://minedu.fi/lape>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018b. Uusi varhaiskasvatuslaki. [Viitattu 31.3.2019]. Saatavissa: <https://minedu.fi/uusivarhaiskasvatuslaki>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018c. Lapsistrategian valmistelu [viitattu 05.11.2018]. Saatavissa: <https://minedu.fi/hanke/-/hankesivu/hanke?tunnus=OKM030%3A00%2F2018>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 2013. 30.12.2013/1287. [viitattu 5.3.2019]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>

- Oranen, M. 2013. Osallisuus osaksi arkea. Teoksessa Hastrup, A., Hietanen-Peltola, M., Janhukainen, J. & Pelkonen, M. (toim.) Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen uudistaminen. Lasten Kaste -kehittämistyöstä pysyväksi toiminnaksi. Raportti 3/2013. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Paavola, A., Honkavaara, P., Muuronen, K., Mäkinen, P., Tolonen, M. & Varsa, M. 2010. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelulain vaikutukset eri ammattiryhmien toimintaan: Mikä toimii, mikä takkuu, mitä pitäisi kehittää? Lastensuojelun Keskusliitto ja Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.
- Parikka, N. 2018. Haastattelu. Perhekuraattori, Heinolan varhaiskasvatuspalvelut.
- Perälä, M-L., Halme, N. & Kanste, O. 2013. Johtaminen, palvelut ja lapsiperheiden hyvinvointi. Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus.
- Petreljus, P., Tulensalo, H., Jaakola, A-H., Hietämäki, J. 2016. Kohti lapsi keskeistä ja kokonaisvaltaista lapsen tilanteen ja tuen tarpeiden arviointia. Teoksessa: Petreljus, P., Tulensalo, H., Jaakola, A-H., Hietämäki, J. (toim.) Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi - Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 33/2016. [viitattu 25.1.2019]. Saatavissa:http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131363/URN_ISBN_978-952-302-749-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pippuri, T. 2015. Koulun sosiaalityön asiakkuudet ja asiakasprosessit. Kvantitatiivinen tutkimus espoolaisista peruskoululaisista kuraattoripalveluissa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaattitutkimus. [viitattu 5.3.2019]. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98294/LISURI-1450689529.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Työkirja ammattikorkeakouluun. E-oppi Oy. E-kirja.
- Pohjolainen, A. 2019. Julkista lastensuojelun perhetyötä yksityiskodeissa. Jyväskylän yliopisto. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. [viitattu 1.4.2019]. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/60843/Pohjolainen_Auli_screen.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pulkkinen, L. 2017. Kohti yhteistä lapsikäsitystä. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy Helsinki, 2018. [viitattu 27.3.2018].

Saatavissa:http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136124/URN_ISBN_978-952-343-086-0.pdf?sequence=1

Pölkki, P. 2016. Ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki lapsiperheille. Teoksessa: Vastavuoroinen sosiaalityö. (Toim.) Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén., Salvaara, P. & Veistilä, M. Gaudeamus Oy. Tallinna.

Repo, K. 2015. Varhaisen puuttumisen ja huolien puheeksi ottamisen kehittäminen päivähoiton varhaiskasvatuksessa. Lahden ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma. YAMK Opinnäytetyö. [viitattu: 18.4.2019]. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015060111725>

Reunamo, J. 2007. 1. Painos. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. WSOY Oppimateriaalit Oy: Helsinki.

Sarlin, H-M. & Koivula, P. 2012. Opiskelun tuen järjestäminen käytännössä. Teoksessa Ikonen, O. & Krogerus, A. (toim.) Ainutkertainen oppija. Erilaisuuden ymmärtäminen ja kohtaaminen. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sipilä-Lähdekorpi, P. 2004. ”Hirveesti tekijänsä näköistä”. Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. Tampereen yliopisto, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Finn Lectura.

Soini, T., Pyhältö, K. & Pietarinen, J. 2013. Horisontaaliset ja vertikaaliset siirtymät päiväkodin ja koulun rajapinnalla. Teoksessa Karila, K., Lipponen, L. & Pyhältö, K. (toim.) Päiväkodista peruskouluun. Siirtymät varhaiskasvatukseen, esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla. Raportit ja selvitykset 2013:17. Helsinki: Opetushallitus.

Sokka, H-R. 2010. Digitaalinen portfolio korkeakouluopiskelijoiden oman osaamisen tunnistamisen tukena: Vertaileva kvalitatiivinen tutkimus. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen yksikkö. Pro Gradu-tutkielma. [viitattu: 10.10.2019]. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/84060/gradu06281.pdf?sequence=1>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Kärkihankkeet ja säädösvalmistelu. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. [viitattu 27.3.2019]. Saatavissa: <http://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste 2012-2015. Loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:8. Helsinki. [viitattu 26.4.2019] Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74927/Rap%20ja%20mui_2016_8_PDF_.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5. Helsinki. [viitattu 31.3.2019] Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf

Summa, T. & Tuominen, K. 2009. Fasilitaattorin työkirja. Menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn. Kepan raporttisarja/Kehitysyhteistyön palvelukeskus, 103. Miktor. Kepa ry.

Syrjä, A-M. 2016. Matalalla kynnyksellä. Moniammatillisen ja dialogisen yhteistyön kehittäminen lapsiperheiden tukemiseksi. HAMK. YAMK Opinnäytetyö. [viitattu 27.3.2018]. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/123469/Syrja_Anna-Maija.pdf?sequence=1

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Sote-uudistus. [viitattu 5.4.2019]. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/talous-ja-politiikka/sosiaalipolitiikka/sosiaalityo/palveluohjaus>

Tevere, työelämävalmennus. 2019. Aivoriihi. Viitattu 20.1.2019. Saatavissa: <https://tevere.fi/menetelmat/aivoriihi/>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. uudistettu painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes print.

Trowler, I. & Goodman, S. 2012. Social Work Reclaimed: Innovative Frameworks for Child and Family Social Work Practice. London: Jessica Kingsley Publishers. [Viitattu 21.11.2019]. Saatavissa: <http://web.a.ebscohost.com/aineistot.lamk.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzQyMDQxOF9fQU41?sid=8a7c66ca-98f2-4700-bcc8-e894b458e621@sessionmgr4010&vid=0&format=EB&rid=1>

Tuomela-Jaskari, S. 2016. Monialaisella arvioinnilla oikea-aikaista tukea lapsille ja perheille. Teoksessa: Petrelius, P., Tulensalo, H., Jaakola, A-H., Hietämäki, J. (toim.) Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi - Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 33/2016. [viitattu 25.1.2019]. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131363/URN_ISBN_978-952-302-749-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tuominen, T., Järvi, K., Lehtonen, M., Valtanen, J & Martinsuo, M. 2015. Palvelujen tuottamisen käsikirja. Aalto-yliopiston julkaisusarja Tiede + Teknologia. [viitattu 27.1.2019]. Saatavissa: <https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/16523/isbn9789526062181.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Turja, L. & Vuorisalo, M. 2018. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 2. painos. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi [viitattu 3.4.2019]. Saatavissa: <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa [viitattu 27.4.2019]. Saatavissa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Uusitalo, E. 2014. Ehkäisevä lastensuojelutyö päivähoitossa. -Raision lastentarhanopettajien näkemyksiä- lapset puheeksi-keskustelusta ehkäisevän työn menetelmänä. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. AMK Opinnäytetyö.

Valli, R. 2018. Aineistokeruu kyselylomakkeella. Teoksessa: Valli, R. 2018. (toim.) Ikku-noita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus. Jyväskylä.

Varhainen tuki lapsille ja perheille. Varhainen tuki perheille-hankkeen tulokset. 2012. Pohjan lapset. Pohjanmaan hyvinvointikeskus. Reppu, Lahden ammattikorkeakoulu. Opintojakso Riskiolosuhteissa elävien lasten ja perheiden tukeminen. [viitattu 16.11.2018]. Saatavilla: https://reppu.lamk.fi/pluginfile.php/1145252/mod_resource/content/1/Pohjan%20lapset%201.%20Varhainen%20tuki%20lapsille%20ja%20perheille.pdf

Varhaiskasvatuksen kuraattori Ylivieskaan. 11/2018. [viitattu 11.3.2019]. Saatavissa: <http://www2.ylivieska.fi/Dynasty5/kokous/20182334-22-1.PDF>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Varhaiskasvatuksen tavoitteet 3§Varhaiskasvatuslaki 540/2018. 2018. [viitattu 2.3.2019]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Opetushallitus. Grano Oy. [viitattu 3.3.2019]. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri. [viitattu 11.3.2019]. Saatavissa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/1266381/tekstikappale/1291822>

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. PS-kustannus. Jyväskylä. 4. uudistettu painos.

Vuorenmaa, M. 2016. Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuden yhteydessä olevat tekijät. Acta Universitatis Tamperensis 2134. Tampereen yliopisto. Terveystieteiden yksikkö. Akateeminen väitöskirja. [viitattu: 26.08.2018]. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0019-7>

Wallin, A. 2011. Sosiaalityö koulussa -Avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Yhdessä osallistuen. 2012. Kokemuksia ja vinkkejä teknologiatoiminnasta erityistä tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä kanssa. Honkalampi säätiö. Ate- arjen teknologiat erityisryhmille-projekti. Itä-Suomen yliopisto. [viitattu 21.11.2018] Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/documents/708526/071dd43c-8747-4545-a21c-88adf2315c2b>

Zerfass, A., Moreno, Á., Tench, R., Verčič, D., & Verhoeven, P. 2017. European Communication Monitor 2017. How strategic communication deals with the challenges of visualisation, social bots and hypermodernity. Results of a survey in 50 Countries. Brussels: EACD/EUPRERA, Quadriga Media Berlin. [Viitattu 21.11.2019]. Saatavissa: <http://www.communicationmonitor.eu/2017/06/04/ecm-european-communication-monitor-2017-social-bots-visualisation-hypermodernity-benchmarking-strategic-communication/>

LIITTEET

LIITE 1 HEINOLAN VARHAISKASVATUSVERKOSTO

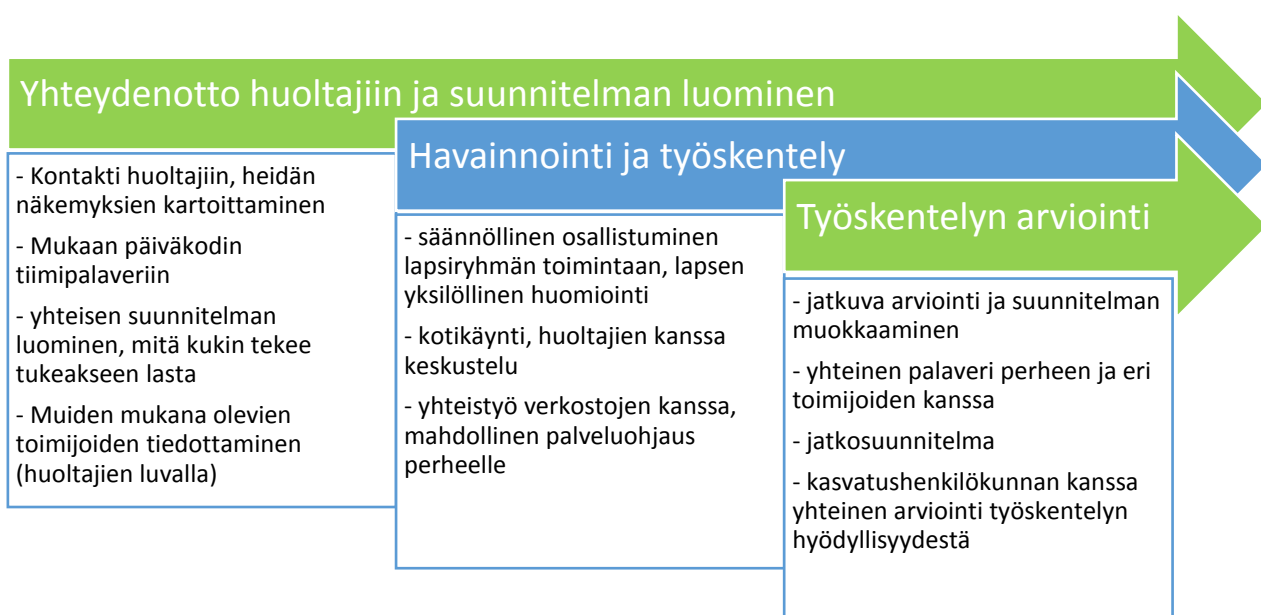

Varhaiskasvatuksen perhekuraattori varhaiskasvatuksen asiakas- perheiden palveluksessa

- Päiväkodit, perhepäivähoitajat ja avoin päiväkot

Yhteydenotto perhekuraattoriin:

- perheen ero tilanteessa
- huoli vanhempien väsymisestä ja/tai puutteellisesta arjenhallinnasta
- lapsen tunne-elämä tai käyttäytymisen pulmat
- vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus
- uusi asiakasperhe
- lastensuojeluilmoituksen yhteydessä / jälkeen

Perhekuraattorin yhteystiedot:

Noora Parikka,

toimisto Kailas-talossa

p. 044 261 5168 / noora.parikka@heinola.fi

LIITE 3 SAATEKIRJE VANHEMMILLE

5.4.2018

Hei!

Viitaten keskusteluunne perhekuraattori Noora Parikan kanssa, lähestymme Teitä vielä näin kirjeitse selventääksemme haastattelumme tarkoitusta.

Olemme sosionomi YAMK-opiskelijoita Lahden ammattikorkeakoulusta. Teemme koulutukseemme liittyvää kehittämishanke tyypistä opinnäytetyötä ja tavoitteenamme on tutkia ja kehittää pilotointi vaiheessa olevaa perhekuraattorityötä Heinolan varhaiskasvatuspalveluissa.

Tulevassa haastattelussa keskitytään teidän kokemuksiinne ja mielipiteisiinne perhekuraattorityöstä. Haastattelut ovat ehdottoman luottamuksellisia ja kenenkään henkilöllisyys ei tule tunnistettavaksi opinnäytetyöstämme.

Kokemuksenne ja mielipiteenne ovat meille todella tärkeitä, jotta perhekuraattorin tekemää työtä ja perheiden tukemista voitaisiin parantaa. Lape-hanke ja varhaiskasvatuspalvelut toivovat hyötyvänsä hanketyöstämme siten, että perhekuraattorityötä ja toimintamallia pystyttäisiin kehittämään paremmin vanhempien näkökulmaa huomioonottavaksi.

Teille varattu haastattelu-aika on _____,

Kiitos jo etukäteen osallistumisestanne haastatteluun!

Ystävällisin terveisin

Heidi Poutanen ja Kirsi Mäkinen

LIITE 4 VANHEMPIEN HAASTATTELURUNKO

Taustaa:

Montako lasta teillä on?

Minkä ikäinen lapsi (lapset) on?

Onko lapsenne osa-aika vai -kokopäivähoidossa?

Yhteys perhekuraattoriin:

Milloin yhteistyönne perhekuraattorin kanssa alkoi?

Miten saitte tiedon perhekuraattori-palvelusta?

Miten yhteistyönne on käytännössä toteutunut?

Kuinka usein olette tavanneet perhekuraattoria?

Perhekuraattorin tuki:

Miten olet kokenut työskentelyn perhekuraattorin kanssa?

Onko perheenne saanut apua ja tukea perhekuraattorilta?

Millaista tukea olet saanut?

Minkälaista apua ja tukea toivoisit saavasi perhekuraattorilta?

Onko sinulla ajatuksia perhekuraattorin tuen kehittämiseksi?

Lopuksi:

Jäitkö miettimään jotakin asiaa?

Haluatko sanoa vielä jotakin?

LIITE 5 LASTEN HAASTATTELURUNKO

1. Minkä ikäinen olet?

2. Missä olet tavannut perhekuraattorin kanssa? (ympyröi vastaus/vastaukset)

3. Mitä olette tehneet yhdessä? (ympyröi vastaus/vastaukset)

4. Millaisena olet kokenut tapaamiset?

5. Olisitko halunnut tavata perhekuraattoria enemmän?

LIITE 6 YHTEISTYÖTAHOJEN HAASTATTELURUNKO

Taustaa:

Millainen oli ensikosketus perhekuraattoriin?

Miten linkityt perhekuraattorin työhön?

Milloin aloitit yhteistyön perhekuraattorin kanssa?

Mitä tiesit perhekuraattorin työstä aikaisemmin?

Yhteys perhekuraattoriin:

Mitä kautta sait tiedon perhekuraattoripalvelusta?

Kuinka usein olette keskimäärin tavanneet?

Millaiset on yhteistyökuvionne?

Miten olet kokenut työskentelyn perhekuraattorin kanssa?

Perhekuraattorin työ:

Onko perheet saaneet tarvittavaa apua ja tukea perhekuraattorilta?

Millaista tukea olet itse voinut antaa perhekuraattorille?

Minkälaista lisäapua ja tukea toivoisit itse saavasi perhekuraattorilta?

Onko sinulla ajatuksia perhekuraattorin työn kehittämiseksi?

Lopuksi:

Jäitkö miettimään jotakin asiaa?

Haluatko sanoa vielä jotakin perhekuraattorin työpanoksesta?

Muuta?

LIITE 7 PERHEKURAATTORIN HAASTATTELURUNKO

Taustaa:

Miten päädyit tähän työhön ja miksi?

Milloin aloitit työsi perhekuraattorina?

Mitä tiesit perhekuraattorin työstä?

Yhteys perheisiin:

Miten yhteistyö perheiden kanssa alkaa?

Mitä kautta sait tiedon perheen tarpeista?

Miten yhteistyö on käytännössä toteutunut?

Kuinka usein olette keskimäärin tavanneet?

Perhekuraattorin työ:

Miten olet kokenut työskentelyn perheiden kanssa sujuneen?

Onko perheet saaneet ajoissa tarvittavaa apua ja tukea perhekuraattorilta?

Millaista tukea olet itse saanut työtovereilta ja esimieheltä?

Minkälaista apua ja tukea toivoisit itse saavasi työhösi?

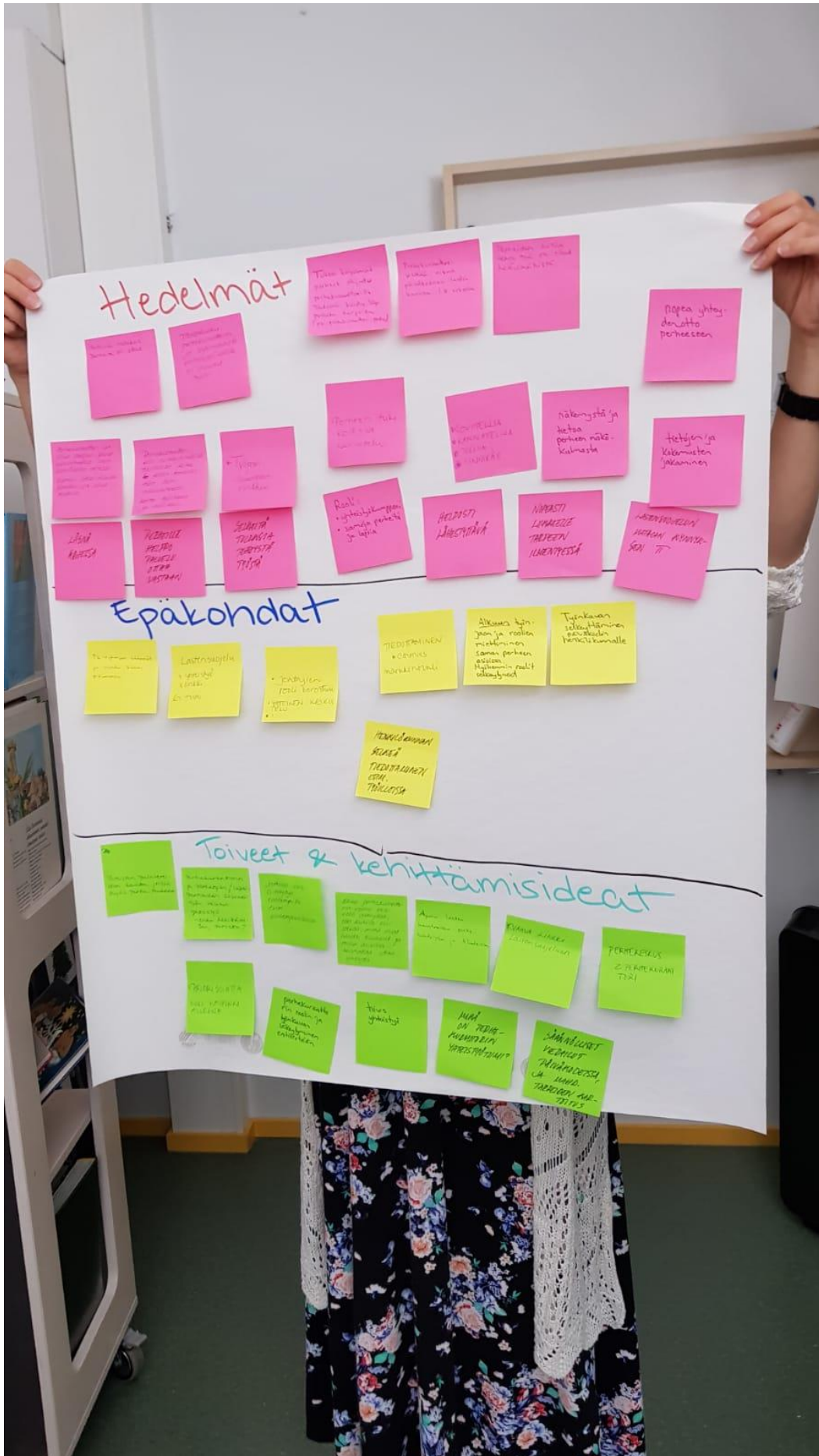
Onko sinulla ajatuksia perhekuraattorin tuen kehittämiseksi?

Lopuksi:

Jäitkö miettimään jotakin asiaa?

Haluatko sanoa vielä jotakin työstäsi?

LIITE 8 AIVORIIHITYÖSKENTELYÄ TYÖPAJAPÄIVÄSSÄ

LIITE 9 YHTEISKEHITTÄMISEN PÄÄPOINTIT

Yhteiskehittämisen PÄÄPOINTIT

- prosessin selkeyttäminen ja kuvaaminen
  - ↳ roolit selkiytyy
  - ↳ vastuut selkiytyy
  - ↳ markkinointi & tiedottaminen
- yhteistyö / yhteiset keskustelut
  - ↳ hallintotiimien teemapalaverit säännöllisesti
  - ↳ päiväkotien ryhmäpalaverissa mukana
- työparimallin kehittäminen
  - ↳ työpari perhekeskukselle
- yhteistyö lastensuojelun kanssa
  - ↳ aktiivisesti yhteyttä & esittäytymisen

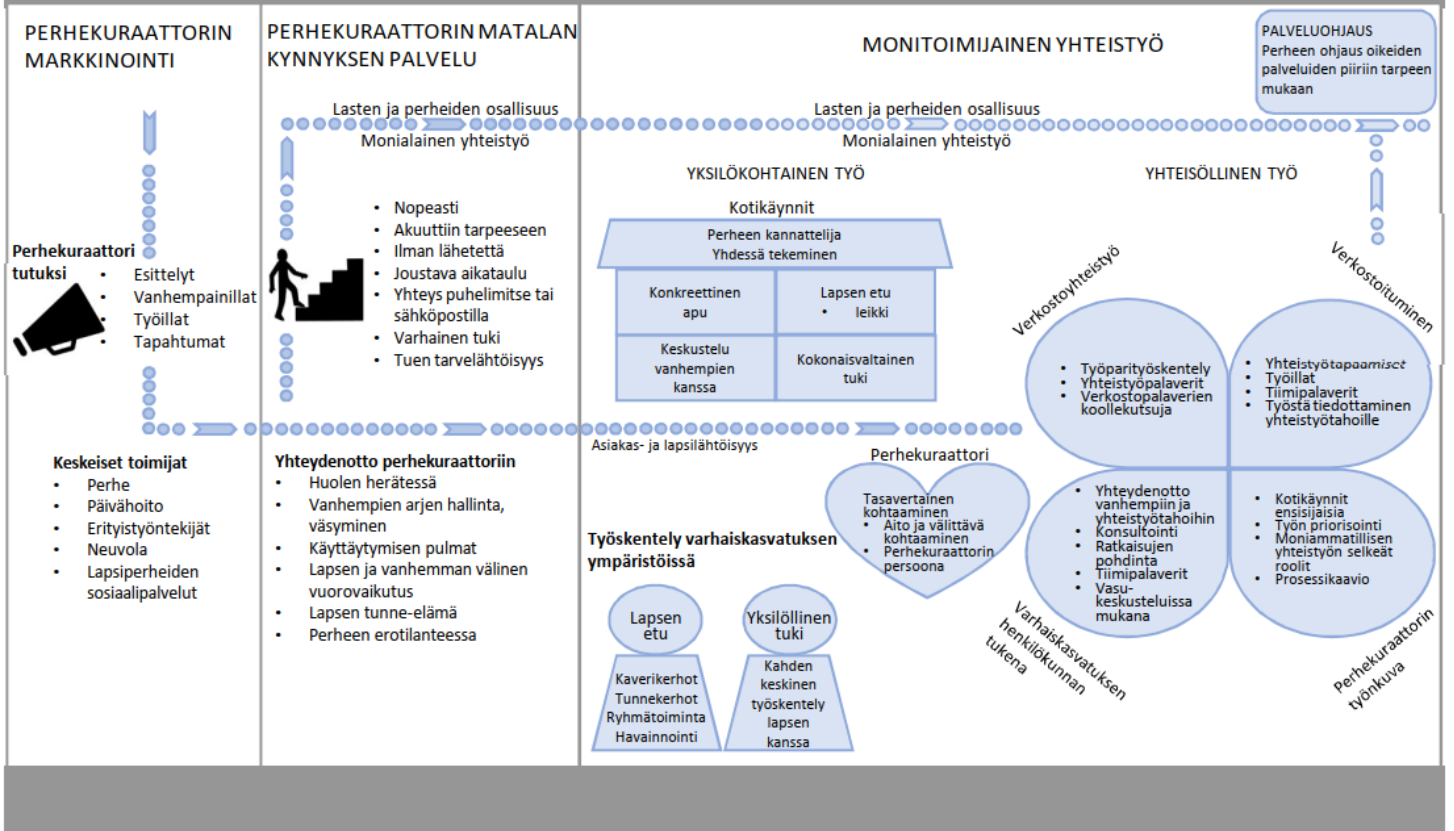
• KS

• MU

LIITE 10 PERHEKURAATTORIN TOIMINTAMALLI

VARHAISKASVATUKSEN PERHEKURAATTORIN TOIMINTAMALLI

Varhaiskasvatuksen perhekuraattorityö Heinolassa

Perhekuraattorin tutuksi tuleminen	Perhekuraattoripalvelua tarpeen mukaan	Yksilökohtainen työ	Yhteisöllinen työ	Palveluohjaus
<ul style="list-style-type: none"> • Esittele itsesi ja työkuvasi joka paikassa • Osallistu erilaisiin lapsiperheiden tapahtumiin ja vanhempainiltoihin • Markkinoi itseäsi yhteistyötahoille 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarjoa tukea jo pieninkin huolen herätessä • Ole joustava ja helposti saatavilla • Tue perhettä yksilöllisesti ja tarpeiden mukaisesti 	<ul style="list-style-type: none"> • Aito kohtaaminen on tärkein työkalusi • Ole läsnä perheen arjessa • Näe ja kuule lapsi yhdessä leikkien • Kuule ja kohtaa vanhemmat yhdessä keskustellen • Tue perheen osallisuutta 	<ul style="list-style-type: none"> • Konsultoi apuna ja havainnoi mukana • Verkostoidu ja osallistu palaveriini aktiivisesti • Jaa ja vastaanota tietotaitoa yli sektorirajojen • Moniammatillinen yhteistyö on tehokkain työkalusi 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunne lapsiperheiden palveluverkosto • Tunnista perheen tuen ja palveluiden tarve • Kanna vastuuta perheen tuen jatkumosta